

Uw brief van	Uw kenmerk	Ons kenmerk Zaaknummer: 373882	Bijlage[n] 4
Behandeld door M.T. Jonker	Doorkiesnummer 0592 - 26 66 62	Vries 10 oktober 2017	

Aan: Gemeenteraad Tynaarlo
Postbus 5
9480 AA VRIES

Onderwerp: Najaarsbrief 2017

Geachte raadsleden,

Hierbij presenteren we u de najaarsbrief 2017 als onderdeel van de voortgangsinformatie in de planning & control cyclus. In deze brief beschrijven wij de eventuele afwijkingen van de begroting 2017. Met als doel de gemeenteraad te informeren over de stand van zaken met betrekking tot de diverse hoofdstukken en beleidsterreinen. Wij vertrouwen erop u met deze najaarsbrief duidelijk te informeren. Waar nodig doen we voorstellen voor het bijstellen van de begroting 2017.

Tynaarlo ligt op koers in 2017. Algemeen geldt dat de zowel de werkzaamheden inhoudelijk, alsook de budgetten goed zijn geraamd en conform verwachting verlopen. Er is veel werk in uitvoering. Denk hierbij aan de bouw van scholen, sporthallen, aanleg van riolering, uitvoering van centrum Vries en het centrum in Eelde, transformatie van zorg en de culturele gemeente. Daarnaast worden vele plannen voorbereid voor uitvoering. Denk hierbij aan het accommodatiebeleid in Zuidlaren, baggerwerkzaamheden, aanbesteding van afval, het ruimen van graven en centrum ontwikkelingen in Zuidlaren, maar ook het beheer van sporthallen en de herstructurering van het gebied Meerzicht of het bestemmingsplan voor het entree gebied van Ter Borch.

De grondverkoop loopt boven verwachting goed. De kavelverkoop overtreft in 2017 de prognose. Door afsluiting van (delen van) grexen ontstaan "winsten" die we nu ook daadwerkelijk gaan inboeken. Een Winstneming uit het grondbedrijf (Ter Borch en Oude Tolweg) : € 2.650.000.

In onze begroting hebben wij een structurele buffer, genaamd het schommelfonds. Die buffer hebben we in 2017 niet hoeven in te zetten en kan derhalve vrijvallen. Tezamen met het voorspelde overschot op de begroting, gaat het om een bedrag groot € 400.000.

Door aanpassing van spelregels lijkt onze wachtgeldverplichting jegens oud bestuurders groter dan we konden voorzien, dit vraagt om een toevoeging van € 230.000 aan de voorziening. En ten slotte hebben we ongeveer € 100.000 overschot op de leges inkomsten vanwege de scholenbouw.

Ook dit jaar hebben we kritisch gekeken naar de mee te nemen gelden. We hanteren het beleid dat het geld in principe terugvloeit naar de algemene reserve, tenzij er een goed en duidelijk verhaal aan gekoppeld is. Ook dit jaar zijn er posten over om mee te nemen, elk met hun eigen verhaal. Nieuw dit jaar is de koppeling die wij gemaakt hebben met het overzicht van de acties in de begroting van 2018. Mee te nemen geld leidt dus altijd tot een actie in de begroting van 2018

Proces

Deze najaarsbrief is de tweede bijstelling op de begroting van het lopende boekjaar 2017. De eerste bijstelling betrof de voorjaarsbrief 2017. In de raadsvergadering van 7 november 2017 zal naast deze najaarsbrief 2017 ook de begroting 2018 aan u worden aangeboden ter behandeling. In deze najaarsbrief worden de lopende begroting en de planning van het jaar 2017 gemonitord en waar nodig doen we voorstellen voor het bijstellen van de begroting 2017. Eventuele meerjarige effecten die uit deze najaarsbrief volgen, nemen we mee in de begroting 2018 en de meerjarenraming 2019 – 2021.

Voortgang en ontwikkelingen per hoofdstuk

De begroting 2017 bestaat uit negen hoofdstukken. Bestuur en ondersteuning, Veiligheid, Verkeer, vervoer en waterstaat, Economie, Onderwijs, Sport, cultuur en recreatie, Sociaal domein, Volksgezondheid en milieu en Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing. De indeling van de begroting is met ingang van 2017 gewijzigd. Vanaf dit jaar hanteren wij de indeling die gelijk is aan de wijze waarop wij onze gegevens aan het Rijk moeten aanleveren. Met het vaststellen van de perspectievennota 2016 heeft u als raad deze nieuwe indeling vastgesteld. Bij ieder hoofdstuk geven we aan hoe de realisatie van onze doelen en de voortgang van de activiteiten verloopt. Hierbij besteden we vooral aandacht aan eventuele afwijkingen.

Projecten en collegeprogramma

Conform de afspraak met uw raad hebben wij de halfjaarlijkse rapportage opgesteld van langjarige projecten die binnen de programma's worden uitgevoerd. Deze rapportage, waarin vooral wordt ingezoomd op de voortgang op de uitvoering van grondexploitaties, is als bijlage bij deze najaarsbrief gevoegd. In het vervolg zullen wij in een beknoptere vorm gaan rapporteren over onze projecten en zoveel mogelijk aansluiten bij de hoofdstukken van de begroting.

Voortgang incidenteel nieuw beleid 2017

Voor de jaren 2016 tot en met 2018 heeft uw raad jaarlijks een bedrag van € 750.000 beschikbaar gesteld voor incidenteel nieuw beleid voor het plaatsen van accenten. Met het vaststellen van de begroting 2017 en afzonderlijke raadsbesluiten is een totaalbedrag van € 1.204.000 (inclusief de overheveling van € 100.000 voor impuls onderwijs van 2018 naar 2017) beschikbaar gesteld voor accenten 2017. Dit bedrag bestaat uit de besteding van het restant van 2016 en de tranche van € 750.000 voor 2017.

In bijlage 1 hebben wij opgenomen op welke wijze invulling wordt gegeven aan de accenten en wanneer wij deze verwachten af te ronden. Overall kunnen we concluderen dat nagenoeg alle accenten worden opgepakt en verwachten wij dat deze in 2017/2018 worden afgerond. Middels de jaarrekening 2017 zullen wij u nader informeren over de voortgang en de resultaten.

Totaaloverzicht aanpassingen

In de tabel hierna is een samenvatting opgenomen van de voorstellen tot financiële bijstellingen die we in deze najaarsbrief doen. Een toelichting per hoofdstuk is in het vervolg van de brief opgenomen. Daarnaast staat in bijlage 2 een gedetailleerd overzicht van de aanpassingen in de exploitatie zoals die in deze najaarsbrief worden voorgesteld, waarbij een splitsing is gemaakt tussen de aanpassingen in de baten en lasten en mutaties op de reserves apart zijn aangegeven.

Overzicht aanpassingen op hoofdstukniveau					
Hoofdstuk	Lasten of Baten	2017	2018	2019	2020
<i>Hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning</i>	<i>Lasten</i>	1.000	0	0	0
	<i>Baten</i>	-454.000	0	0	0
<i>Hoofdstuk 1 Veiligheid</i>	<i>Lasten</i>	0	0	0	0
	<i>Baten</i>	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 2 Verkeer en vervoer</i>	<i>Lasten</i>	0	-12.000	-12.000	-12.000
	<i>Baten</i>	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 3 Economie</i>	<i>Lasten</i>	-28.000	0	0	0
	<i>Baten</i>	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 4 Onderwijs</i>	<i>Lasten</i>	-15.000	0	0	0
	<i>Baten</i>	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie</i>	<i>Lasten</i>	-89.000	-40.000	-22.000	-22.000
	<i>Baten</i>	72.000	18.000	0	0
<i>Hoofdstuk 6 Sociaal domein</i>	<i>Lasten</i>	-905.000	0	0	0
	<i>Baten</i>	1.599.000	0	0	0
<i>Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu</i>	<i>Lasten</i>	-86.000	0	0	0
	<i>Baten</i>	86.000	0	0	0
<i>Hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing</i>	<i>Lasten</i>	30.000	30.000	30.000	30.000
	<i>Baten</i>	2.750.000	0	0	0
Totale afwijking		2.961.000	-4.000	-4.000	-4.000
afgerond op € 1.000					
+ is voordeel, - is nadeel					

Toelichting aanpassing exploitatie

Voor het verhogen van de inzichtelijkheid en het vergroten van de leesbaarheid lichten we alleen financiële afwijkingen groter dan € 25.000 toe. Om diezelfde reden geven we ook geen tekstuele toelichting op de volgende typen financiële wijzigingen:

- Budgettair neutrale wijzigingen als gevolg van een ontvangen subsidie met daartegenover een hiermee verplicht samenhangende uitgave;
- Budgettair neutrale verschuivingen tussen clusters;
- Budgettair neutrale technische wijzigingen;
- Aanpassingen van de kapitaallasten.

Alle aanpassingen per taakveld zijn opgenomen in de tabel in bijlage 2.

Hoofdstuk 0 || Bestuur en ondersteuning

Wegwijs in een dynamische omgeving en duurzaam en degelijk financieel beleid

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Klanttevredenheid scoort hoog – Een goede waardering/klanttevredenheid is ontvangen voor onze directe dienstverlening. Uit alle objectieve metingen (WSJG, KTO, WMO) komt dit naar voren, ondanks krimpende loonsom, de nieuwe taken én hogere eisen/verwachtingen vanuit onze inwoners. Voor wat betreft de digitale dienstverlening (website) wordt er hard gewerkt om een nieuwe website in te richten die eind van dit jaar online staat.

Servicenormen – We vinden het belangrijk dat de dienstverlening qua doorlooptijd, deskundigheid en “hostmanship” wordt ingericht. Daarbij gaan we ook normen formuleren waar de dienstverlening aan moet voldoen. Die servicenormen willen we bekend maken aan inwoners zodat helder is wat verwacht kan worden. In het 4e kwartaal evalueren we een aantal eerste normen. Naast een snelle doorlooptijd hebben we daarbij ook aandacht voor de kwaliteit van de dienstverlening.

Dienstverlening in publiekszaken – Wij hebben een aantal producten via ‘iBurgerzaken’ gedigitaliseerd. Daarmee bestaat de mogelijkheid voor inwoners om digitaal wijzigingen door te geven. Wij zullen zorgen dat dit bekend wordt bij de inwoners en zien dit als een ontwikkeling die past binnen de doelen die we binnen onze organisatieontwikkeling KOERS genoemd hebben.

Actualisatie exploitatie 2017

Storting voorziening wachtgeld – De voorziening wachtgeld moeten we ophogen met € 230.000. De wachtgeldverplichtingen lopen langer door dan eerder verwacht.

Verkoop Zuidlaarderveen – We hebben een kavel in Zuidlaarderveen verkocht terwijl de boekwaarde van dit plan reeds was afgeboekt. Dat geeft een voordeel van € 75.000.

Verkoop snippergroen – We hebben meer snippergroen verkocht dan geraamd. Dat levert een voordeel op van € 40.000.

Schades te claimen – We hebben meer schade gehad dan geraamd (€ 85.000 meer lasten). Dat komt met name door brandschade aan sporthal de Marsch. We kunnen het grootste deel van de schade claimen bij onze verzekeraar (€ 75.000 meer inkomsten).

Bijstelling vennootschapsbelasting – We hebben een bedrag aan af te dragen vennootschapsbelasting geraamd van € 120.000. Echter door de aantrekkende woningmarkt verwachten we meer winst en moeten we dus naar verwachting meer vennootschapsbelasting betalen. Dat geeft een nadeel van € 25.000.

Vrijval primitief begrotingssaldo – In onze begroting hebben we nog een onbestemd positief begrotingsresultaat staan van € 136.000. Dat kan vrijvallen en geeft een voordeel.

Informatiebeleidsplan – We verwachten € 134.000 minder uit te geven dan geraamd aan het informatiebeleidsplan. Dat is grotendeels te verklaren uit het feit dat de vernieuwing van de basisregistratie landelijk is uitgesteld en dat de kosten voor de aanschaf van het nieuwe zaaksysteem Mozard meevallen. Tevens is het een meevaller dat we onze Microsoft licenties niet hoeven aan te besteden, maar dat we nog drie jaar onder de zeer gunstige voorwaarden van ons huidige contract door mogen gaan. Ook voor de nieuwe omgevingswet waren al kosten geraamd, maar dit heeft ook landelijke vertraging opgelopen, waardoor we nog geen kosten hebben gemaakt. Tegenover de lagere uitgaven voor het informatiebeleidsplan staat een lagere onttrekking van de reserve informatiebeleidsplan van € 134.000. Per saldo is een en ander budgettair neutraal.

Schommelfonds – In onze begroting hebben we nog een bedrag van € 252.000 staan aan schommelfonds. Dit bedrag is bestemd om schommelingen van de algemene uitkering op te vangen. Dit bedrag kan nu voor 2017 vrijvallen.

Algemene uitkering – Per saldo hebben de mutaties van de septembercirculaire een effect van € 26.000 nadelig. Dit nadeel is het saldo van met name een nadelige accresontwikkeling over 2017, het plafond van het BTW-compensatiefonds en een positieve nabetaling over 2016. In deze nabetaling zit een bedrag van € 35.000 aan integratie-uitkering statushouders die we conform raadsbesluit toevoegen aan de reserve participatie.

Integratie-uitkering statushouders 2017 – We verwachten dit jaar 33 statushouders te huisvesten waarvoor we een integratie-uitkering ontvangen ad € 4.430 per persoon. In totaal gaat het om een bedrag van € 146.000. Dit bedrag storten we conform raadsbesluit in de reserve participatie. Daarnaast blijkt uit de huidige informatie dat wij voor statushouders uit de tussenvoorziening die geherhuisvest zijn in de gekoppelde gemeente, weer gekort worden op de integratie-uitkering. Die bedragen worden overgeheveld naar de algemene uitkering van de aan de tussenvoorziening deelnemende gemeentes. Wij gaan er vanuit dat wij die bedragen weer terugkrijgen van de betreffende gemeenten. Dat brengt een aantal aanpassingen in onze begroting met zich mee die hoofdstuk overschrijdend zijn. Per saldo zijn de hiermee gemoeide aanpassingen budgettair neutraal.

Hoofdstuk 1 || Veiligheid *Veiligheid maak je samen*

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Veiligheidsmaatregelen Zuidlaardermarkt – Dit jaar wordt ingezet op het verder ontwikkelen van de veiligheidsmaatregelen van de afgelopen edities. Er wordt weer gebruik gemaakt van cameratoezicht, zowel voor crowdmanagement als voor de openbare orde en veiligheid. Daarnaast werken de verschillende hulpdiensten samen om de Zuidlaardermarkt succesvol te laten verlopen.

Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2017-2018 – Het Uitvoeringsprogramma Veiligheid 2017-2018 is door het college vastgesteld. Het uitvoeringsprogramma bevat een concrete uitwerking van de prioriteiten uit het Integraal Veiligheidsbeleid 2017-2021. In het programma zijn acht speerpunten benoemd met concrete acties die in de periode 2017-2018 worden uitgevoerd. Er is inmiddels een start gemaakt met de acties uit het uitvoeringsprogramma.

Samenwerkingsnotitie handhaving (handhavingsarrangement) – Met deze notitie willen we de samenwerking tussen de politie en gemeente op het gebied van handhaving openbare orde en veiligheid verder intensiveren en formaliseren. Het arrangement is ondertekend door de burgemeester en de politie. Gestart is met de uitvoering.

Integrale veiligheidsmonitor – Eind augustus hebben 600 inwoners van de gemeente een uitnodiging ontvangen om de integrale veiligheidsmonitor in te vullen. Deze monitor onderzoekt de veiligheidsbeleving van de inwoners van de gemeente. Begin 2018 krijgen wij de resultaten voor de drie grote kernen en omgeving, zodat we meer inzicht hebben in wat per gebied speelt.

Wijkteamoverleggen – De eerste ronde wijkteamoverleggen is geweest en de volgende staat gepland. In de overleggen wordt aandacht besteed aan wat er op het gebied van jeugd in de gemeente speelt en waar behoefte is aan verbeteringen of extra aandacht. Dit kan gaan over toezicht en handhaving maar ook over speelplekken of over verlichting van hangplekken. Er is een overleg voor Zuidlaren en omgeving, één voor Eelde en omgeving en één voor Vries en omgeving. Bij de overleggen sluiten de wijkagent, jeugdagent, BOA's, gemeentewerken, sociale teams en veiligheid aan.

Incident en rampbestrijdingsplan Groningen Airport Eelde – Het plan is ter besluitvorming voorgelegd aan het Algemeen Bestuur van de VRD.

Mijnbouw dossier – De procedures (winningsvergunning, herziening winningsplannen etc.) door het ministerie van Economische Zaken (EZ) verlopen aanmerkelijk trager dan vooraf door EZ werd aangenomen. Ook de processen rond het opstellen van schaderegelingen etc. (overleggen door NCG) verlopen moeizaam en traag. Verwacht wordt dat ook in 2018 inzet op deze thema's nodig zal zijn. Mogelijkerwijs zal tevens een nieuw winningsplan, met vergunningsprocedure voor het Annerveensche gasveld in procedure gaan.

Actualisatie exploitatie 2017

Dit hoofdstuk heeft geen noemenswaardige financiële afwijkingen.

Hoofdstuk 2 || Verkeer, vervoer en waterstaat *Een goed vervoersnetwerk voor een leefbare gemeente*

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Veel werk met goede resultaten (BOR niveau) – Eind 2016 is bij de begroting het budget voor beheer van de openbare ruimte vergroot en rekening houdend met de regels van het BBV ook gestructureerd. Daardoor kunnen in 2017 veel werkzaamheden worden uitgevoerd. Het BOR niveau stijgt.

Waar we door de omvang van de werkzaamheden het werk niet helemaal zelf kunnen oppakken, betrekken we externe projectleiders en toezichthouders. Op deze manier houden we zowel de kwaliteit van het werk als de flexibiliteit in de bedrijfsvoering goed op orde.

Vermeldenswaardig vinden we dat in 50-Bunder in Midlaren de asfaltweg is gesaneerd en vervangen door een zandweg en fietspad.

Meldingsysteem openbare ruimte – Het nieuwe meldingsysteem openbare ruimte, MOR, is succesvol. Veel meldingen komen tot nu toe via de telefoon of e-mail binnen. Met de MOR is deze mogelijkheid verbreed en kunnen inwoners eenvoudig hun melding doorgeven. Door ons nieuwe zaakstelsel komen de meldingen rechtstreeks bij de juiste ambtenaar terecht en krijgen inwoners sneller bericht. De MOR is in de maand juni getest, eind juli is de MOR op de website van de gemeente geplaatst. Hierna hebben we de MOR onder de aandacht van de inwoners gebracht. Tot 20 september zijn er 1235 meldingen via het systeem ontvangen, waarvan er 567 over afval gingen. We pakken de meldingen op en onderzoeken de onderwerpen waarover de meeste meldingen binnen komen om zo veranderingen door te kunnen voeren.

Bruggen en kunstwerken – De brug in Taarlo was slechter dan we gedacht hadden. Dit heeft geleid tot een versnelde aanpak. Dit is in 2017 adequaat opgepakt, financieel en technisch. Uiteindelijk is er een mooie brug voor in de plaats gekomen.

De duiker in het Zeegserloopje/Hunebedstraat wordt vervangen door een (eco)brug. Daarbij wordt veel rekening gehouden met een optimale faunapasseerbaarheid, vanwege de ligging van het loopje midden in het Natura 2000 deel van de Drentsche Aa. De planning is dat de werkzaamheden nog in 2017 starten.

Openbaar vervoer – De bushalte (overkant van de straat) bij Visio de Brink in Vries is niet goed bereikbaar voor de doelgroep. We werken met betrekking tot de haltering bij Visio de Brink samen met Qbuzz, het OV-bureau en de provincie Drenthe. De wens is de bussen te laten draaien op het voorterrein bij de Brink. We pakken dit met de partners als vorm van co-creatie op.

Groningen Airport Eelde – In 2016 is een strategische verkenning uitgevoerd naar de toekomst van Groningen Airport Eelde. In de eerste helft van 2017 heeft op basis van de besluitvorming in de raden en Staten van de vijf aandeelhouders een uitwerking plaatsgevonden van de Strategische Verkenning. Er is een advies over de vervolgorganisatie uitgewerkt, waarbij GAE wordt gesplitst in een luchthavenexploitatie maatschappij (LEM) en een luchthavenontwikkelingsmaatschappij (LOM). Tevens wordt een organisatie in het leven geroepen voor niet economische diensten van algemeen belang (NEDAB), zoals brandweer en security. Tenslotte dient er een Routeontwikkelingsfonds (ROF) te worden ingericht. Daarnaast is in beeld gebracht op welke wijze andere partijen (publiek en privaat) een bijdrage zouden kunnen leveren aan de investering van €46 miljoen (2017-2026).

Met de Voorjaarsnota en Perspectievennota 2017 heeft er medio 2017 besluitvorming plaatsgevonden over de bijdrage van de gemeente Tynaarlo als aandeelhouder van GAE. Bij de twee provinciale aandeelhouders heeft deze besluitvorming eveneens plaatsgevonden; dit najaar dient besluitvorming nog plaats te vinden bij de gemeenten Assen en Groningen. Voorts heeft de stuurgroep van de Regio Groningen Assen het besluit genomen om €2,5 miljoen beschikbaar te stellen voor het ROF. GAE heeft voorts de aanvraag voor een Luchthavenbesluit ingediend bij het Rijk.

Hoofdweg Paterswolde – De uitkomst van een actie van het Dagblad van het Noorden was dat de Hoofdweg van Paterswolde tot slechtste fietspad van Drenthe werd uitgeroepen. In feite moet deze weg van gevel tot gevel opnieuw worden ingericht. In het verleden zijn hiervoor al plannen gemaakt, maar bleken geen gelden beschikbaar deze weg aan te pakken. Door de provinciale aandacht die deze weg kreeg is het verkenningproces gestart om te bezien hoe deze oude plannen alsnog gerealiseerd kunnen worden.

Actualisatie exploitatie 2017

Dit hoofdstuk heeft geen noemenswaardige financiële afwijkingen.

Hoofdstuk 3 || Economie

Inzetten op lokale en regionale economie

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Mooie en actieve kernen – Dit najaar ronden we de werkzaamheden voor de herinrichting van de openbare ruimte in het centrumgebied van Vries af. De werkzaamheden voor de herinrichting van Eelde zijn gestart. Inmiddels hebben we de raad geïnformeerd over de denkrichting voor het centrum van Zuidlaren. Voor nadere informatie hierover verwijzen wij naar hoofdstuk 8.

De provincie heeft een herstructureringsfonds opgericht. Wij zijn met de provincie in gesprek over de inzet van dit fonds voor het accommodatiebeleid in Zuidlaren en (bij voldoende draagvlak) voor de centrumontwikkelingen in Zuidlaren.

Dorpscentrum Eelde-Paterswolde – In Eelde is de parkeerplaats aan de Kerkhoflaan voor de zomer van 2017 heringericht. De werkzaamheden voor de herinrichting van de straten rondom het centrum zijn in het derde kwartaal van 2017 gestart en zullen in het voorjaar van 2018 worden afgerond. De onderhandelingen over de verkoop van de voorzijde van de voormalige garage Koops (Hoofdweg 67) zijn succesvol afgerond. Voor de realisatie van appartementen op dit perceel en het naastgelegen perceel wordt een bestemmingsplanprocedure voorbereid. De stukken worden in het laatste kwartaal van 2017 aan de raad aangeboden. Levering van de gronden vindt plaats na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan.

Vriezerbrug – De toegenomen belangstelling voor bedrijfskavels op Vriezerbrug zet door. Er is een grote kavel verkocht en een aantal kleinere kavels zijn in optie genomen. Met name de kleinere kavels zijn in trek. Door herverkaveling van een wat incourante kavel kan aan deze vraag tegemoet worden gekomen. Dit werken wij momenteel uit en wordt meegenomen bij de jaarlijkse actualisatie van de grondexploitatie. Mede naar aanleiding van de getoonde belangstelling, zullen we in het vierde kwartaal een nadere afweging maken over de ontwikkeling van Vriezerbrug-Zuid.

Breedband in grijze gebieden – In ons manifest hebben wij opgenomen dat wij willen werken aan de optimalisering van de toegankelijkheid van snel internet. In de grote kernen is enkele jaren geleden glasvezel aangelegd. In de kleine kernen en in het buitengebied is er nog geen toekomstbestendig breedbandinternet. De markt wil op deze plekken geen snel internet aanleggen, omdat zij dit commercieel niet interessant vindt. Snel internet is een voorwaarde voor een leefbaar en vitaal platteland, zodat de lokale economie ook daar een toekomst heeft. Momenteel zijn er initiatieven in ontwikkeling om de zogenaamde grijze gebieden te voorzien van snel internet. Wij hebben een voorstel gedaan om een positieve houding aan te nemen om leningen te verstrekken voor aanleg van snel internet in de grijze gebieden.

Bedrijvenregeling Drenthe – De provincie heeft € 2 mln beschikbaar gesteld voor een bedrijvenregeling gericht op het stimuleren van vestiging, groei en innovatie van bedrijven in Drenthe. Dit onder voorwaarde van gemeentelijke co-financiering met eenzelfde bedrag. De regeling is bestemd voor 9 gemeenten in Drenthe. De co-financiering wordt gekoppeld aan aanvragen binnen de eigen gemeente. De raad van Tynaarlo heeft ingestemd met een bedrag van € 200.000,--, waardoor een subsidiepot ontstaat van € 400.000,-- voor de eigen ondernemers, maar ook voor nieuw-vestigingen op voorterrein GAE en op Businesspark Ter Borch.

Bed and breakfastbeleid – In het najaar van 2017 wordt een informatiemoment georganiseerd waarin Recreatieschap Drenthe de raad informeert over trends en ontwikkeling in de verblijfsrecreatie.

Regiomarketing en toeristische informatievoorziening – Uit de MKB-enquête en de burgerpeiling bleek dat er verdere actie nodig is om toerisme/vrijtijdseconomie, zowel lokaal als regionaal beter op de kaart te zetten. De initiatiefnemers van het Tourist Info Punt (TIP) in Zuidlaren zijn gestopt. We onderzoeken hoe we in kunnen spelen op een veranderende informatiebehoefte van de gast. Ook stellen we een onderzoek in voor promotiestructuren vanuit het Recreatieschap Drenthe en de Drentse gemeenten. Uitgangspunt hierbij is; 'Centraal wat kan, decentraal wat moet'. We onderzoeken of de

diensten van de toeristische regisseur van de gemeente Aa en Hunze en de daarmee samenhangende regiopromotie-organisatie Hondsrug Drenthe, ook inzetbaar is voor onze gemeente. Voor de lokale marketing van Zuidlaren is in 2017, op initiatief van lokale ondernemers, ingezet op het ontwikkelen van een drieluik infolder/plattegrond in print/ App/ Website voor de juiste mix van on- en offline informatievoorziening. Nieuw is ook het folderpunt, met alle voor toeristen relevante informatie, in het Brinkhotel in Zuidlaren.

Afgelopen zomer heeft een veldonderzoek plaatsgevonden onder bezoekers van Zuidlaren. Het doel is zicht te krijgen op de kwaliteit van het toerisme in Zuidlaren. In het najaar van 2017 worden de uitkomsten van het veldonderzoek gedeeld met ondernemers en de raad.

Op het gebied van het versterken van de toeristisch- recreatieve mogelijkheden van het Zuidlaardermeer werken we samen aan de uitvoering van het in 2016 afgeronde plan 'Opwaardering watergerichte toeristische- recreatie infrastructuur'. We doen dit met ondernemers, de gemeenten Hoogezand-Sappemeer en Haren, de provincie Groningen en de terrein beherende instanties.

Actualisatie exploitatie 2017

Taakstelling markten – We hebben in onze begroting een taakstelling op markten staan van € 28.000. Het gaat niet lukken deze taakstelling dit jaar in te vullen vanwege de veranderingen die de Zuidlaardermarkt doormaakt. De discussies rondom dierenwelzijn en het verplaatsen van de markt brengen kosten met zich mee. In de begroting 2018 stellen wij voor de opgelegde taakstelling op de markten af te boeken omdat de besluitvorming over de markten aan het volgende college is en wij geen openstaande ombuigingen willen overdragen.

Hoofdstuk 4 || Onderwijs

Een netwerk van goede, sterke scholen in gebouwen van deze tijd

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Degelijke schoolgebouwen (accommodatiebeleid) – De ‘Verordening Voorzieningen Huisvesting 2017’ is vastgesteld en de huisvestingsprogramma’s 2017 en 2018 worden nog in 2017 vastgesteld. De planvorming voor de onderwijshuisvesting in Zuidlaren is gereed. Daarmee zijn voor alle kernen nu plannen ontwikkeld en afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de (ver)nieuwbouwplannen van de scholen. Wij zijn er trots op en blij mee dat deze omvangrijke plannen met alle betrokkenen hebben plaatsgevonden. De schoolbesturen zijn zelf verantwoordelijk voor de bouw. Wij stemmen de voortgang en financiering nauw af met hen, volgens de gemaakte afspraken.

Voortgang accommodatiebeleid –

- In de loop van 2017 is gebleken dat door de veranderende marktomstandigheden (een aantrekkelijke markt met hogere prijzen) de beschikbaar gestelde normbedragen niet helemaal voldoende zijn. Daarom is bij het vaststellen van de perspectievennota 2017 dit geld beschikbaar gekomen. Nog in 2017 worden overeenkomsten gesloten tussen de gemeente en de schoolbesturen voor het beschikbaar stellen van de gelden, zodat de realisatie geen vertraging ondervindt.
- Het dorps huis en de gymzaal in Tynaarlo zijn gesloopt. Begonnen kan worden met de bouw van de nieuwe school en gymzaal.
- Obs de Westerburcht en Obs de Vijverstee zijn tijdelijk gehuisvest (respectievelijk Bladergroen school en Sporthal de Kamp), zodat de bouwwerkzaamheden kunnen plaatsvinden.
- Onlangs is uit signalen vanuit de schoolbesturen en uit een tussentijdse prognose van Pronexus gebleken dat de leerlingaantallen van alle scholen in Eelde groeien. We zijn de prognoses nog aan het analyseren om met schoolbesturen vast te kunnen stellen wat dit eventueel betekent voor het aantal klaslokalen dat beschikbaar moet zijn de komende jaren.

Impuls voor onderwijs – Vanuit het geld voor incidenteel beleid hebben we een impuls gegeven aan het onderwijs. Er is geld beschikbaar gesteld voor ict voorzieningen en groene schoolpleinen. De scholen zijn enthousiast aan de slag gegaan.

Leerlingenvervoer – Afgelopen jaar is de verordening leerlingenvervoer opnieuw vastgesteld. Het leerlingenvervoer wordt momenteel opnieuw aanbesteed in samenwerking met de regio. De aanbesteding loopt vertraging op waardoor er pas in 2018 een overeenkomst met een nieuwe vervoerder kan worden gesloten. Het huidige contract kan worden verlengd waardoor de leerlingen naar de school van hun keuze kunnen blijven gaan.

Actualisatie exploitatie 2017

Dit hoofdstuk heeft geen noemenswaardige financiële afwijkingen.

Hoofdstuk 5 || Sport, cultuur en recreatie *Iedereen in Tynaarlo kan genieten in zijn vrije tijd*

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Sportaccommodaties (accommodatiebeleid) – De plannen voor Vries, Eelde-Paterswolde en Tynaarlo zijn in uitvoering. De plannen voor Zuidlaren zijn op 26 september in de raad behandeld. Bij het opstellen van deze plannen zijn veel partijen betrokken en we zijn er trots op dat in overleg met alle belanghebbenden een mooi plan tot stand is gekomen.

Investerings buitensportaccommodaties – We hebben de investeringsbehoefte in beeld gebracht ten aanzien van de buitensportaccommodaties. Met de Zuidlaarder Tennis Club zijn afspraken gemaakt over een afkoopsom en de overdracht van de tennisbanen. Hetzelfde geldt voor de veldverlichting van de voetbalaccommodaties in Vries en Tynaarlo en het afronden van de afspraken over een afkoopsom van de voetbalaccommodaties in Tynaarlo. Het afgelopen jaar zijn investeringssubsidies beschikbaar gesteld voor de vervanging van tennisbanen van 'Are You Ready' in Vries en tennisvereniging 'De Marsch' in Eelde-Paterswolde en voor de vervanging van het kunstgras hockeyveld van 'HCE Paterswolde'. De subsidieaanvraag van 'VV Actief' voor de vervanging/renovatie van het kunstgras voetbalveld is in behandeling.

Beheer sportaccommodaties – We hebben een nieuwe vorm voor het beheer van de sportaccommodaties ontwikkeld. Het uitgangspunt is dat sportaccommodaties een centrale plek hebben in de kernen, waar veel verenigingen en andere gebruikers komen. We vinden het belangrijk regie te kunnen voeren op deze maatschappelijke functie. Dit betekent dat we als gemeente het beheer zelf verzorgen. Per 1 januari 2018 starten we in De Zwet in Zuidlaren en in Yders Hoes in Yde met deze vorm van beheer.

Speelvoorzieningen – De methode waarbij buurten via participatie hun speelvoorziening kunnen inrichten is een groot succes. In 2017 zijn de speeltuinen aan: de Langakkers, Kastelenakkers, Regimentslaan in Zuidlaren en aan de Fazantweg in Paterswolde vernieuwd. Er lopen nog meer projecten, waar onder Midlaren, Donderen, Dullemansstukken in Eelde, en de skatebaan in Zuidlaren. Ook voor 2018 zijn er aanvragen binnengekomen.

Transformatieplan Kunst en Cultuur – We zijn in goed overleg met het netwerk van ICC'ers (interne cultuur coördinatoren op de scholen). Hierbij zorgen we ervoor dat een cultuureducatieprogramma aangeboden wordt op basis van de vraag vanuit de scholen, in plaats van aanbodgericht vanuit het ICO (Centrum voor Kunst&Cultuur). Wij zetten hiermee een stap in de transformatie van kunst en cultuur.

Culturele gemeente – De doelstelling van het project is het organiseren van een afwisselend en breed gedragen programma van activiteiten en evenementen met een cultuurhistorische inslag. Het jaar is gestart met een spectaculaire opening met een kleine 1.300 bezoekers van binnen en buiten onze gemeente. Er is al veel gebeurd op het gebied van kunst en cultuur in dit culturele jaar. Bijvoorbeeld de activiteiten rondom het Bonifatiusfestival in Vries leverden nieuwe samenwerkingsverbanden en mooie projecten op. Het High Tea Festival in Bunne heeft ruim 1.700 bezoekers naar het dorp gehaald. Dit festival, met aandacht voor kunst, cultuur en cultuurhistorie (de Ridders van Bunne) is in potentie wederkerend. De professionele locatieproducties "De koning van het grasland" en "Updigging" hebben uit eigen beweging aansluiting gezocht bij het programma voor ons cultureel jaar en vormden daarmee een welkome aanvulling. De samenwerking met het Drents Archief, en de spectaculaire theatervoorstelling, waarmee er een link gelegd werd met Lodewijk van Heiden en de cultuurhistorische figuur Berend Botje hebben gezorgd voor landelijke promotie van Zuidlaren. Hiermee is Tynaarlo en ook Drenthe op de kaart gezet. Ook de kunstenaars van Tynaarlo hebben met een aantrekkelijk jaarprogramma aansluiting gezocht met het culturele jaar. Er wordt nog volop en met veel vrijwilligers, gewerkt aan een scala aan projecten/producties voor 2017/2018

Herstel landgoederen Eelde-Paterswolde – Op de verschillende landgoederen in Eelde-Paterswolde wordt de natuurlijke beleving en recreatieve aantrekkelijkheid verbeterd door het herstel van lanen, het herstel van tuinstijlen waarmee de identiteit van de afzonderlijke landgoederen wordt versterkt. Ook door

aanplant van Stinseflora (in het voorjaar bloeiende bolgewassen zoals krokussen, sneeuwkllokjes en winterakoniet), het plaatsen van nieuwe zitbankjes op diverse plekken en het herstel en vervangen van (wandel)bruggen, muur en trappen wordt de beleefbaarheid van de landgoederen verbeterd. Alle deelnemende particuliere landgoederen zijn inmiddels gereed. De werkzaamheden op de landgoederen van Natuurmonumenten zullen naar verwachting het komend voorjaar zijn afgerond.

Kijkboerderij 't Hoogveld – Op het terrein van de Kijkboerderij is een informatieruimte ingericht waar bezoekers informatie over het aangrenzende natuurgebied De Onlanden vinden. Daarnaast is een toiletruimte gebouwd, die ook toegankelijk is voor mindervaliden. Ook zijn er een wandelpad en een royale parkeerplaats aangelegd, waarmee de Kijkboerderij nu een ideale toegangspoort is voor een bezoek aan De Onlanden.

Omgevingsplan IV Zeijen fase 2 – De afgelopen drie jaar hebben de vrijwilligers van Stichting Zeijerwiek, in samenwerking met Dorpsbelangen en Boermarkte Zeijen, diverse projecten onder de vlag van “Omgevingsplan IV Zeijen uitgevoerd in het gebied ‘Schoolkring Zeijen’. Centraal uitgangspunt is steeds geweest: ‘het verbeteren en in goede staat houden van de woon-, werk- en leefomgeving van Zeijen’. Mede door een financiële bijdrage van onze gemeente zijn hierbij verschillende deelprojecten op het gebied van landschap, natuur, cultuurhistorie, recreatie en landbouw gerealiseerd. Het project is succesvol afgerond met een bezoek van een delegatie van de gemeente.

Tussenwater – Samen met Waterschap Hunze en Aa's, provincie Drenthe, Stichting Drents Landschap en het Waterbedrijf Groningen wordt in het stroomgebied van de Hunze op dit moment ten zuiden van De Groeve, het gebied Tussenwater ingericht voor waterberging en natuurontwikkeling waarbij de drinkwaterfunctie duurzaam is ingepast. De gewenste ontwikkeling op de langere termijn is gericht op een groot dynamisch vloedmoeras op de overgang van de Hunze naar het Zuidlaardermeer als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland.

Het levert hiermee een bijdrage aan de waterveiligheid in het gebied en waarbij ook recreatieve kansen worden benut. Dit door de aanleg van een fiets- en wandelvoorziening in De Dijk. Verwachte oplevering van het project is in de 2e helft van 2018.

Hunze – Samen met Waterschap Hunze en Aa's, provincie Drenthe, Stichting Drents Landschap, WMD, gemeenten Borger-Odoorn, Aa en Hunze en gebiedspartners als ondernemers en verenigingen zijn wij bezig om de recreatieve (natuur)beleving van de Hunze en haar directe omgeving te verbeteren, zodat het aantrekkelijker wordt voor een groter publiek om in het gebied te genieten.

Dat doen we door een uitgebreide inventarisatie te maken van de recreatievoorzieningen in het gebied, zoals: kanovoorzieningen, parkeerplekken, picknickplekken. Verder wordt in kaart gebracht of er een fietsverbinding te realiseren is langs de Hunze. Uiteindelijk doel is het bundelen van voorzieningen in 'Hunzeopstapplaatsen', waar verschillende recreatievormen bij elkaar komen en elkaar daardoor versterken. In 2017 is gestart met de inventarisatie en het maken van een uitvoeringsprogramma. In 2018 wordt daar een vervolg aan gegeven.

Meerschop Paterswolde - Er heeft een wisseling plaatsgevonden in de directie door pensionering van de directeur. Mogelijk hebben de ontwikkelingen m.b.t. de herindelingen in de provincie Groningen gevolgen voor de structuur van het Meerschop.

BOR groen – Er volgt nog een derde schouw in 2017. We verwachten dat we op het afgesproken niveau zitten. Wel is het maaien in de gemeente een aandachtspunt. We zijn met de betrokken aannemer in gesprek om het maaien van het gras op niveau te houden.

Vanuit het vastgestelde bomenbeleid hebben we richtlijnen vastgesteld. De richtlijnen regelen welke bomen gekapt kunnen worden en wanneer dat kan. De natuurorganisaties hebben geadviseerd bij het opstellen van de richtlijnen.

In het buitengebied van Winde is aan de Kibbelslaglaan het afgelopen voorjaar een landschapssingel van ca. 2750 m² aangelegd. De aanleg vond plaats, samen met de inwoners en kinderen uit Bunne – Winde tijdens de Nationale boomfeestdag.

Actualisatie exploitatie 2017

Houtsnipperers – Wij verwerken ons snoeiafval tot houtsnippers die we verkopen. Dat brengt extra opbrengsten en lasten met zich mee. Per saldo heeft deze aanpassing geen financieel effect.

SV Yde de Punt – "Het mediationtraject van de gemeente en de voetbalvereniging SV Yde de Punt heeft geleid, met instemming van de ALV, tot privatisering van de kleedaccommodatie en de lichtmasten. Als resultaat van de mediation zijn een aantal afspraken gemaakt o.a. over de overdracht van het opstalrecht, afboeken restlening en boekwaarde kleedaccommodatie en het beschikbaar stellen van krediet voor LED armaturen en uitvoering Quick Wins op het gebied van energie. Omdat de hiermee gemoede bedragen nog niet exact duidelijk zijn, nemen we dit als PM-post op in de najaarsbrief. Het uitgewerkte voorstel wordt dit najaar aan het college en raad ter besluitvorming voorgelegd".

Hoofdstuk 6 || Sociaal domein *Dichterbij de inwoner*

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Sinds 2015 voert de gemeente de nieuwe taken op het gebied van Wmo, Jeugdhulp en Participatiewet uit. In 2015 hebben we ons vooral gericht op de continuïteit van zorg voor inwoners die dit nodig hadden en op de opbouw van onze organisatie. Met ingang van 2016 zijn we ons ook gaan richten op het preventief werken en het verbinden van de voorliggende voorzieningen met het vangnet van zorg: de Transformatie. In deze najaarsbrief geven we de ontwikkelingen op dit vlak weer.

Transformatie Sociaal Domein – 2017 is het jaar waarin veel initiatieven, pilots en acties daadwerkelijk gestalte krijgen. Dit zijn bijvoorbeeld: Sociaal Vitaal, de inzet van de buurtsportcoach, sporten voor bewoners van de TuVo en deelname aan de Nationale Diabetes Challenge. In Eelde-Paterswolde vond de cursus 'Grip en Glans' plaats, waarbij 60-plussers op een positieve manier werken aan meer leefplezier en een groter gevoel van welbevinden ter bestrijding van eenzaamheid. Via 'sport maakt actief' bevorderen we participatie voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Inmiddels is een tweede groep gestart. Van de beschikbare €690.000 voor het Transformatieplan is inmiddels € 635.000 belegd.

We werken via nieuwe wegen aan het stimuleren van de eigen kracht van inwoners. Dit gebeurt door enthousiaste inwoners en door Trias. Voorbeelden zijn: dorpshuiskamers en koffieochtenden in De Groeve, de pilot laagdrempelig ontmoeten bij De Stiep en het opleiden van netwerkcoaches.

Monitoring – Via een nulmeting willen we een onderbouwd beeld krijgen van de zelfredzaamheid en participatie van inwoners. Hiertoe hebben we Eiffel opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een dashboard Sociaal Domein. Dit dashboard wordt nog dit najaar opgeleverd.

Implementatie resultaatgericht aanbesteden Wmo en jeugdhulp – De aanbestedingsronde voor niet gecontracteerde aanbieders en het aanpassen van overeenkomsten op basis van ervaringen is afgerond. 209 GGZ-B cliënten krijgen een nieuwe indicatie, waarbij gekeken is of ze zouden kunnen doorstromen naar de WMO. De verwachting is nu dat deze inwoners hun indicatie voor de Wet langdurige zorg behouden.

Cliëntervaring Wmo – Uitkomsten van het cliëntervaringsonderzoek CMO/STAMM. Op het gebied van dienstverlening liggen de uitkomsten rond het provinciaal gemiddelde of daarboven. Op de onderdelen: 'bekendheid van de cliëntondersteuning' en 'de medewerker en ik hebben in het gesprek samen naar een oplossing gezocht', scoort Tynaarlo ruim boven het provinciaal gemiddelde.

Algemene voorziening schoonmaakondersteuning – Het ministerie van VWS heeft ons laten weten voornemens te zijn een aanwijzing op te leggen om ons beleid in overeenstemming te brengen met de Wmo. We hebben een zienswijze aan het ministerie gestuurd op basis waarvan we verwachten dat we tot overeenstemming kunnen komen. Daarna verwerken we de beleidswijzigingen in de verordening.

Armoede en schuldhulpverlening – Met als doel om de armoede en schuldenproblematiek in Tynaarlo te verminderen zijn er diverse acties en projecten gestart. Eén van de successen dat hier wordt uitgelicht is de pilot met de methodiek sociale marketing. Doel van deze methodiek is om duurzame gedragsverandering bij de doelgroep te realiseren met als resultaat dat inwoners meer en sneller gebruik maken van de regelingen en ondersteuningsmogelijkheden. Halverwege 2017 is het uitvoeringsplan opgeleverd, waarbij de doelgroep zelf betrokken is. Uitvoering vindt vanaf september plaats. Daarnaast is in 2017 het nieuwe beleid 'armoede en schuldhulpverlening' voorbereid, dat begin 2018 wordt voorgelegd aan de gemeenteraad.

In 2017 hebben we extra middelen ontvangen voor de bestrijding van armoede. Halverwege 2017 heeft de raad besloten over de inzet ervan. De extra middelen worden ingezet voor: het betrekken van kinderen bij beleid, het inzetten op generatie-armoede, het inzetten van ervaringsdeskundigen, extra inzet

op preventie en voorlichtingsactiviteiten, het beschikbaar stellen van kledingcheques voor kinderen en het opzetten van een 'meedoenregeling' voor inwoners boven de 18.

Platform Burgerparticipatie – De Wmo-adviesraad, Cliëntenraad WSW-WWB, en het VN-panel hebben een nieuwe participatievorm voor het sociaal domein opgesteld en gaan deze gefaseerd implementeren. We willen met de nieuwe structuur inwoners vroegtijdig betrekken bij beleid en maatschappelijke vraagstukken, door middel van co-creatie. Om de participatie vorm te geven wordt een platform ingericht met een vaste kern en flexibele schil. In het tweede half jaar van 2017 wordt het platform ingericht en wordt geëxperimenteerd met de nieuwe manier van werken.

VN-panel – Samen met het VN-panel is er een aanzet gemaakt voor een inclusie-agenda. De inclusie-agenda is een lijst van onderwerpen die raken aan wat er in het VN-Verdrag staat en waar we binnen de gemeente aan willen werken. Het VN-Verdrag heeft als doel een gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij en het bevorderen van inclusie. Gestart is met de uitvoering van deze agenda.

Nieuwkomers – Er zijn de afgelopen tijd veel vergunninghouders gehuisvest in onze gemeente. We plegen daarom extra inzet op de integratie en participatie van nieuwkomers. Naast de maatschappelijke begeleiding door vluchtelingenwerk zetten we in op taal, vrijwilligerswerk, stages en contacten in en met de buurt. Het halen van de taakstelling voor het huisvesten van nieuwkomers staat onder druk, omdat ook de mensen vanuit de tussenvoorziening in Eelde dit jaar naar een reguliere woning moeten verhuizen. Deze opgave komt bovenop de reguliere taakstelling die we van het Rijk krijgen. Onze inzet is erop gericht alle mensen die we als gemeente moeten huisvesten, huisvesting aan te bieden.

Bijstand – We zien een stijging van het aantal bijstandsgerechtigden. Deze stijging is veroorzaakt door een toename van jongeren, die voorheen in aanmerking kwamen voor een Wajong uitkering (arbeidsongeschiktheid jonggehandicapten) en door vreemdelingen, die een status hebben gekregen.

Afspraakbanen en beschut werk – Er zijn acht afspraakbanen gerealiseerd. Van de vier beschutte werkplekken zijn er al twee gerealiseerd.

Meedoenbanen – De uitvoering van de 'Meedoenbanen' is later gestart dan was ingeschat, ten gevolge van de aanbestedingsprocedure. Tot nu toe zijn er drie inwoners geplaatst op een Meedoenbaan; één persoon bij Visio de Brink als assistent activiteiten Landwinkel en twee personen bij Obs Ter Borch als assistent conciërge. Er wordt nog met kandidaten gesproken. De projectdatum eindigt medio 2019. In het kader van de verhoogde instroom gaan we overleggen met de WPDA of een verlenging zinvol is, zodat nieuwe bijstandsgerechtigden ook gebruik kunnen gaan maken van de mogelijkheden van een Meedoenbaan.

Mantelzorg – In 2017 is extra geïnvesteerd op het thema mantelzorg. We hebben het onderwerp werk en mantelzorg onder de aandacht gebracht en Tynaarlo is erkend als mantelzorgvriendelijke organisatie. Daarnaast is ingezet op het werven van zorgvrijwilligers en is een cursus aangeboden. Tot slot heeft de gemeente mantelzorgers een cursus mindfulness aangeboden met als doel om mantelzorgers structureel op een andere wijze met de druk van het zorgen voor een naaste te leren omgaan. Er heeft een voorlichtingsbijeenkomst plaatsgevonden en in september start de eerste groep met de cursus.

Harmonisatie kinderopvang – De gemeente Tynaarlo zorgt voor een financiële regeling in het kader van de harmonisatie. Dit houdt in dat ouders met een laag inkomen - die geen recht hebben op kinderopvangtoeslag van de belastingdienst - subsidie ontvangen, zodat hun kind kan deelnemen aan opvang. De planning is dat dit voor 1 januari 2018 gereed is.

Actualisatie exploitatie 2017

Vergoeding gemaakte kosten AZC-voorbereiding – Voor de zomer is bij het COA een declaratie van ca € 49.000 ingediend voor gemaakte plankosten voor de niet gerealiseerde AZC-locatie.

Ambtelijk hebben wij de toezegging voor toekenning ontvangen waarbij (nog) geen volledige zekerheid kon worden gegeven over de hoogte van het bedrag. Vooralsnog gaan wij uit van volledige teruggave van de gemaakte kosten.

Actualisatie sociaal domein – De budgetten WMO, jeugd en participatie actualiseren we incidenteel in deze najaarsbrief op basis van de laatste inzichten. In de monitor, die onderdeel uitmaakt van deze najaarsbrief, is daar meer over toegelicht. Op basis van de monitor zien wij geen aanleiding om de budgetten bij te stellen.

Integratie-uitkering statushouders 2017 – Het voordeel van hoofdstuk 6 ontstaat met name door de aanpassingen als gevolg van de integratie-uitkering statushouders 2017. In hoofdstuk 0 staat hier een vergelijkbaar nadeel tegenover. Voor een uitgebreide toelichting zie hoofdstuk 0.

Hoofdstuk 7 || Volksgezondheid en milieu *Duurzame oplossingen voor toekomstige generaties*

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Volksgezondheid (preventief gezondheidsbeleid) – In samenwerking met studenten van diverse sportopleidingen en met de basisscholen in de gemeente, zetten de combinatiefunctionarissen zich in voor de realisatie van gezonde scholen. Ook dit jaar organiseren we de mobiliteitsweek, om te bevorderen dat inwoners vaker de fiets pakken. Voor ouderen wordt ingezet op bewegen en gezond eten. Dit wordt in instellingen aangeboden, in samenwerking met de combinatiefunctionarissen, maar komt ook ter sprake tijdens de gesprekken bij mensen thuis.

Afval en reiniging – Het scheiden van afval vindt plaats, ook bij het aanbieden van grofvuil op de milieustraat. Witgoed, computers, etc. worden sinds anderhalf ontmanteld in Scheemda, in plaats van in Eindhoven. Voor afval is het afgelopen jaar nieuw beleid ontwikkeld. Onze doelstelling is dat medicijnafval uiterlijk 1 januari 2018 wordt ingezameld bij apotheken.

Begraven – Het is de bedoeling dit jaar het nieuwe beleid rond begraven te behandelen in de raadsvergadering.

Riolering – Gestart is met het vervangen van de riolering bij Bovendiepen-Borgwallinge en de Schipborgerweg in Zuidlaren, de Tolhuisweg in Midlaren, Zonnehorst Paterswolde en in het centrum van Eelde. In het centrum van Vries is een regenwaterriool aangelegd. De Lageweg in Zuidlaren krijgt een nieuw riool. Hiervoor zijn informatieavonden georganiseerd.

Zonnelening – Samen met de Drentse Energie Organisatie (DEO) is een regeling uitgewerkt voor energiebesparende maatregelen voor sportverenigingen. Het leningdeel van de gemeente is bedoeld voor zonnepanelen. Het leningdeel dat DEO inbrengt kan ook voor andere energiemaatregelen worden ingezet. De regeling is in oktober opengesteld. De zonnelingen voor basisscholen wordt door DEO via maatwerk beschikbaar gesteld.

Duurzame energie – Bij de Voorjaarsbrief hebben we aangekondigd dat we onderzoeken of de facilitering door de gemeente bij duurzame energieprojecten adequaat is. Aanleiding voor dit onderzoek is de keuze die wij hebben gemaakt om de inzet voor duurzaamheid te verminderen door niet langer initiatieven van bedrijven uitgebreid te begeleiden. Dit betreft veelal zonneparken. Uitkomst van dit onderzoek is dat wij de concrete acties uitvoeren (zonnelingen, duurzaamheidsleningen voor sportverenigingen en basisscholen). In de door de raad vastgestelde duurzaamheidsvisie zijn vier pijlers benoemd: afval is grondstof; circulaire economie/afval is grondstof; mobiliteit en bereikbaarheid; toekomstbestendig wonen en ondernemen; energie en duurzame energieprojecten. De inzet concentreert zich nu op de drie eerstgenoemde pijlers. In 2017 zullen wij u hierover nog nader informeren.

Actualisatie exploitatie 2017

Inzameling plastic, metalen en drankkartons – De kosten voor het afvoeren en de verwerking van plastic, metalen en drankkartons vallen door de grotere hoeveelheid, sortering in Duitsland en vervuiling €58.000 hoger uit dan geraamd. De opbrengsten nemen echter ook toe met €86.000 door een grotere afzet vanwege voorraad uit 2016. Per saldo hebben we een voordeel van €28.000. Het lijkt een incidenteel effect te zijn.

RUD- Momenteel wordt in opdracht van het algemeen bestuur van de RUD een onderzoek uitgevoerd naar de financiële positie van de RUD. In afwachting van de uitkomsten van het onderzoek nemen we nu een PM post op.

Hoofdstuk 8 || Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing Goede ruimtelijke ordening en volkshuisvesting op financieel verantwoorde wijze

Ontwikkelingen en voortgang activiteiten

Implementatie Omgevingswet – Er is een projectleider benoemd voor de Omgevingswet en er is een procesplan voorbereid. Het procesplan voorziet in een gefaseerde aanpak om de organisatie voor te bereiden en gereed te maken voor de Omgevingswet. Het gaat er daarbij niet alleen om dat de organisatie wordt ingericht op de nieuwe instrumenten die de Omgevingswet heeft, maar ook om een cultuurverandering.

De omgevingsvisie en het omgevingsplan zijn twee belangrijke instrumenten die onder de Omgevingswet vallen. Digitalisering gaat in een latere fase een belangrijk onderdeel uitmaken van het uitvoering.

De voorbereiding van de omgevingsvisie is al projectmatig ter hand genomen. Momenteel worden het startdocument en het participatieplan afgerond. De planning is dat de raad in december een besluit over deze twee documenten kan nemen. De raadswerkgroep heeft hierin een actieve rol.

Na besluitvorming door de raad start het participatietraject. Het participatieplan beschrijft hoe we de samenleving betrekken bij de voorbereiding van de omgevingsvisie. Het startdocument geeft houvast voor de onderwerpen die we willen bespreken met de samenleving.

Financiën

De extra kosten voor de invoering van de Omgevingswet zijn onontkoombaar. Er is nog geen exact beeld van de kosten van invoering en van de baten als de wet eenmaal in werking is. De VNG heeft in samenwerking met Deloitte en op verzoek van gemeenten een model ontwikkeld dat gemeenten in staat stelt om op een zo objectief mogelijke wijze de kosten voor de invoering van de Omgevingswet te berekenen. Het model brengt zowel de invoerings-, exploitatie- als frictiekosten indicatief in beeld. Voor een middelgrote gemeente gaat het model uit van circa € 1.700.000,- voor de invoering van de Omgevingswet, inclusief de bijbehorende instrumenten; Omgevingsvisie en Omgevingsplan en het te realiseren digitaal stelsel. De hoogte van het bedrag is afhankelijk van het ambitieniveau, de huidige manier van werken, samenwerkingsverbanden en het tempo waarin we willen veranderen.

Voor de uitvoering van het procesplan stellen wij de raad voor een maatschappelijk krediet van € 800.000,- ter beschikking te stellen. En deze kosten te dekken uit de ARG1 (algemene reserve grote investeringen). Middels het beschikbaar stellen van deze gelden kan de eerste fase van de Omgevingswet worden uitgevoerd en de Omgevingsvisie worden opgesteld. De financiële raming is aldus als volgt opgebouwd:

- Totale raming tot invoering Omgevingswet in 2020: circa € 1.700.000,-
- Raming vanaf heden voor eerste fase Omgevingswet: € 400.000,-
- Raming vanaf heden voor het opstellen Omgevingsvisie: € 400.000,-

In de tweede fase worden kosten gemaakt voor de digitalisering en het opstellen van het omgevingsplan. Het omgevingsplan wordt medio 2019 opgesteld als de kaders, in de vorm van de omgevingsvisie, beschikbaar zijn. Tegen die tijd is er meer zicht op de kosten voor het opstellen van het omgevingsplan en van de digitalisering. Dat is het moment voor een aanvullende kredietaanvraag.

Centrumgebied Zuidlaren – Wij hebben, zoals aangekondigd, onze denkrichting gedeeld met de raad op 4 juli jl. Deze denkrichting is tot stand gekomen op basis van onze analyse van het centrum van Zuidlaren. Hierbij hebben wij onder andere betrokken de ontwikkelingen op het gebied van detailhandel zoals die worden voorzien, investeringsverzoeken van in Zuidlaren gevestigde (supermarkt-)ondernemers en overige initiatiefnemers. Uiteraard hebben wij hierbij ook rekening gehouden met kaders en uitgangspunten zoals die zijn opgenomen in de eerder door uw raad (geamendeerd) vastgestelde kaderstellende nota voor het voorterrein PBH.

Wij gaan nu hierover in gesprek met stakeholders zoals de ondernemersvereniging, de klankbordgroep, etc. Omdat dit alle inwoners van Zuidlaren raakt zullen wij eind dit jaar tevens een brede draagvlakmeting voor deze ontwikkelrichting voor centrum Zuidlaren voorbereiden. Ons doel is om te komen tot een breed gedragen visie voor een duurzaam toekomstbestendig centrum van Zuidlaren. We hebben een globaal overzicht van de kosten, maar dit overzicht leidt nog niet tot een concrete kredietaanvraag in deze najaarsbrief. Voor het voorbereiden van de kredietaanvraag hebben we meer tijd nodig. De kredietaanvraag wordt nog in 2017 voorgelegd.

Centrumplan Eelde – De principeafspraken die we met Vastgoud hebben gemaakt zijn vastgelegd in een overeenkomst. Vastgoud heeft een aanvraag in voorbereiding voor een omgevingsvergunning. In het laatste kwartaal van 2017 wordt de raad gevraagd in te stemmen met het starten van de planologische procedure. De werkzaamheden voor het centrum van Eelde zijn aanbesteed en worden momenteel uitgevoerd.

Ontwikkeling Vries Zuid – Gevraagd is onderzoek te doen naar de stappen die nodig zijn voor het realiseren van woningbouw in het gebied Diepsloot III. Er is opdracht verstrekt voor het uitvoeren van een woningmarktonderzoek om zo te komen tot een vraaggestuurd programma. Tevens zullen in dit onderzoek de mogelijkheden worden onderzocht tot realisatie van sociale woningbouw in Vries-Zuid en de eventuele voorwaarden waaronder dit zou kunnen worden gerealiseerd. Hierbij zal worden gekeken naar de samenhang met de opgave tot kwalitatieve verbetering in de sociale woningvoorraad te Vries. In de eerste helft van 2018 worden de uitkomsten met uw raad gedeeld en zullen wij nadere overwegingen omtrent planvorming uitbreiding Vries zuid / Diepsloot III ter besluitvorming aan uw raad voorleggen.

Oplegnotitie wonen (beleid sociale volkshuisvesting) – Op 12 september jl. heeft de gemeenteraad ingestemd met de ontwerp oplegnotitie Sociale Volkshuisvesting Tynaarlo. Deze zal nu in het kader van de inspraakprocedure 6 weken ter inzage worden gelegd, waarna deze ter definitieve besluitvorming aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd. De beleidsdoelen uit deze notitie zullen door het college als inzet worden gebruikt bij het maken van de prestatieafspraken.

Door de raad zijn medio 2016 de financiële middelen beschikbaar gesteld voor het beschikbaar stellen van starters- en blijversleningen. Verwacht wordt dat in het 4e kwartaal van 2017 een beknopte evaluatie van de eerdere regeling voor starterslening zal plaatsvinden.

Initiatieven vanuit de markt – Zoals in de voorjaarsbrief aangegeven trekt de markt aan. We merken dat locaties waarvan de ontwikkeling sinds de crisis stil ligt nu weer in beeld komen. Zo hebben we dit jaar schetsplannen ontvangen voor de locatie 'Hotel De Braak' en 'de voormalige ontmoetingskerk' aan de Oude Asserstraat in Vries'. Ook werkt stichting Woonborg aan een plan voor de locatie ACM/van de Vinne aan de Tynaarlosestraat. Het Noorder Sanatorium in Zuidlaren heeft een nieuwe eigenaar. Hier starten we opnieuw met het traject. Als gevolg van veranderingen in de zorg zijn de laatste jaren enkele panden met een zorgfunctie vrijgekomen binnen de beschermde dorpsgezichten van Dennenoord in Zuidlaren en Oosterbroek in Eelde. De verwachting is dat het komende jaar initiatieven voor nieuwe invullingen voor deze panden binnen zullen komen die een wijziging van het ter plaatse geldende bestemmingsplan noodzakelijk maken.

Verkoop bouwkavels – De kavelverkopen lopen goed. Begin september hebben we maar liefst 93 kavels verkocht. Hiervan zijn 65 kavels gepasseerd. Medio mei is er een eerste kaveluitgifte geweest in Rietwijk Noord. Er zijn 24 kavels in de verkoop gegaan welke inmiddels allemaal in optie zijn genomen. In totaal zijn er nog 44 kavels in optie.

Ook is er weer veel belangstelling voor de kavels op het bedrijventerrein Vriezerbrug. Inmiddels is 8.074 m² verkocht waarvan 600 m² is gepasseerd. De verwachting is dat de overige verkochte m² ook nog dit naar gaan passeren. Verder is er nog voor ca. 10.139 m² in optie.

Zie voor de aantallen onderstaande tabel kavelverkoop.

Project / deelgebied	type	GREX-prognose aantal te passeren kavels 2017	Verkocht * aantal kavels - nog niet gepasseerd	Gepasseerd ** aantal kavels in 2017	Opties op kavels
<i>Parkgebied Tuinwijk Ter Borch</i>					
Kroon van Tuinwijk kavels	projectmatig	2	0	1	1
<i>Waterwijk Zuid</i>					
Ubbinkseiland - particulier	particulier	2	0	2	0
Entreegebouw - Ter Steege	projectmatig	4	0	8	0
Overige kavels Waterwijk incl. Woltsingel	particulier	3	2	2	0
<i>Gampoleiland - Extenzo</i>					
Gampoleiland - Extenzo	projectmatig	9	3	11	0
<i>Rietwijk Zuid Ter Borch</i>					
De Giasjuffer - PC Vastgoed	projectmatig	7	1	8	0
De Giasjuffer kavels overig	particulier	0	0	0	0
De Waterjuffer (tusseneilanden)	projectmatig	5	0	5	0
De Vuujuffer - particulier	particulier	8	7	11	6
<i>Rietwijk Noord Ter Borch</i>					
De Keizerlibel - particulier	particulier	3	0	0	24
Totaal Ter Borch		43	13	48	31
Groote Veen vrije kavels	particulier	9	5	11	5
Groote Veen - De Esweg	projectmatig	3	0	0	4
Groote Veen - De Hoon PC Vastgoed	projectmatig	2	0	2	0
Groote Veen - Hegeman Noord	projectmatig	4	6	0	0
Totaal Groote Veen		18	11	13	9
Donderen	particulier / projectmatig	1	1	0	2
Oude Tolweg	particulier	3	2	2	0
Zuidoevers	particulier	2	1	2	2
Eindtotaal		67	28	65	44

* definitie **verkocht**: verkoopovereenkomst is getekend, maar kan binnen 1 jaar worden ontbonden - het aantal kavels in deze kolom is jaaroverschrijdend, dit is incl. het aantal uit het voorgaande jaar

** definitie **gepasseerd**: aktepassering bij de notaris heeft plaatsgevonden en verkoopbedrag is betaald aan gemeente

Actualisatie bestemmingsplannen – De actualisatie van bestemmingsplannen verloopt volgens planning. Er wordt op dit moment gekozen om de actualisatie vorm te geven door het vaststellen van beheersverordeningen, mede gelet op de komst van de Omgevingswet. In 2017 zijn door de gemeenteraad de beheersverordeningen voor het dorp Vries, het centrum van Eelde, het sportcomplex De Marsch, de zandwinning in Tynaarlo, Westlaren, Kazerneterrein en Zuid-Es en het woongebied Zuidoevers vastgesteld. Het ontwerp van de beheersverordening voor Eelde-Paterswolde is ter inzage gelegd en zal naar verwachting dit jaar nog vastgesteld kunnen worden.

Groningen Airport Eelde - Het bestemmingsplan voor het voorterrein moest geactualiseerd worden. Omdat besluitvorming op basis van bovengenoemde onderzoeken (de strategische verkenning) nog niet had plaatsgevonden is ervoor gekozen eerst een beheersverordening op te stellen. Daarna volgt een nieuw en ondernemersgericht bestemmingsplan voor het voorterrein (en de luchthaven). De voormalige Rijksluchtvaartschool (RLS 1957) is aangekocht door de provincie Drenthe. De locatie wordt stapsgewijs herontwikkeld. De eerste bedrijvigheid en evenementen hebben er inmiddels plaatsgevonden.

Uitstel wet kwaliteitsborging bouw – Op verzoek van minister Plasterk besloot de Eerste Kamer op 11 juli de stemming over het wetsvoorstel kwaliteitsborging voor het bouwen uit te stellen. Tijdens de behandeling bleek er geen meerderheid voor het wetsvoorstel te zijn. Het is de verwachting dat een nieuw kabinet zich over dit wetsvoorstel buigt. Mogelijk komt er een novelle en moet het wetsvoorstel opnieuw door de Tweede Kamer worden behandeld. Dit betekent dat gemeenten in elk geval zeker tot 2019 verantwoordelijk blijven voor het bouwtoezicht.

Bewoning recreatiewoningen – Het beleid is dat permanente bewoning in recreatiewoningen niet is toegestaan en dat daarop moet worden gehandhaafd. Op basis van de eerste optredens in handhaving hebben wij een beter beeld van de omvang en aard van de bewoning, en ook van de effecten, die de handhaving kan hebben. Wij willen de aandacht voor dit vraagstuk en de bijbehorende vragen en problematiek bespreken met de gemeenteraad. Daarvoor organiseren wij een informatieavond over dit onderwerp.

Huisvesting statushouders – Om in onze regio voor het huisvestingsprobleem van statushouders een oplossing te bieden is op 1 juli 2016 het project TussenVoorziening (TuVo) in Eelde gestart. Met dit project worden maximaal 96 statushouders tijdelijk gehuisvest, door inmiddels 6 gemeenten. Inmiddels is de instroom van vluchtelingen zodanig teruggelopen dat het COA landelijk de opvangcapaciteit drastisch aan het verminderen is. Daardoor vindt bijvoorbeeld de realisatie van een AZC in Zuidlaren geen doorgang.

De lage instroom heeft echter ook invloed op de bezetting van de tussenvoorziening. Met het afnemen van de instroom is ook de noodzaak voor deze specifieke voorziening vervallen. Dit is aanleiding geweest om met de gezamenlijke gemeenten te besluiten tot een vloeibare afbouw. De uitstroombmogelijkheden naar reguliere huisvesting en de leefbaarheid in de tussenvoorziening zullen bepalend zijn voor het tempo van de afbouw.

Het project Tussenvoorziening in Eelde heeft zijn nut bewezen en zal nog verder worden geëvalueerd om waardevolle kennis die is opgedaan te behouden, te delen en waar mogelijk te borgen in regulier beleid en uitvoering.

Actualisatie exploitatie 2017

Winstneming Ter Borch – De geschatte winstneming vanuit het project Ter Borch per 31 december 2017 is ca. € 2,5 miljoen. Dit bedrag is berekend conform de “Percentage of Completion” methode (nieuwe richtlijnen van de commissie BBV). Hierbij is gekeken naar te verwachten gerealiseerde kosten en/of opbrengsten van het project tot het einde van dit jaar (realisatiebeginsel). Daarnaast is er ook rekening gehouden met het feit of er voldoende zekerheid bestaat over de resterende kosten en opbrengsten en mogelijke risico's (voorzichtigheidsbeginsel). Wij zullen uw raad nog nader informeren over deze nieuwe methode van winstneming via de nota grondbeleid.

Winstneming Oude Tolweg – We verwachten op de grondexploitatie Oude Tolweg een winst te nemen van € 150.000.

Boekwaardeplafond – Door het gewijzigde BBV ontstaat een structureel voordeel van € 30.000 op het budget boekwaardeplafond. Voorheen was dit budget noodzakelijk voor de niet in exploitatie genomen (NIEG) gronden. Deze categorie bestaat niet langer.

Bouwleges – We verwachten in 2017 € 100.000 extra inkomsten door het aantrekken van de kaververkoop. De stijging van het aantal afgegeven bouwvergunningen die in 2016 al zichtbaar was, zet zich door in 2017.

Aanpassingen in bestaande kredieten

Economisch krediet centrumplan Eelde openbare werken

De raad heeft op 30 juni 2015 ingestemd met het initiatief centrumplan Eelde. In totaal gaat het om een investering van ruim €3,1 mln. Met het vaststellen van de voorjaarsbrief heeft uw raad reeds ingestemd met het verstrekken van een krediet voor de rioleringscomponent voor het centrumplan Eelde van € 1,2 mln. Ook voor de openbare werken is een omzetting naar een krediet met economisch nut noodzakelijk. Er is een krediet nodig van € 313.000. Dat wordt voor een bedrag van € 25.000 gedekt uit bijdragen van ondernemers en voor € 50.000 aan subsidie. Per saldo resteert dan nog een bedrag van € 238.000 wat afgeschreven moet worden. Dat geeft extra kapitaallasten van € 8.330 (afschrijftermijn 50 jaar).

Ophogen krediet hoogwerker

In 2016 is een krediet van € 130.000 beschikbaar gesteld voor de aanschaf van een hoogwerker B rijbewijs in 2017. Door dat de huidige veiligheidseisen strenger zijn geworden, is er voor een B rijbewijs (max 3500 kg) geen hoogwerker te krijgen. Of het wordt een uitgeklede versie en kunnen we geen zagen meer meenemen. We zullen naar een verzaamd chassis toe moeten met een C rijbewijs. Dit betekent een verhoging van de kosten van 35.000 euro. Dat geeft extra kapitaallasten van € 4.025 (afschrijvingstermijn 10 jaar).

Economisch krediet kleed- en kantine-accommodatie VAKO

Er is sprake van een krediet overschrijding op het VAKO gebouw van € 120.000. Deze overschrijding heeft kunnen ontstaan omdat de totale stichtingsraming als budget uitgangspunt is genomen bij de directie voering, in plaats van het totale budget minus de zelfwerkzaamheid van de vereniging. En dat laatste is uiteraard het bedrag geweest waarvoor de raad een krediet beschikbaar heeft gesteld. Er was sprake van een aanbestedingsvoordeel en een post onvoorzien. Daarbinnen moesten afspraken omtrent meer- en minderwerk worden gerealiseerd. Terugkijkend blijkt het bestek onvoldoende specifiek te zijn geweest op gebruikerswensen en verwachtingen. De afspraken daarover tussen de gemeente en VAKO waren onvoldoende of niet vastgelegd en daardoor multi-interpretabel.

Er heeft meerwerk plaatsgevonden ter hoogte van een bedrag van € 125.000, die we – na analyse - als volgt hebben geduid.

- Op verzoek van VAKO € 13.000
- Tussentijdse planwijziging i.v.m. brandveiligheid € 30.000
- Meerwerk t.o.v. bestek, grotendeels grond werkzaamheden € 82.000

Besluiten zijn genomen vanuit verkeerde aannames. Nadat het project was afgerond en het gebouw is opgeleverd is het college hierover geïnformeerd. Noch het college noch de gemeenteraad zijn hierdoor in staat gesteld (politieke) afwegingen te maken. Wij betreuren deze gang van zaken zeer en hebben uiteraard intern onderzoek uitgezet.

Hiertegenover staat dat we een prachtig gebouw hebben opgeleverd, kwalitatief hoogwaardig en toekomstbestendig dat de komende 40 jaar intensief gebruikt zal gaan worden en gerust de spil kan worden genoemd van de buitensport voorzieningen in Vries.

We stellen voor het krediet kleed- en kantine-accommodatie VAKO op te hogen met € 120.000, omdat wij verwachten € 5.000 van de overschrijding bij VAKO neer te kunnen leggen. Dat geeft extra kapitaallasten van ca € 5.000 structureel vanaf 2018 (afschrijftermijn 40 jaar).

Uitkomsten tussentijdse prognoses leerling ontwikkeling voor Eelde Paterswolde

In het kader van het accommodatiebeleid is er geld beschikbaar gesteld voor nieuwbouw van obs de Veenvlinder in de wijk Grootte Veen en vervangende nieuwbouw voor obs de Westerburcht in Eelde.

Beide scholen zijn in vergevorderd stadium van de voorbereiding. Hierbij bleek dat met name obs Veenvlinder een grotere groei kent dan voorzien. Om passende huisvesting te realiseren in Grootte Veen heeft de gemeente tussentijds prognoses laten opstellen. Uit deze prognoses blijkt dat obs de Veenvlinder inderdaad de komende jaren meer ruimtebehoefte heeft dan waar nu rekening mee is gehouden. De school groeit van 7 permanente groepen naar 9 permante groepen. Het normbedrag voor OBS de Veenvlinder stijgt met € 187.000 naar € 1.979.000. Hierdoor ontstaan structureel extra kapitaallasten van € 6.400. Deze kapitaallasten kunnen we dekken uit de beschikbare middelen voor het accommodatiebeleid.

Ook obs de Westerburcht kent groei. Zij groeien van 9 permanent naar 10 permanent. In de voorjaarsbrief is op basis van een eerdere prognose het beschikbare krediet naar beneden toe vastgesteld. Met de nieuwe prognose komt de Westerburcht weer op het oorspronkelijke niveau terug. Het normbedrag voor de Westerburcht stijgt met € 131.300 en hierdoor ontstaan een structureel extra kapitaallasten van € 4.500 Deze kapitaallasten kunnen we dekken uit de beschikbare middelen voor het accommodatiebeleid.

Instellen nieuwe kredieten

Maatschappelijk krediet baggerwerkzaamheden

Zoals in ons vigerend GRP staat, wordt er voor de vijverpartijen en watergangen een onderhoudsprogramma opgesteld. Dit valt samen met de wens in de samenwerking in de waterketen Kop van Drenthe om het baggeren gezamenlijk op te pakken. Dat heeft geleid tot een gezamenlijk bestek. Door de voorbereiding en aanbesteding door één marktpartij te laten doen, zijn er kosten bespaard en is er een natuurlijke samenwerking ontstaan. De planning is om dit najaar gezamenlijk met de gemeenten Noordenveld, Assen, Aa en Hunze en Tynaarlo dit baggerbestek op de markt te zetten.

Alle vier gemeenten hebben meerdere vijvers aangedragen om te laten baggeren. Dit gaat om vijvers waar de doorstroming en waterberging wordt verbeterd. Voor ons houdt dit in dat wij in de periode 2017 en 2018 zes vijvers, verspreid over de gemeente moeten aanpakken. De planning is om twee vijvers in het 4e kwartaal 2017/1e kwartaal 2018 en vier vijvers het 4e kwartaal 2018/1e kwartaal 2019 uit te voeren. Geraamd is dat de totale kosten voor onze gemeente € 600.000 bedragen (2017 € 350.000 en in 2018 € 250.000). Het baggeren van vijvers is ten behoeve van de waterkwantiteit. Het gaat om onderhoudswerkzaamheden. Derhalve is een maatschappelijk krediet van € 600.000 benodigd. Dit kan volledig gedekt worden uit de voorziening riolering. Na succesvolle afronding zal hier een vervolg aan worden gegeven.

Actualisatie maatschappelijke kredieten

Door de raad worden regelmatig maatschappelijke kredieten verstrekt. De dekking van deze maatschappelijke kredieten vindt over het algemeen plaats door middel van een onttrekking aan de reserves. Voor het resultaat na bestemming is het effect budgettair neutraal. De uitgaven binnen een maatschappelijk krediet kunnen gespreid worden over meerdere jaren. Om het voorspellend vermogen van de begroting te vergroten, wordt in onderstaande tabel van een aantal maatschappelijke kredieten een aanpassing van de jaarschijf 2017 voorgesteld. Het effect op het begrotingsresultaat is, door de dekking vanuit een reserve, neutraal.

Maatschappelijke kredieten	Begroting totale krediet	Inschatting uitgaven/inkomsten 2017 jaarschijf
* 303034000 Maatsch.Kr Bedrijvenregeling Drenthe		
Uitgaven	200.000	0
* 304003400 Maatschappelijk krediet Asserstraat 21		
Uitgaven	17.000	0
* 304025060 Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. De Kooi		
Uitgaven	146.324	0
* 304025120 Mtsch.kr tijdelijke huisv. tijdens bouw		
Uitgaven	1.000.000	220.000
* 304025140 Maatschappelijk krediet Mariaschool		
Uitgaven	112.872	0
Inkomsten	-54.768	0
* 305024040 Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. GZ Tynaar		
Uitgaven	157.400	157.241
* 305024080 Mtsch.kr Sloop, Asbest, boekw. Marsch		
Uitgaven	561.241	0
* 305024090 Mtsch.kr Sloop, Asbest boekw. GZ De Kooi		
Uitgaven	55.586	0
* 307023001 Maatsch.kr. voorber. Inv.pr. 2015-2016		
Uitgaven	173.124	95.000
* 308013600 Maats.Kr Omgevingswet / omgevingsvisie		
Uitgaven	90.000	90.000
* 308016000 Vitaal platteland		
Uitgaven	426.588	90.000
Inkomsten	-24.000	-23.000

Mee te nemen gelden

In deze voortgangsrapportage is een overzicht opgesteld van budgetten die bestemd zijn voor een aantal werkzaamheden, waarvan de realisatie niet in 2017 wordt afgerond. Deze middelen zijn opgenomen als beschikbaar budget in 2017. Voor de uitvoering van de werkzaamheden zijn reeds verplichtingen aangegaan of afspraken gemaakt. Wij willen kritisch zijn als het gaat om mee te nemen gelden, omdat we van mening zijn dat niet-benutte budgetten in principe terug dienen te vallen aan de gemeenteraad. Desondanks kunnen we niet anders dan constateren dat een aantal activiteiten, waarvoor in 2017 middelen beschikbaar zijn gesteld, wel in gang zijn gezet, maar nog niet gereed zijn eind 2017. De realisatie van activiteiten loopt, natuurlijk, niet gelijk met het boekhoudkundig einde van het begrotingsjaar. Wanneer budgetten ultimo 2017 niet zijn besteed, vallen deze terug in het jaarrekeningresultaat. Wij kunnen vervolgens bij de vaststelling van de jaarrekening verzoeken bepaalde budgetten beschikbaar te houden voor de beoogde activiteiten. Dit zou echter tot gevolg hebben dat in de periode januari 2018 tot het vaststellen van de jaarrekening er geen middelen beschikbaar zijn om de verdere realisatie van activiteiten te borgen. Daarom stellen wij voor deze middelen te reserveren voor de bedoelde realisatie in 2018.

Hier lichten we alleen de mee te nemen gelden toe die niet onder nieuw beleid vallen. In deze najaarsbrief is ook een tabel met een toelichting op het incidentele beleid 2017 opgenomen. Daar is meer informatie te vinden over de mee te nemen gelden vanuit het incidentele nieuw beleid.

Mee te nemen gelden van 2017 naar 2018

Omschrijving (In €)	Beschikbaar in 2017	Besteed tot nu toe	Verwachte uitgaven 2017	Mee te nemen naar 2018*	Beschikbaar 2018	Waarom meenemen naar 2018
Meedoenbanen	55.000	0	40.000	55.000	De 55.000 die nog in de reserve meedoenbanen zit.	Op 31 mei 2016 heeft de raad ingestemd met het initiatiefvoorstel meedoenbanen voor een periode van 2 jaar. De raad heeft toen besloten € 110.000 ter beschikking te stellen voor meedoenbanen voor een periode van 2 jaar. De meedoenbanen zijn pas begin 2017 gestart omdat de definitieve besluitvorming over de meedoenbanen later heeft plaatsgevonden dan gedacht. Hierna heeft de WPDA een aanbestedingstraject doorlopen. Bij de voorjaarsbrief is besloten de reserve meedoenbanen in te stellen en hierin € 110.000 euro te storten. Voor 2017 hebben we geraamd van dit bedrag € 55.000 in te zetten. Er is te weinig instroom van inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt die in de bijstand zitten. Het kost meer tijd dan ingeschat om inwoners hiervoor te vinden en willen de middelen daarom meenemen naar een later jaar.
Juridische kosten RVG	70.000	34.000	35.000	36.000	0	Wij hebben in de voorjaarsnota geld gereserveerd voor de zitting inzake de ingebrekestelling van RVG. Nu is de zitting verschoven naar februari 2018 en wordt de rest van de kosten dus pas volgend jaar gemaakt.
Dossier mijnbouw	34.000	0	10.000	24.000	34.000	De procedures (winningsvergunning, herziening winningsplannen etc.) door ministerie van EZ verlopen aanmerkelijk trager dan vooraf door EZ werd aangenomen. Ook de processen rond opstellen van schaderegelingen etc. (overleggen door NCG) verlopen moeizaam en traag. Dit alles maakt dat inzet van (juridische) ondersteuning ook in 2018 nog noodzakelijk wordt geacht. Eventuele inzet van rechtsbeschermingsprocedures en bijbehorende (juridische) ondersteuning inzake verschillende mijnbouwprocedures (bv. put Vries-10, winningsplan Westervelde en Annerveensche veld).

Omschrijving	Beschikbaar in 2017	Besteed tot nu toe	Verwachte uitgaven 2017	Mee te nemen naar 2018*	Beschikbaar 2018	Waarom meenemen naar 2018
Speelruimtebeleid	41.599	24.008	23.749	17.850	20.885	In 2017 zijn initiatieven vanuit meerdere buurten en dorpen voor nieuwe speeltoestellen gezamenlijk opgepakt met initiatiefnemers, buurtbewoners en gemeente. Het betreft speelplekken in de dorpen Midlaren, Donderen, Dullemansstukken Eelde, Regimentslaan Zuidlaren. Daarnaast starten we in het najaar met oriënterende gesprekken met nieuwe initiatiefnemers over andere speelplekken (o.a. speelplekken aan de Scheperij en de Gording in Zuidlaren, Lottinge en Holtkampen in Vries, Prinses Irenelaan Paterswolde, Goudsbloemweg in Paterswolde, 12+ plek Eelderwolde). Door de werkwijze, waarbij intensief wordt samengewerkt met buurtbewoners (overheidsparticipatie / 'koers') kunnen niet alle projecten in 2017 worden afgerond. Bestelling van de toestellen gebeurt eind 2017 / begin 2018 en plaatsing in 2018. In het kader van burgerparticipatie verwachten inwoners dat hun plannen gerealiseerd worden.
Anti-discriminatievoorziening	19.933	0	12.433	7.500	12.433	De voorbereiding om uitvoering te geven aan de motie "regenboog gemeente" vraagt tijd, waardoor er nog niet tot concrete aanschaf van producten kan worden overgegaan.
Tynaaro Verbindt	100.000	10.000	43.400	40.000	50.000	Drone Hub – Provincie is bezig investeringsprogramma op te stellen. Verwachting is dat in 2017 de vergunning van het ministerie wordt afgegeven om met de drones te vliegen. Kansrijk verhaal waar Tynaarlo ook in zou moeten participeren. Voor 2017 al rekening gehouden met bijdrage hierin. Omdat de ontwikkeling wat langer duurt dan gepland. Bijdrage past binnen de kaders van budget Tynaarlo Verbindt
Incidenteel nieuw beleid 2017				550.000	NVT	Zie tabel incidenteel nieuw beleid 2017
Totaal				730.350		

* Soms staat er een groter bedrag aan mee te nemen gelden dan dat er op basis van de verwachting over blijft. Bij de jaarrekening kijken we wat werkelijk over is. Het bedrag aan mee te nemen geld is het maximale bedrag wat we voorstellen mee te nemen. Dit valt lager uit als er minder over blijft.

Doorbetalen Bundeling Uitkering Inkomensvoorzieningen Gemeenten (BUIG) in verband met tussenvoorziening

Wij krijgen van het rijk de BUIG uitgekeerd. Die betalen we in beginsel door aan Werkplein Drentsche Aa (WPDA). In 2017 ontvangen wij via de BUIG eenmalig ook een bedrag voor gehuisveste statushouders in 2016. In de tussenvoorziening hebben wij ook statushouders gehuisvest voor de andere deelnemende gemeenten. Die tellen ook mee voor het eenmalige bedrag in de BUIG. In 2017 ontvangen we naar verwachting in totaal bijna € 700.000. Hiervan heeft een bedrag van € 378.000 op statushouders van de andere gemeenten. Begin oktober wordt de definitieve hoogte van de BUIG 2017 bekend. Wij stellen dan ook voor het bedrag dat betrekking heeft op de statushouders van de andere gemeentes door te betalen aan de andere gemeenten.

Niet In Exploitatie Genomen Gronden (NIEGG)

Afschaffing balanscategorie NIEGG

Niet in exploitatie genomen (bouw)grond (NIEGG) is meestal anticiperend of strategisch aangekocht. Er is dan nog geen grondexploitatie, maar de verwachting is wel dat de grond dient voor bebouwingsuitbreiding. Voor deze grond moet een reëel en stellig voornemen bestaan dat deze in de nabije toekomst als worden bebouwd. Deze verwachting moet zijn gebaseerd op een raadsbesluit. In dit besluit dient de raad inhoud te hebben gegeven aan ambitie en planperiode. NIEGG bevindt zich dan als het ware op de startlijn van de “vervaardigingsfase” vanwege de intenties met de grond.

Zoals eerder gemeld komt met ingang van 1 januari 2016 de balanscategorie “niet in exploitatie genomen bouwgronden” niet meer voor in het BBV (Besluit Begroten en Verantwoorden). Dit betekent de gemeente deze gronden heeft moeten herrubriceren van de voorraden naar terreinen en gronden bij de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa hebben als waarderingsgrondslag verkrijgingsprijs of duurzaam lagere marktwaarde. Deze omzetting kan gevolgen hebben voor de waardering van deze gronden. Om deze reden is in het Wijzigingsbesluit een overgangsbepaling opgenomen. Hierin staat dat de huidige NIEGG's per 1 januari 2016 zonder afwaardering kunnen worden omgezet tegen de boekwaarde per 1 januari 2016. Deze overgangsbepaling heeft een looptijd van 4 jaar. Uiterlijk 31 december 2019 moet een toets plaatsvinden op de marktwaarde van deze gronden tegen de geldende bestemming op het moment van de marktwaardetoets.

Wordt daarbij een duurzame waardevermindering vastgesteld, dan moet dat uiterlijk 31 december 2019 leiden tot een afwaardering van deze gronden. Deze toets mag gedurende de overgangperiode van 4 jaar plaatsvinden. Echter, eventuele afwaardering van een perceel grond/complex mag niet over een aantal jaren worden gespreid.

Deze nieuwe rubricering heeft tevens tot gevolg dat het met ingang van 1 januari 2016 niet meer is toegestaan om rente of overige kosten toe te rekenen aan deze gronden.

Eventuele voorbereidingskosten voor toekomstige grondexploitaties (bijvoorbeeld kosten van onderzoek en ontwikkeling) mogen onder voorwaarden worden geactiveerd onder de immateriële vaste activa.

Gevolgen afschaffing NIEGG voor de gemeente Tynaarlo

Bovengenoemd wijzigingsbesluit kan mogelijk gevolgen hebben op de waarde van de gronden van de projecten Tienelswolde en de Prins Bernhardhoeve. De overige gronden zijn al afgewaardeerd naar verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde.

Het is aan de gemeente om af te wegen of en op welk moment deze gronden in aanmerking komen om te worden ontwikkeld en opgenomen worden in een actieve grondexploitatie.

Omdat er met diverse partijen over diverse ontwikkelingen in Zuidlaren wordt gesproken, stellen wij ervoor om vooralsnog de complexen Prins Bernhardhoeve en Tienelswolde (nog) niet af te waarderen en dit uit te stellen tot eind 2018.

Beslispunten:

1. Kennis te nemen van de voortgang van de activiteiten, doelen en ontwikkelingen per hoofdstuk per 1 september 2017;
2. Het incidentele voordeel 2017 ad. € 2.961.000 te storten in de Algemene Reserve Grote Investeringsen;
3. Het structurele effect van - € 4.000 vanaf 2018 op te nemen in de meerjarenbegroting;
4. In te stemmen met de in deze najaarsbrief genoemde mee te nemen gelden ad. € 730.350;
5. In te stemmen met de voorgestelde aanpassing van de jaarschijven van de maatschappelijke kredieten;
6. In te stemmen met het beschikbaar stellen van
  - a. een maatschappelijk krediet van € 600.000 voor baggerwerkzaamheden en te dekken uit de voorziening riolering.
  - b. een economisch krediet van € 313.000 voor centrumplan Eelde openbare werken en te dekken voor € 25.000 euro uit ondernemers bijdragen en € 50.000 aan subsidie en de kapitaallasten ten laste te laten komen van het begrotingsresultaat.
7. In te stemmen met de aanpassingen van de volgende kredieten en dekking/toevoeging:
  - a. Het ophogen van het economisch krediet vernieuwbouw Westerburcht met € 131.000 en de extra kapitaallasten van € 4.500 per jaar te onttrekken aan het budget Accommodatiebeleid;
  - b. Het ophogen van het economisch krediet hoogwerker met € 35.000 en de kapitaallasten van € 4.025 ten laste te laten komen van het begrotingsresultaat.
  - c. Het ophogen van het economisch krediet vernieuwbouw Veenvlinder met € 187.000 en de extra structurele kapitaallasten van € 6.400 per jaar te onttrekken aan het budget Accommodatiebeleid;
  - d. Het ophogen van het economisch krediet kleed- en kantine-accommodatie VAKO met € 120.000 en de kapitaallasten van € 5.000 ten laste te laten komen van het begrotingsresultaat.
8. In te stemmen met het doorbetalen van de BUIG voor een bedrag van € 378.000 aan de deelnemende gemeenten in de TUVO;
9. In te stemmen met het uitstellen van het herwaarderen van de gronden/voormalige NIEGG in de materiële vaste activa tot 31-12-2018.

Wij vertrouwen erop u met deze brief op hoofdlijnen op een korte en bondige manier te hebben geïnformeerd over de belangrijkste ontwikkelingen en noodzakelijke bijstellingen en leggen deze voor besluitvorming aan de gemeenteraad voor. De vergadering waarin deze tussenrapportage wordt behandeld staat gepland op 7 november 2017.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders

Mr. J. Th. van Nieukerken
gemeentesecretaris

drs. M.J.F.J. Thijsen
burgemeester

Bijlagen:

- 1 Voortgang incidenteel nieuw beleid 2017
- 2 Bijstellingen begroting 2017
- 3 Monitor sociaal domein
- 4 Projectenrapportage

Bijlage 1 Voortgang incidenteel nieuw beleid

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
1	Vertragen taakstelling bibliotheken (31 mei 2016)	€ 130.000	Met betrekking tot de bibliotheken heeft de gemeenteraad op 31 mei 2016 een motie aangenomen, die uitgaat van het uitstellen van de taakstelling op de bibliotheken met één jaar. Dit betekent voor 2017 dat de ingeboekte taakstelling van € 145.000 gecorrigeerd wordt naar € 15.000	Als vervolg op de visie 2017 – 2020 van de bibliotheek moet er inzet gepleegd worden op een beleid voor de langere termijn. Deze bestaat uit tussentijdse evaluatie samen met de SBOT om te komen tot een verdere ontwikkeling die aansluit bij maatschappelijke ontwikkelingen.	2017	Nee
2	Rotonde Julianalaanstationsweg Zuidlaren	€ 50.000	De rotonde Julianalaan/Stationsweg in Zuidlaren is aangelegd in 2007. Er is op dat moment nog geen ontwerp gemaakt. De rotonde is conform de inrichting van het dorp aangelegd, namelijk oranje stenen en blauwe hekjes. Gelet op het culturele jaar 2017/2018 is voorgesteld de rotonde anders in te richten.	De voorbereiding van de rotonde is in volle gang. Een staalbedrijf gaat het logo uitsnijden en plaatsen. De plaatsing is voorzien tweede helft dit jaar. Eventueel in combinatie met de Zuidlaardermarkt dan wel de culturele gemeente. Uitvoering afhankelijk van eventuele overspanning in de staalmarkt	2017	nee
3	Rotonde A28	€ 25.000	De rotonde nabij de A28 kent een saaie uitstraling, namelijk gras. De rotonde is aangelegd in 2014 op aanwijzen van Rijkswaterstaat. De inrichting van de middencirkel moet nog gebeuren. Voorgesteld wordt de inrichting dusdanig aan te leggen dat deze aansluit bij de Monumentale laan die hier langs loopt van Glimmen naar Paterswolde.	Ook deze werkvoorbereiding loopt, zodat we in plantseizoen 2017, vanaf 1 november 2017 de rotonde kunnen inrichten. Mogelijk wordt de inrichting sober, e.e.a. afhankelijk van de plannen met het transferium. We doen geen onomkeerbare aanleg.	2017	nee
4	Vrijtijdseconomie	€ 50.000	Uit de MKB-enquête en de burgerpeiling blijkt dat er verdere actie nodig is om toerisme / vrije tijdseconomie, zowel lokaal als regionaal beter op de kaart te zetten. Er is een duidelijke behoefte om Marketing Drenthe en acties van uit het Recreatieschap in elkaar te laten schuiven. De middelen die wij beschikbaar stellen, kunnen een bijdrage leveren om die omissie, in ieder geval de komende jaren.	In 2017 zoeken we verdere samenwerking met de gemeenten Aa en Hunze en de andere Hondsruggemeenten voor het uitvoeren van samenwerkingsprojecten. De samenwerking is verder uitgebreid door een onderzoek te doen naar draagvlak binnen alle Hondsrug-gemeenten naar een gezamenlijk instrument voor gebiedspromotie. Om te onderzoeken wat de meerwaarde hiervan kan zijn gaan we in 2017 reeds samenwerken met de	2018	Ja € 20.000

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
				<p>gemeente Aa en Hunze door de diensten van de toeristisch regisseur en de promotieorganisatie Hondsrug Drenthe in te zetten voor de ondernemers van de gemeente Tynaarlo. Op het gebied van lokale informatievoorzieningen werken wij samen met lokale ondernemers in Zuidlaren. Op initiatief van het Brinkhotel is er een Tourist Info Folderpunt in het hotel gerealiseerd. Daarnaast wordt gewerkt aan een lokaal gidsje (à la Lonely planet) met ins- en outs voor Zuidlaren voor op de balie van winkels en verblijfsrecreatieaccommodaties.</p>		
5	Impuls onderwijs	€ 200.000	Wij stellen voor een bedrag aan de schoolbesturen beschikbaar te stellen zodat zij een eenmalige impuls kunnen geven aan bijvoorbeeld groene schoolpleinen en/of digitalisering.	De subsidiebeschikkingen zijn verstuurd aan de 5 schoolbesturen. CONOD heeft inmiddels een plan ingediend, welke getoets is aan de gestelde doelen en het subsidiebedrag is ook reeds uitgekeerd. De overige 4 schoolbesturen dienen in het najaar hun plannen in zodat na toetsing de subsidiebedragen in 2017 kunnen worden uitgekeerd. De realisatie van de plannen vindt plaats na uitvoering van het Accommodatiebeleid. Hierna wordt door de schoolbesturen een financieel en inhoudelijk verslag ingediend en kunnen de subsidies definitief worden vastgesteld.	2017	Nee
6	E-book Noord-Willemskanaal (idee PvdA 12 juli 2016)	€ 5.000	In 2015 is in samenwerking met een 4-tal gemeenten (Meppel, Westerveld, Midden-Drenthe en Assen) een E-book ontwikkeld, waarin de Drentse hoofdvaart en omgeving wordt toegelicht en ontsloten door een 6-tal fietspaden. Wij gaan in overleg met het recreatieschap om te kijken welke mogelijkheden er zijn om iets dergelijks te	Samen met de gemeente Assen, het Recreatieschap Drenthe en schrijver Olav Reijers is gewerkt aan de uitvoering van het E-book. Een E-book is een downloadbaar informatieboekje voor watersportrecreanten. Het moedigt de recreant die over het NW kanaal vaart aan om aan te leggen en per voet of fiets de	2017	Nee

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
			ontwikkelen voor het Noord-Willemskanaal.	toeristische high lights van de omgeving te bekijken. Het E-book is klaar. Presentatie en lancering op internet heeft in juni plaatsgevonden.		
7	Project- /activiteitensubsidies cultuur	€ 40.000	Als gevolg van de ombuigingen zijn er minder middelen beschikbaar voor het stimuleren van projecten en activiteiten. Door het incidenteel verhogen van het hiervoor beschikbare bedrag kunnen projecten en activiteiten vanuit de samenleving worden gestimuleerd	Dit jaar is er een pilot overheidsparticipatie gestart, waarbij een achttal initiatieven van inwoners zoveel mogelijk vanuit een 'ja, mits'-houding worden ondersteund/gefaciliteerd om zo samen concrete producten en activiteiten te laten ontstaan. Maar inmiddels zijn er op verschillende plekken in de organisatie initiatieven van inwoners op wijkniveau of lager in beeld en/of gaande die volgens de principes van overheidsparticipatie worden opgepakt: het initiatief komt van de inwoner(s), de gemeente doet mee als partner. Deze manier van werken sluit naadloos aan bij de uitgangspunten van de organisatievisie 'Koers! 2015-2015', maar vraagt ook ruimte om ervaring op te doen.	2018	Ja € 30.000
8	Verenigingsgebouw waterscouting Midlaren	€ 100.000	De waterscouts gaan verhuizen en moeten een nieuw verenigingsgebouw neerzetten op de nieuwe locatie.	De scouting is doende om ontwerp, engineering en voorbereiding van hun nieuwe clubgebouw te organiseren. Wij zijn samen met HDL en Waterscouts bezig met planvorming voor versterking van dit gebied. Partijen hebben in beginsel ingestemd met de gezamenlijk opgestelde inrichtingsschets van het gebied.. Wij zijn momenteel met de afzonderlijke partijen in gesprek over de voorwaarden en condities waaronder zaken als grondoverdracht e.d.	Afspraken gebieds- ontwikkeling 2017	Ja € 100.000

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
				kunnen plaatsvinden het budget voor het verenigingsgebouw van de Waterscouts gaat dan deel uit maken van de totaalafspraken. Wij verwachten, onder voorbehoud van kredietvoting voor de gehele gebiedsontwikkeling, eind 2017 sluitende afspraken over te maken met partijen.		
9	Duurzaamheidsmaatregelen gymzaal Tynaarlo	€ 124.000	Door de raad is de duurzaamheidsvisie vastgesteld. Een van de doelen is het bouwen van energie-neutrale gebouwen. Dit betekent dat aanvullende duurzaamheidsmaatregelen in de realisatie moeten worden meegenomen. Deze aanvullende investering bij de gymzaal Tynaarlo past binnen de door de raad vastgestelde duurzaamheidsvisie.	Het energie-neutraal maken van de gymzaal (EPC=0) is als prestatie opgenomen in de aanbesteding van de gymzaal. Het bedrag zal voor dit doel worden toegevoegd aan het krediet voor nieuwbouw gymzaal. Rapportage hierover wordt geïntegreerd in de rapportages van de nieuwbouw.	Nee Nieuwbouw zal naar verwachting in 2018 worden opgeleverd.	Nee, is toegevoegd aan het krediet
10	Beweegtuin zorgcentrum Mozaïek	€ 20.000	Woonzorgcentrum Mozaïek en fysiotherapie Perdon hebben het idee voor een beweegtuin bij het woonzorgcentrum aangedragen. De insteek is om de beweegtuin voor iedereen toegankelijk te maken, waarbij het doel is de tuin voor verschillende generaties aantrekkelijk te maken	Initiatiefnemers hebben een stichting opgericht. Acties voor het werven van extra financiële middelen zijn gestart. Contact met buurtvereniging en lokale sportaanbieders is gelegd met inzet van combinatiefunctionarissen sport. Overeenkomst voor het gebruik van gemeentegrond + overmaken subsidie wordt gereed gemaakt in het najaar van 2017.	Planning: voorjaar 2018.	nee
11	Openbare ruimte - bloemen	€ 60.000	De openbare ruimte in Tynaarlo is best wel eentonig. We kennen voornamelijk eiken, beukenhagen en gazons. Om toch wat kleur in het voorjaar aan de openbare ruimte te geven, is het mogelijk om bollen aan te planten op strategische plekken.	De voorbereiding hierin is opgestart en in het plantseizoen 2017 vanaf 1 november gaan de bollen in de diverse dorpen in de grond.	2017	Nee

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
12	Multidisciplinair pingo- project	€ 15.000	<p>In 2016 is - in opdracht van de provincie - door Landschapsbeheer Drenthe een multidisciplinair pingo (ijsmeertjes die aan het eind van de laatste en voorlaatste ijstijd zijn ontstaan) -project gestart. Eén van de geselecteerde pilotgebieden is gelegen binnen onze gemeente, namelijk rondom Yde. De eerste resultaten van de ze pilot worden eind 2017 verwacht. Indien de pilot succesvol verloopt willen we deze graag uitrollen over de rest van de gemeente, zodat we bij de update van de kaart de 'valse' pingo's (met bijbehorende regels!) kunnen schrappen. Hier is sprake van een wettelijke verplichting.</p>	<p>Dit voorjaar is een verkenning uitgevoerd van het aantal pingoruïnes binnen onze gemeente door gegevens uit de archeologische kaart, het LOP en gegevens van het provinciale Pingoproject met elkaar te vergelijken. Hieruit is gebleken dat dit aantal groter is dan verwacht, mogelijk zijn er meer dan 200 pingo's binnen onze gemeentegrenzen. Er wordt nu een selectie gemaakt van nader te bestuderen pingo's. Gebleken is dat de ruimtelijke druk het groots is op pingo's die in of in de directe nabijheid van de bewoonde kernen liggen. Dit zijn er ongeveer 100, waarvan een tiental in het verleden al (deels) is onderzocht. In samenwerking met het provinciale pingoproject (www.pingoruines.nl) en enkele gespecialiseerde onderzoeksbureaus wordt gezocht naar een zo efficiënt mogelijke methode om de gaafheid van pingo's vast te stellen. Een mogelijkheid die we gaan proberen is het scannen van een pingo met behulp van een drone. Een drietal locaties zijn al onderzocht met behulp van vrijwilligers en als onderdeel van een 'summerschool' voor geologie studenten. Naar verwachting zal in het najaar een opdracht worden verleend aan een extern bureau voor veldwerk op enkele tientallen locaties. De eerste resultaten van het project worden eind 2017 verwacht. Streven is om deze gegevens vervolgens in 2018 mee te nemen in de update van de archeologische beleidskaart.</p>		<p>Ja</p> <p>€ 15.000</p>

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
13	Herstel Drentsche Aa-watersysteem	€ 50.000	Aansluiten bij de doelen van het Programma Natuurlijk Platteland van de Provincie Drenthe (12 april 2016 vastgesteld) en profiteren van de mogelijkheden die de provincie biedt voor het opwaarderen van het Drentsche Aa gebied.	Op dit moment worden er projecten voorbereid namens de provincie. Uitvoering gaat de komende jaren plaatsvinden. Dit in het kader van het provinciale programma natuurlijk Platteland Drenthe.	2019	Ja € 50.000
14	Impuls volkshuisvesting sociale woningbouw	€ 250.000	Door middel van een extra impuls in 2017 en 2018 het verbeteren van de sociale woningbouw en de spreiding hiervan in de kernen binnen de gemeente Tynaarlo	Er is in 2017 sprake van een sterke terugloop in de opgave voor huisvesting van vergunninghouders. Vanuit dit budget zal nu in eerste aanleg een onderzoek worden gestart naar de vraag/behoefte aan woningen in de grotere kernen van onze gemeente. Om zo te komen tot een nog beter inzicht van de actuele marktvraag en een daarop aangepast woningbouwprogramma voor die kernen. E.e.a. mede in verband met de ontwikkeling van de locaties Diepsloot-Zuid te Vries, De Drift te Eelde en Prins Bernhardhoevelocatie te Zuidlaren. Tevens zullen in dit onderzoek de mogelijkheden worden onderzocht tot realisatie van sociale woningbouw in de door de gemeente te ontwikkelen locaties. Hierbij zal verbinding worden gelegd met de kwalitatieve opgave in de sociale volkshuisvesting in genoemde kernen (verduurzaming, woningverbetering en herstructurering). Tevens wordt onderzocht in hoeverre dit budget kan worden aangewend ter stimulering van realisatie of herstructurering van sociale volkshuisvesting in Vries.	Onderzoeksuitkomsten geerd eind 2017 / begin 2018. Daarna nadere uitwerking i.o.m. corporaties inzet middelen. Uitkomst uitwerking gereed 2018	Ja € 250.000

Nr.	Omschrijving	Beschikbaar 2017	Toelichting	Ontwikkelingen	Gereed	Budget overhevelen naar 2018
15	E-label update maatschappelijk vastgoed	€85.000	Onze gebouwen dienen opnieuw voorzien te worden van een energie-label. De oude labels moet in 2018 vervangen zijn door nieuwe. Het onderzoek dat gedaan wordt, leidt tot adviezen om de gebouwen energiezuiniger te maken. we hebben een wettelijke plicht het e-label te updaten. In het nu gevraagde bedrag wordt alleen rekening gehouden met de onderzoekskosten.	Wordt in de tweede helft van 2017 voorbereid en wanneer nodig aanbesteed. Uitvoering eind 2017 begin 2018.	2018	Ja € 85.000
		1.204.000	Ingezet ten behoeve van incidenteel nieuw beleid			€550.000

Bijlage 2 Bijstellingen begroting 2017

Afwijkingenlijst Najaarsbrief 2017

+ is voordeel, - is nadeel, afgerond op 1.000 euro

Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Hoofdstuk 0 Bestuur en ondersteuning								
Storting voorziening wachtgeld	-230.000							
Totaal taakveld bestuur	-230.000							
Verkoop kavel Zuidlaarderveen		75.000						
Verkoop snippergroen		40.000						
Inkomsten reclame displays		4.000						
Totaal taakveld beheer overige gebouwen en gronden	0	119.000	0	0	0	0	0	0
Informatiebeleidsplan	134.000							
Totaal taakveld overhead, ondersteuning organisatie	134.000	0	0	0	0	0	0	0
Schommelfonds	252.000							
Algemene uitkering		-26.000						
Integratie-uitkering statushouders 2017		-488.000						
Totaal taakveld algemene uitkering en overige uitkeringen	252.000	-514.000	0	0	0	0	0	0
Schades te claimen	-85.000	75.000						
Totaal taakveld overige baten en lasten	-85.000	75.000	0	0	0	0	0	0
Bijstelling Vpb-last	-25.000							
Taakveld vennootschapsbelasting	-25.000	0	0	0	0	0	0	0
Reserve informatiebeleidsplan		-134.000						
Reserve participatie nabetaling integratie-uitkering 2016	-35.000							
Reserve participatie integratie-uitkering 2017	-146.000							
Totaal taakveld mutaties reserves	-181.000	-134.000	0	0	0	0	0	0
Vrijval primitief begrotingssaldo	136.000							
Totaal resultaat van rekening baten en lasten	136.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 0	1.000	-454.000	0	0	0	0	0	0
Hoofdstuk 1 Veiligheid								
Geen aanpassingen								
Totaal hoofdstuk 1	0	0	0	0	0	0	0	0
Hoofdstuk 2 Verkeer en vervoer								
Kapitaallasten centrumplan Eelde openbare werken			-8.000		-8.000		-8.000	
Kapitaallasten hoogwerker			-4.000		-4.000		-4.000	
Totaal taakveld Verkeer, wegen en water	0	0	-12.000	0	-12.000	0	-12.000	0
Totaal hoofdstuk 2	0	0	-12.000	0	-12.000	0	-12.000	0
Hoofdstuk 3 Economie								
Taakstelling markten	-28.000							
Totaal taakveld economische promotie	-28.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 3	-28.000	0	0	0	0	0	0	0
Hoofdstuk 4 Onderwijs								
Onderzoek passend onderwijs (toezegging college)	-15.000							
Totaal taakveld onderwijsbeleid en leerlingzaken	-15.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 4	-15.000	0	0	0	0	0	0	0
Hoofdstuk 5 Sport, cultuur en recreatie								
SV Yde de Punt		PM						
Totaal taakveld sportaccommodaties	0	0	0	0	0	0	0	0
Houtsnippers	-29.000	29.000						
Totaal taakveld openbaar groen en (openlucht)recreatie	-29.000	29.000	0	0	0	0	0	0
Subsidie provincie Drenthe - alliantiemiddelen	-18.000	18.000	-18.000	18.000				
subsidie provincie Drenthe i.h.k.v Culturele Gemeente	-25.000	25.000						
Verzekering kunstobjecten	-17.000		-17.000		-17.000		-17.000	
Kapitaallasten VAKO			-5.000		-5.000		-5.000	
Totaal taakveld cultuurpresentatie, cultuurproductie	-60.000	43.000	-40.000	18.000	-22.000	0	-22.000	0
Totaal hoofdstuk 5	-89.000	72.000	-40.000	18.000	-22.000	0	-22.000	0

Omschrijving	2017		2018		2019		2020	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
<i>Hoofdstuk 6 Sociaal domein</i>								
Vergoeding gemaakte kosten AZC-voorbereiding		49.000						
Doorbetalen BUIG statushouders andere gemeentes	-378.000							
Actualisatie budgetten sociaal domein	-49.000							
Integratie-uitkering statushouders 2017	258.000	377.000						
Totaal taakveld samenkracht en burgerparticipatie	-169.000	426.000	0	0	0	0	0	0
Actualisatie budgetten sociaal domein	-1.335.000	1.173.000						
Totaal taakveld inkomensregeling	-1.335.000	1.173.000	0	0	0	0	0	0
Actualisatie budgetten sociaal domein	-167.000							
Totaal taakveld begeleidende participatie	-167.000	0	0	0	0	0	0	0
Actualisatie budgetten sociaal domein	212.000							
Totaal taakveld arbeidsparticipatie	212.000	0	0	0	0	0	0	0
Actualisatie budgetten sociaal domein	346.000							
Aanpassing als gevolg van algemene uitkering	5.000							
Totaal taakveld maatwerkdienst	351.000	0	0	0	0	0	0	0
Aanpassing als gevolg van algemene uitkering	3.000							
Totaal taakveld maatwerkdienstverlening 18-	3.000	0	0	0	0	0	0	0
Actualisatie budgetten sociaal domein	200.000							
Totaal taakveld geescaleerde zorg 18+	200.000	0	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 6	-905.000	1.599.000	0	0	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 7 Volksgezondheid en milieu</i>								
Onderzoek financiële gezondheid RUD	PM		PM		PM		PM	
Totaal taakveld Milieu	0	0	0	0	0	0	0	0
Inzameling plastic, metalen en drankkartons	-58.000	86.000						
Kosten aanslagen	-20.000		-20.000		-20.000		-20.000	
Voorziening reiniging	-8.000		20.000		20.000		20.000	
Totaal taakveld afval	-86.000	86.000	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 7	-86.000	86.000	0	0	0	0	0	0
<i>Hoofdstuk 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke</i>								
Winstneming Ter Borch		2.500.000						
Winstneming Oude Tolweg		150.000						
Boekwaardeplafond	30.000		30.000		30.000		30.000	
Totaal grondexploitatie	30.000	2.650.000	30.000	0	30.000	0	30.000	0
Bouwleges		100.000						
Totaal taakveld wonen en bouwen	0	100.000	0	0	0	0	0	0
Totaal hoofdstuk 8	30.000	2.750.000	30.000	0	30.000	0	30.000	0
Totaal	-1.092.000	4.053.000	-22.000	18.000	-4.000	0	-4.000	0
Saldo/resultaat najaarsbrief	2.961.000		-4.000		-4.000		-4.000	

Bijlage 3 Monitor sociaal domein

Monitor Sociaal Domein Najaarsbrief 2017

INHOUDSOPGAVE	PAGINA
1. Inleiding	49
2. Inhoudelijke voortgang	50
3. Financiële stand van zaken	54
4. WMO	56
5. Jeugd	62
6. Participatie	65
7. Transformatieplan	67
8. Meerjarenontwikkeling budgetten	70

1. Inleiding

In deze Monitor Sociaal Domein over de eerste helft van 2017 rapporteren we inhoudelijk en financieel over de ontwikkelingen in het Sociaal Domein, waarbij we onderscheid maken in de WMO, Jeugd en Participatie. Daarnaast gaan we ook in op de voortgang van het Transformatieplan en geven we een overzicht en analyse van de meerjarenbudgetten op grond van de septembercirculaire 2017.

Het is de bedoeling dat de verantwoordingsinformatie in deze monitor in de toekomst in de reguliere P&C cyclus opgenomen wordt. De monitor zal in de toekomst toegroeien naar een meer strategisch document met meer strategische en beleidsinformatie.

2. Inhoudelijke voortgang

De belangrijkste inhoudelijke ontwikkelingen over het eerste halfjaar van 2017 zijn:

- **Sociale teams in de dorpen**

Het is duidelijk merkbaar dat inwoners de sociale teams steeds beter weten te vinden voor het vinden van oplossingen op hun vragen. Desondanks zullen we op naamsbekendheid blijven investeren de komende maanden, zodat voor iedereen helder zal zijn wat de teams de dorpen kunnen bieden. Naast het inzetten van een werkbegeleider die een extra boost gaat geven aan kwalitatieve dienstverlening op een gekantelde wijze, worden er diverse activiteiten in verbinding met en op vraag van inwoners georganiseerd in de dorpen. Deze activiteiten zijn laagdrempelig en dragen bij aan het bevorderen van gezondheid, vitaliteit en meedoen in de maatschappij. We zien dat dit positieve energie geeft en dat de samenwerking met inwoners die vrijwillig bij willen dragen bij deze activiteiten als vanzelf gaat.

- **Ontwikkeling Toegang**

Na externe adviezen over de ontwikkeling van ons Toegangsmodel (sociale teams, toegangsteam jeugd), en een interne evaluatie hebben we het voorlopig besluit genomen de dienstverlening in het sociaal domein de komende twee jaar verder te ontwikkelen binnen de huidige netwerkorganisatie. Deze periode benutten we om de opdracht, reikwijdte en expertise van de Toegang Tynaarlo nader te definiëren en uiterlijk in 2019 te besluiten op basis van onze organisatievisie Koers welke functies in gemeentedienst worden georganiseerd en welke daarbuiten worden belegd. De Wmo-adviesraad en de Ondernemingsraad zijn om advies gevraagd. Daarna volgt definitieve besluitvorming.

- **Toegangsteam jeugd/CJG**

We hebben een start gemaakt met de (preventieve)taken die omschreven staan in het Transformatieplan waaronder jongeren en middelengebruik, echtscheidingsproblematiek en de samenwerking met huisartsen.

Opvallend is de stijging van het aantal casussen 2015 – 2016. Voor 2017 lijkt deze stijgende lijn zich door te zetten. Ondanks de groeiende werkload blijft het Expertiseteam jeugd zich ontwikkelen op onder andere de ambities vanuit de Transitie en het Transformatieplan. Door de samenwerking met interne en externe partners en inwoners krijgen we steeds meer zicht op alle facetten van onze doelgroep jeugd. Dit van de preventieve taken tot aan de zwaardere vormen van hulpverlening.

We zullen onze formatie in lijn moeten brengen met de toegenomen workload, waarbij inmiddels 2fte extra inzet beschikbaar is gekomen voor de komende twee jaar. Ouders, huisartsen, onderwijs, politie en andere externe organisaties kunnen ons steeds beter vinden. Het resultaatgericht indiceren vraagt ook extra tijd in deze fase. Ook komt daaruit nieuwe onbekende casuïstiek naar voren voor het team aan de orde omdat voor verlengingen van trajecten die de gemeente niet zelf heeft ingezet een weging van het team nodig is. Een ander aspect is dat we door de samenwerking met huisartsen, zoals die in een pilot in Vries nu is gestart een nieuwe werkload wordt aangeboord.

In het kader van de samenwerking met huisartsen zijn er in mei 2017 twee casemanagers bij de huisartsenpraktijken in Vries gestart. Zij spreken jeugdigen en hun ouders, voeren korte hulpverleningstrajecten uit en zo nodig verwijzen ze naar jeugdhulpaanbieders als dit passend is. Inmiddels zijn de eerste intakes uitgevoerd. Samenwerking met de huisartsen in Eelde en Zuidlaren wordt in 2018 opgepakt.

- **Overgang cliënten van GGZ -B naar WMO**

Voor Tynaarlo zijn er 209 GGZ-B cliënten die nu een tijdelijke Wlz-indicatie hebben en die vanaf medio juli 2017 een nieuwe indicatie krijgen. Na inventarisatie van het cliëntenbestand van de betreffende aanbieders is de verwachting dat nagenoeg de gehele populatie een Wlz indicatie houdt. Mochten er cliënten uitstromen naar de Wmo dan betreft het hier reguliere uitstroom.

- **Uitspraak Centrale raad van Beroep inzake huishoudelijke hulp**

In 2016 heeft de Centrale Raad van Beroep een uitspraak gedaan in een beroepszaak tegen een besluit van de gemeente Aa en Hunze. De regeling van Aa en Hunze is vergelijkbaar met die van Tynaarlo.

Samen met Aa en Hunze en Assen zijn we in gesprek gegaan met het ministerie over de aanpassingen die, als gevolg van de uitspraak, noodzakelijk zijn om de Algemene Voorziening Schoonmaakondersteuning (AVS) in stand te houden. Het Ministerie van VWS heeft de drie gemeenten begin juni 2017 laten weten het voornemen te hebben om een aanwijzing op te leggen om het beleid in overeenstemming te brengen met de Wet maatschappelijke ondersteuning. Eind september '17 hebben de gemeenten hun zienswijze ingediend, hierin gesteund door het constructieve ambtelijk overleg met VWS (medio september) en de adviezen van externe deskundigen. We hopen in goed overleg met VWS een oplossing hierin te vinden of gevonden te hebben.

- **Aanbesteding hulpmiddelen**

In 2017 vindt de aanbesteding van hulpmiddelen plaats. De aanbesteding doen we gezamenlijk met de gemeenten Aa en Hunze, Assen, Haren, Midden-Drenthe, Noordenveld en Tynaarlo. Begin september heeft het college besloten over de voorlopige gunning. In de aanbesteding hebben kwaliteit en een goede en betrouwbare dienstverlening naar de burger een belangrijke positie ingenomen. Criteria waren bijvoorbeeld preventief onderhoud, de cliënt en zijn of haar behoefte en omgeving centraal staat, de directe bereikbaarheid van een vast klantenteam en de storingsmonteur en snelle aanwezigheid bij calamiteiten.

- **Samenwerking Zorgverzekeraar Zilveren Kruis**

Zilveren Kruis koopt als enige zorgverzekeraar in 2018 nog het wijkgericht werken in, de zogenaamde oude S1/ schakelfunctie. Zij beogen met deze functie de samenwerking in de wijk tussen het medisch domein (zoals huisartsen en wijkverpleegkundigen) en het sociaal domein (de sociale teams) verder te versterken. Hierbij kan gedacht worden aan afstemming over de grensvlakken problematiek tussen de verschillende wetten, maar ook aan samenwerken aan preventie in de wijk. Zilveren Kruis heeft bij de gehele aanbesteding nauw samengewerkt met gemeenten. Als resultaat zijn er op wijkniveau afspraken gemaakt over de inzet van de wijkgerichte zorg in 2018.

- **Beschermd Wonen**

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor beschermd wonen. De financiering daarvan loopt nu nog via onze centrumgemeente Assen. Vanaf 1 januari 2020 ontvangen wij de middelen voor beschermd wonen zelf. Vanuit het Rijk en de VNG hebben gemeenten de opdracht gekregen om een regionaal op stellen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Centrumgemeente Assen stelt in samenwerking met haar regiogemeenten voor 31 december 2017 dit regionaal plan van aanpak op. Dit plan gaat over visie, inhoudelijke ontwikkeling, de vorm van regionaal samenwerken en over het verdelen van middelen en risico's. Dit najaar wordt er in onze regio een onderzoek uitgevoerd naar de ontwikkelingen, de knelpunten en de aandachtspunten. De resultaten van dit onderzoek vormen belangrijke input voor het regionaal plan.

- **Cliëntervaringsonderzoek (CEO) Wmo**

Het cliëntervaringsonderzoek Wmo is in het eerste half jaar van 2017 samen met een aantal Drentse gemeenten uitgevoerd door CMO Stamm. Er was een respons van 47%. De scores de dienstverlening in Tynaarlo liggen rond het provinciaal gemiddelde of daarboven. Op het item 'bekendheid van de cliëntondersteuning' en 'de medewerker en ik hebben in het gesprek samen naar een oplossing gezocht' scoort Tynaarlo ruim boven het provinciale gemiddelde.

- **Participatie**

- ***Stijging bijstand***

In het eerste kwartaal van 2017 zijn er meer inwoners terecht gekomen in de bijstand; stijging 16%. De instroom komt overeen met de landelijke ontwikkelingen. Landelijk wordt gesignaleerd dat het vooral gaat om asielzoekers die een verblijfsvergunning krijgen en jongeren. Ook gaat het om de groep mensen die anders in aanmerking zouden zijn gekomen voor de Wajong. Het gaat dan vooral om jongeren.

N.a.v. de 1ste bestuursrapportage wordt in het najaar bekeken om wat voor inwoners het specifiek gaat. En of er maatregelen ingezet kunnen worden om de uitstroom te bevorderen.

- ***Afspraakbanen en beschut werken.***

Zoals het er nu uitziet worden beide taakstellingen die voor 2017 gelden, gehaald.

Afspraakbanen: 8 gerealiseerd. Beschutte werkplekken: er zijn reeds 2 gerealiseerd, en er moeten nog 2 worden gerealiseerd.

- ***Meedoenbanen.***

De uitvoering van de Meedoenbanen is later gestart dan was ingeschat. Dit als gevolg van de aanbestedingsprocedure. De uitvoering is in februari 2017 gestart.

Tot nu toe zijn er 3 inwoners geplaatst op een Meedoenbaan. Eén persoon bij

Viso de Brink als assistent activiteiten Landwinkel en 2 personen bij obs. Ter Borch als assistent conciërge. Er wordt nog met een aantal kandidaten gesproken.

De projectdatum eindigt per 1 juli 2019. Door de iets verlate start schuift dit enige maanden op. In het kader van de verhoogde instroom gaan we overleggen met de WPDA of een verlenging zinvol is, zodat nieuwe bijstandsgerechtigden ook gebruik kunnen gaan maken van deze mogelijkheid.

- **Resultaatgericht werken**

De implementatie van het resultaatgericht werken is in volle gang. De huidige indicaties zijn door de zorgaanbieders budgetneutraal omgezet in de beschreven resultaatgebieden. Wanneer een indicatie afloopt, wordt de situatie van de inwoner opnieuw onderzocht en volgens de nieuwe inkoopsystematiek resultaatgericht beschreven. We zijn alert op eventuele nadelige gevolgen en werken met een overgangperiode.

De nieuwe inkoopsystematiek van resultaatgericht werken heeft ook gevolgen voor de hoogte van de persoonsgebonden budgetten (pgb's). Waar deze benaderingswijze voor inwoners nadelige gevolgen hebben, werken we aan een overgangsregeling door het toepassen van de hardheidsclausule. Op termijn kijken we of dit leidt tot beleidswijzigingen.

In de afgelopen periode is gebleken dat de tariefstelling en omschrijving voor een aantal bouwstenen niet toereikend is voor zorgaanbieders, dan wel de tariefstelling voor gemeenten niet past binnen de financiële kaders. Om hieraan tegemoet te komen zijn er aanpassingen doorgevoerd in de resultatenmatrix. Omdat de oorspronkelijke opdracht tussentijds "wezenlijk" gewijzigd wordt, diende er opnieuw aanbesteed te worden. Deze aanbesteding heeft nu plaatsgehad en heeft geresulteerd in een (voorlopige) gunning.

- **Klachten**

In het tweede kwartaal 2017 zijn er drie klachten ingediend (1° kwartaal 2017 ook drie). Eén ervan betrof de trage behandeling van een WMO verlening Huishoudelijke hulp. De klacht is gegrond verklaard en de oorzaak was de achterstand bij het bureau die de verlening had moeten afhandelen. Het bureau is hierop aangesproken. Een andere klacht betreft de lange wachttijd telefonie en behandeling van eerdere klachten in verband met een procedure. Deze klacht is nog in behandeling bij de gemeente. De derde klacht betrof de contacten met een samenwerkingspartner van de gemeente in 2015 en 2016 in het kader van de hulpverlening vanuit de Jeugdwet. Aan de klager is verzocht om de klacht vollediger en duidelijker in te dienen.

- **Burgerparticipatie - overheidsparticipatie**

Er is een voorstel ontwikkeld voor een nieuwe participatievorm met als doel om inwoners vroegtijdig bij beleid te betrekken door middel van co-creatie. Dit zal de huidige structuur van adviesraden in het sociale domein vervangen en zal breder toepasbaar worden dan alleen dit domein. De opstart vindt in het najaar van 2017 plaats.

- **Transformatieplan Sociaal domein**

In het voorjaar van 2016 hebben we het Transformatieplan Sociaal Domein vastgesteld. In het sociaal domein stellen we onze inwoner centraal. Kernbegrippen hierbij zijn integraliteit, van zorg naar ondersteuning, samen doen en minder kosten. Op basis van de ervaringen van 2015 hebben we een aantal prioriteiten benoemd voor 2016 en 2017. Was 2016 vooral het jaar voor het treffen van voorbereidingen treffen en initiatieven aanjagen in samenspraak met de inwoners, verenigingen en instellingen, die in de gemeente actief zijn; 2017 is het jaar waarin veel initiatieven, pilots en acties daadwerkelijk gestalte krijgen. We hebben 5 speerpunten geformuleerd:

1. Preventie, want vitale mensen willen we vitaal houden.
2. Participatie en ontplooiing, want iedereen doet mee.
3. Samenhang in de samenleving en oog voor elkaar, want in Tynaarlo is het prettig wonen en leven.
4. Een goed vangnet, want samen lossen we het op.
5. Monitoring, want we moeten kunnen inspelen op dat wat er gebeurt in de Tynaarlose samenleving.

- Op basis van de ervaringen van 2015 hebben we een aantal prioriteiten benoemd voor 2016 en 2017. Hieraan wordt nu gewerkt, in samenspraak met inwoners, verenigingen en instellingen, die in de gemeente actief zijn.
- In hoofdstuk 7 geven we een overzicht van de pilots die op dit moment lopen.
- In het transformatieplan is een bedrag geraamd van € 690.000 voor 2017. Op dit moment is hiervan € 635.000 belegd. Er zullen zich naar verwachting nog enkele initiatieven aandienen in het laatste kwartaal van 2017.

3. Financiële stand van zaken

De eerste prognose, op grond van de eerste zes maanden, is dat we in 2017 uit zullen komen met de beschikbare budgetten in het Sociaal Domein. We verwachten voor de WMO een positief resultaat, voor de Jeugd een nihil resultaat en voor de Participatie een tekort.

De budgetten voor 2017 zijn € 0,7 miljoen lager dan in 2016. Belangrijkste oorzaak is de daling van het Jeugdbudget met € 0,5 miljoen. Zie ook paragraaf 8 voor de meerjarenontwikkeling van de uitgaven. Op grond van de ontwikkelingen van toenemende zorgvraag en dalende budgetten, zullen de uitgaven en opbrengsten op kortere termijn met elkaar in evenwicht komen. Daarnaast wordt in 2017 wordt naar verwachting zo'n € 0,7 miljoen (incidenteel) uitgegeven voor het transformatieplan. Daarnaast is in 2017 een aanvullend beroep gedaan op de programmagelden als gevolg van de toenemende druk op de personeelsbezetting.

Er is sprake van een aantal onzekerheden in deze verwachting. In 2016 hebben we een toename gezien van het beroep op de zorg bij zowel de WMO en de Jeugd. Vooralsnog gaan we ervan uit dat deze stijging zal afvlakken wat in de tussentijdse cijfers over 2017 ook zichtbaar is.

De afgelopen twee jaar heeft de gemeente Tynaarlo overschotten gerealiseerd in het Sociaal Domein. In onderstaand overzicht is dit weergegeven. Een belangrijk deel van de resultaten wordt veroorzaakt door incidentele posten. Zo is in 2016 het resultaat Beschermd Wonen van 2015 en 2016 verantwoord. We gaan er vanuit dat het positieve resultaat geen structureel effect kent, mede in het perspectief van een aantal herindicaties van de GGZ-B cliënten die nog plaats moeten vinden. De resultaten op de Huishoudelijke Hulp Toeslag zijn incidenteel omdat deze alleen voor 2015 en 2016 beschikbaar zijn gesteld vanuit het Ministerie.

Onderdeel	Resultaten	
	2016	2015
WMO	2,7	1,4
Jeugd	0,3	0,4
Participatie	-0,1	0,5
Totaal	2,9	2,3
Incidenteel		
- Beschermd wonen	1,1	-
- Huish. Hulp Toeslag	0,3	0,2
- Vrijv. voorz. participatie		0,5
Genormaliseerd resultaat	1,5	1,6

Per 1 januari 2017 is in NMD verband het zogenaamde resultaatgerichte inkopen gestart. Dit betekent dat er vooraf te behalen resultaten worden afgesproken, zoals een schoon huis, zelfredzaam, behandeling en begeleiding op een bepaald interventieniveau. Aan al deze componenten zijn tarieven gehangen. De oude contracten, waarbij een tarief per uur, behandeling etc. was afgesproken zijn omgezet naar de nieuwe resultaten. Hier kunnen financiële effecten door ontstaan doordat de totaalresultaten van de componenten afwijkt van de oude systematiek. We zullen volgen in hoeverre dit voor 2017 en verder nadelige effecten kan hebben.

Voor wat betreft het *Beschermd Wonen* is de verwachting dat er over 2017 € 3,1 miljoen overblijft. Hiervan krijgt de gemeente Tynaarlo een bedrag van € 0,4 miljoen. Zowel in 2015 als 2016 was er sprake van een overschot van rond de € 0,5 miljoen.

In de prognose over 2017 van de *WMO*-uitgaven gaan we er van uit dat de verwachte uitgaven voor het Transformatieplan (€0,7 miljoen) binnen de bestaande middelen van het totaal beschikbaar *WMO* budget ad €6,3 miljoen gedekt kunnen worden.

Ten aanzien van de *Jeugd* is de verwachting dat we rond de nullijn uit zullen komen met de beschikbare middelen (€5,3 miljoen). Het budget is de afgelopen twee jaren aanzienlijk gedaald. Van €6,4 miljoen in 2015, naar €5,7 miljoen in 2016 en nu €5,3 miljoen in 2017. De risico's in uitschieters in het resultaat zijn toegenomen omdat de volledige Jeugdzorguitgaven nu door de gemeente Tynaarlo zelf worden gedaan. Tot 1 januari 2017 werden de uitgaven Drenthebreed gedaan en was bij de zwaardere zorg (interventieniveau 7 en 8) sprake van het solidariteitsprincipe. De gemeente Tynaarlo is zoals gezegd nu zelf verantwoordelijk en dat betekent dat verschuivingen in de zwaarte van de interventieniveaus en aantallen cliënten kunnen leiden tot financiële effecten.

Ten aanzien van de *Participatie* verwachten we een tekort als gevolg van met name de toename van het aantal bijstandsgerechtigden en het toegenomen gebruik van de bijzondere bijstand (collectieve ziektekostenverzekering).

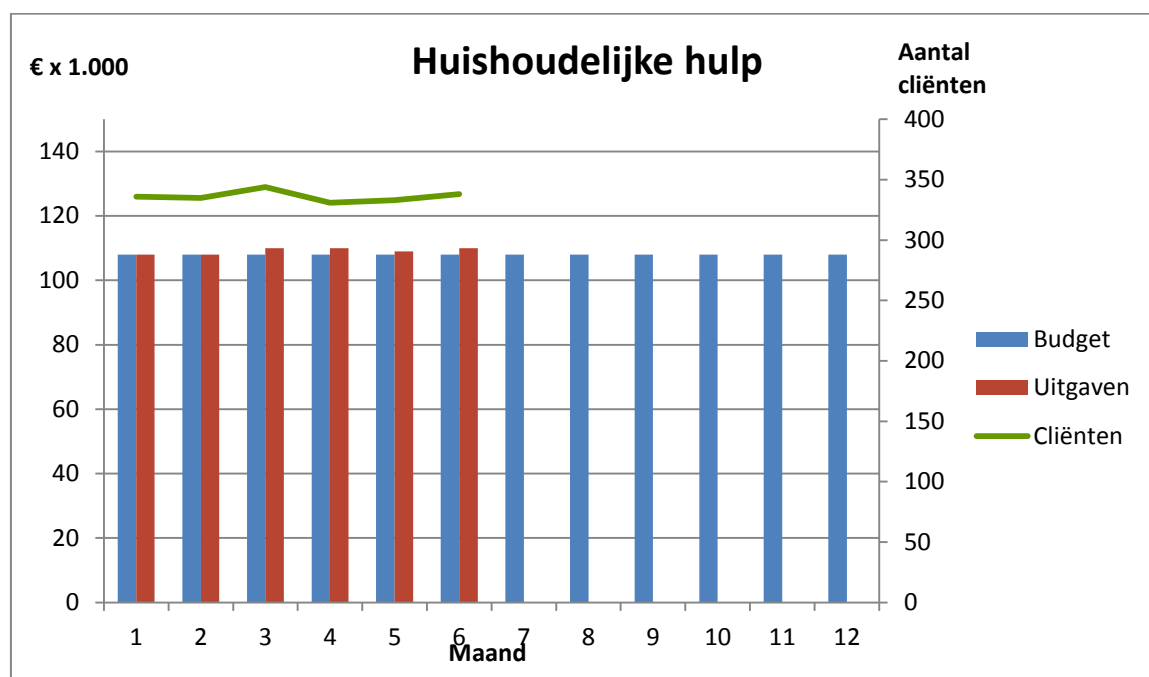

4. WMO

In deze paragraaf lichten we de belangrijkste ontwikkelingen toe in de diverse onderdelen die binnen de WMO vallen. Het gaat hierbij met name om de uitgaven voor de huishoudelijke hulp (incl. toeslag) en de uitgaven voor de nieuwe WMO taken (groeps- en dagbesteding en begeleiding).

A. Huishoudelijke hulp (€1.300.000)

De ontwikkeling van de uitgaven en het aantal cliënten in de huishoudelijke hulp wordt als volgt weergegeven:

Het aantal cliënten in periode 1 bedraagt 336 en stijgt door naar 338 in periode 6. De uitgaven per maand bedragen zo'n € 108.000, overeenkomstig het beschikbare budget. Het (interne) budget is ten opzichte van vorig jaar met ruim 10% verhoogd als gevolg van de verwachte hogere cliëntenaantallen. In 2016 was het gemiddeld aantal cliënten per periode 310. Het cliëntenaantal stabiliseert zich in het eerste half jaar.

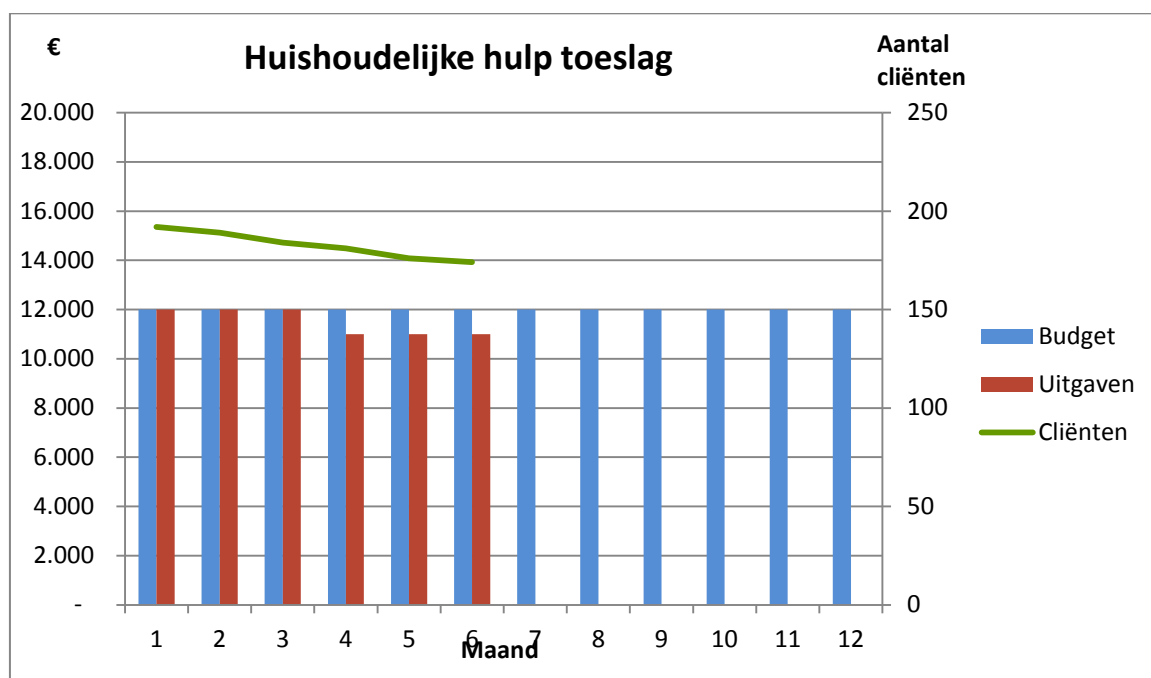
B. Huishoudelijke Hulp Toeslag (€144.000)

Met ingang van 2015 heeft een grote beleidswijziging plaatsgevonden op het gebied van de huishoudelijke hulp. Mensen die zelf de regie kunnen voeren, komen vanaf 1 mei 2015 niet meer in aanmerking voor huishoudelijke hulp. Ter compensatie heeft de Minister een incidenteel budget beschikbaar gesteld (voor Tynaarlo in 2015 € 316.000, in 2016 € 456.000) voor een toeslag van € 7,50 waarmee een korting kon worden gegeven op de (eigen) inhuur van een huishoudelijke hulp.

De gemeente Tynaarlo heeft besloten om de regeling in 2017 voort te zetten.

De ontwikkeling van het aantal cliënten dat gebruikt maakt van de huishoudelijke hulp toeslag en de bijbehorende uitgaven, is onderstaand weergegeven.

Het aantal cliënten is licht dalend en daalt van 191 in januari naar 174 in juni. In 2016 bedroeg het gemiddeld aantal cliënten 215. Indien de daling doorzet, zullen we eindejaars binnen de beschikbare middelen blijven.

C. Eigen Bijdragen (€-350.000)

De verwachting is dat we in 2017 voor zo'n € 0,350 miljoen aan eigen bijdragen gaan ontvangen (tegenover € 0,4 miljoen in 2015). De eigen bijdragen betreffen ook de eigen bijdrage voor de nieuwe WMO-taken. De eigen bijdrage voor de Jeugd is als gevolg van besluitvorming op rijksniveau niet aan de orde.

1.3: OPGELEGDE EIGEN BIJDRAGE DOOR HET CAK PER ZORGPERIODE		
Periode	2016	2017
ZP 1	33.418,75	30.179,88
ZP 2	33.481,11	29.023,89
ZP 3	32.920,20	28.990,84
ZP 4	31.271,81	28.989,62
ZP 5	31.194,59	29.865,80
ZP 6	31.607,47	30.263,13
ZP 7	30.862,87	14.970,83
ZP 8	32.417,86	-
ZP 9	33.084,79	-
ZP 10	33.296,78	-
ZP 11	32.898,77	-
ZP 12	33.383,72	-
ZP 13	32.884,95	-
Jaartotaal	422.723,67	192.283,99

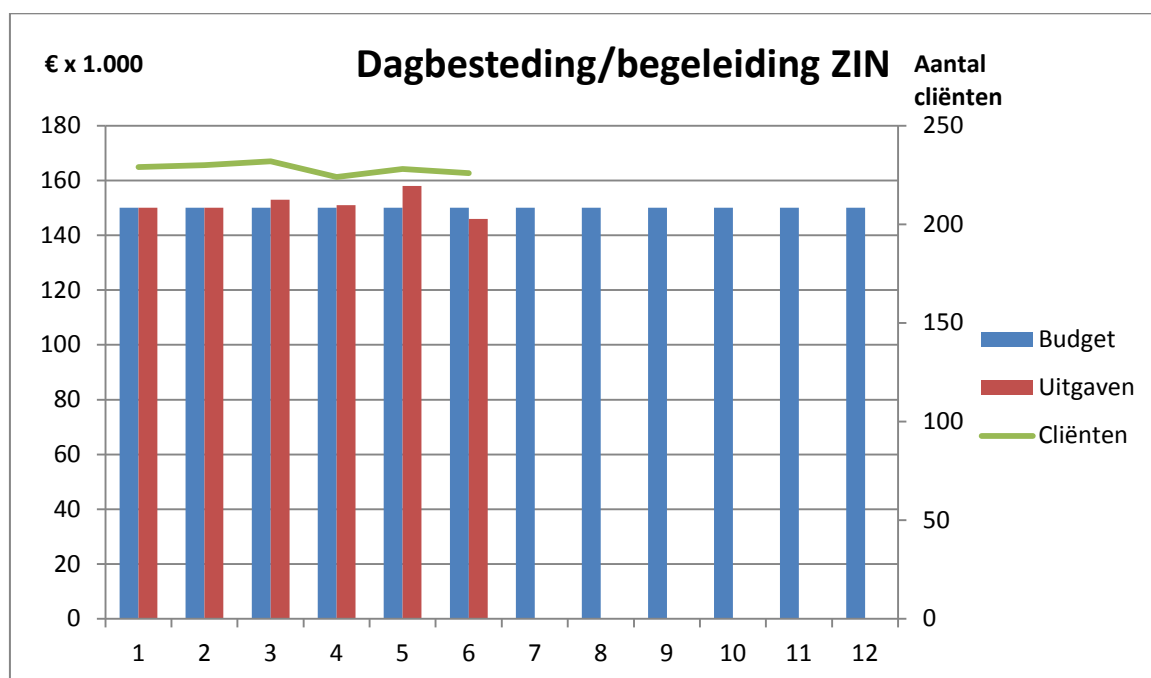
D. Dagbesteding en Begeleiding

Met ingang van 1 januari 2015 zijn in het kader van de decentralisaties taken overgeheveld van de AWBZ naar de gemeenten. De belangrijkste uitgaven betreffen de uitgaven voor individuele begeleiding en groeps-/en dagbesteding. Hierbij wordt zorg verstrekt middels zorg in natura en daarnaast worden PersoonsGebondenBudgetten (PGB's) verstrekt. In onderstaande grafieken wordt de ontwikkeling in de verschillende uitgaven weergegeven.

Met ingang van 1 januari 2016 loopt het traject van zorgtoekenning tot en met de daadwerkelijke facturering via het zogenaamde digitale berichtenverkeer. Alle zorgleveranciers zijn inmiddels hier op aangesloten. Wel constateren we dat er nog aanzienlijke achterstanden zijn bij een aantal grotere zorgleveranciers, waardoor de daadwerkelijk gefactureerde zorgkosten op onderdelen achterblijven. Inmiddels zijn acties uitgezet richting de zorgleveranciers om te zorgen dat zij de achterstanden gaan inlopen. In de hierna genoemde uitgaven zijn wij uitgegaan van de verplichtingen die zijn aangegaan en niet van de werkelijke facturering.

Zorg in Natura (€1.800.000)

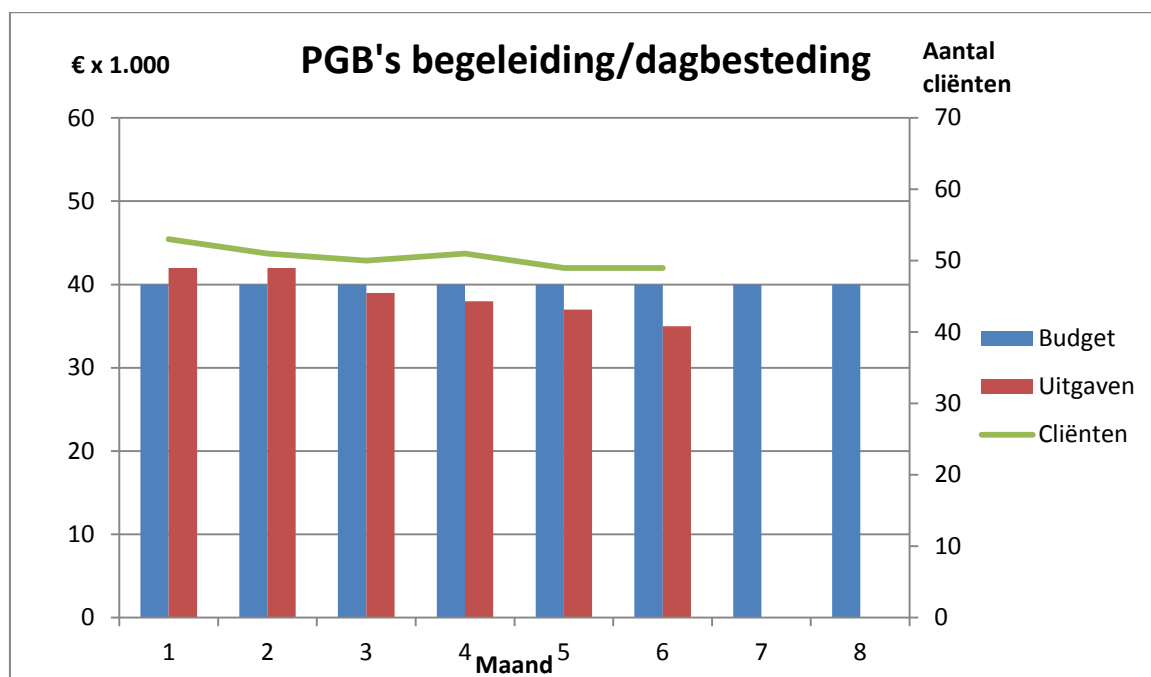
De ontwikkeling in de uitgaven voor begeleiding en dagbesteding (zorg in natura) is als volgt:

Het aantal cliënten stijgt van 229 in januari en daalt naar 226 in juni. De stijging van 20% van het aantal cliënten in 2016 lijkt daarmee af te vlakken. Indien de stijging zich niet doorzet, zullen we naar verwachting binnen het beschikbare budget uit komen.

PGB's Begeleiding/dagbesteding (€480.000)

Voor de begeleiding en dagbesteding worden ook PGB's beschikbaar gesteld. In onderstaande grafiek wordt de ontwikkeling weergegeven.

Het aantal cliënten met een PGB voor begeleiding/dagbesteding is in januari 2017 53 en daalt naar 49 in juni 2017. De verwachting is daarmee dat we binnen de budgetten zullen blijven.

E. Resultaatgericht aanbesteden

De inkoop van Wmo-diensten en Jeugdhulp voor de komende jaren heeft plaatsgevonden via het zogenaamde resultaatgericht aanbesteden. De vijf gemeenten van Noord en Midden Drenthe hebben hierin samengewerkt. Een belangrijk element van de inkoop is dat er niet langer producten worden ingekocht, maar dat met aanbieders de resultaten van hun dienstverlening worden afgesproken. Hierover worden in gesprek met de inwoners afspraken gemaakt. Vervolgens vullen inwoners en zorgaanbieder nader in wat de zorg is, die wordt verstrekt om het benoemde resultaat te behalen.

Voordeel van de inkoop voor Wmo en Jeugdhulp tezamen is een soepelere overgang van jeugdhulp naar Wmo, als de betrokken inwoner 18 jaar wordt. Het is een majeure operatie geweest en het resultaatgericht denken en werken is in volle ontwikkeling. Het vraagt zowel van klanten, van de gemeente als van de aanbieders een stevige inspanning om de nieuwe manier van werken vorm te geven.

De implementatie van het resultaatgericht werken is in volle gang. De huidige indicaties zijn door de zorgaanbieders budgetneutraal omgezet in de beschreven resultaatgebieden. Wanneer een indicatie afloopt, wordt de situatie van de inwoner opnieuw onderzocht en volgens de nieuwe inkoopssystematiek resultaatgericht beschreven. We zijn alert op eventuele nadelige gevolgen en werken met een overgangperiode:

De nieuwe inkoopssystematiek van resultaatgericht werken heeft ook gevolgen voor de hoogte van de persoonsgebonden budgetten (pgb's). Waar deze benaderingswijze voor inwoners nadelige gevolgen hebben, werken we aan een overgangsregeling door het toepassen van de hardheidsclausule. Op termijn kijken we of dit leidt tot beleidswijzigingen.

F. Beschermd Wonen

Gemeenten zijn sinds 2015 verantwoordelijk voor beschermd wonen. De financiering daarvan loopt nu nog via onze centrumgemeente Assen. Vanaf 1 januari 2020 ontvangen wij de middelen voor beschermd wonen zelf. Vanuit het Rijk en de VNG hebben gemeenten de opdracht gekregen om een regionaal op stellen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Centrumgemeente Assen stelt in samenwerking met haar regiogemeenten voor 31 december 2017 dit regionaal plan van aanpak op.

De gemeente Assen heeft aangegeven dat er een bedrag van circa € 3,0 miljoen overblijft over 2017. Hiervan krijgt de gemeente Tynaarlo € 0,4 miljoen. Dit bedrag is meegenomen bij de tussentijdse cijfers. Zie onderstaande verdeling.

Op basis van de meircirculaire 2017 hebben wij in onze monitor Sociaal Domein aan de raad (juni) afgegeven dat we de verwachting hebben dat we dit jaar ca 3,15 mio denken over te houden op de middelen Beschermd Wonen.

indicatie	BW	
	€	3.150.000
Aa en Hunze	4,6%	€ 144.872
Assen	31,6%	€ 994.774
De Wolden	11,6%	€ 365.600
Hoogeveen	13,1%	€ 413.362
Meppel	9,8%	€ 310.274
Midden Drenthe	7,6%	€ 239.105
Noordenveld	5,9%	€ 185.730
Tynaarlo	12,5%	€ 393.491
Westerveld	3,3%	€ 103.792
<hr/> totaal	100,0%	€ 3.151.000

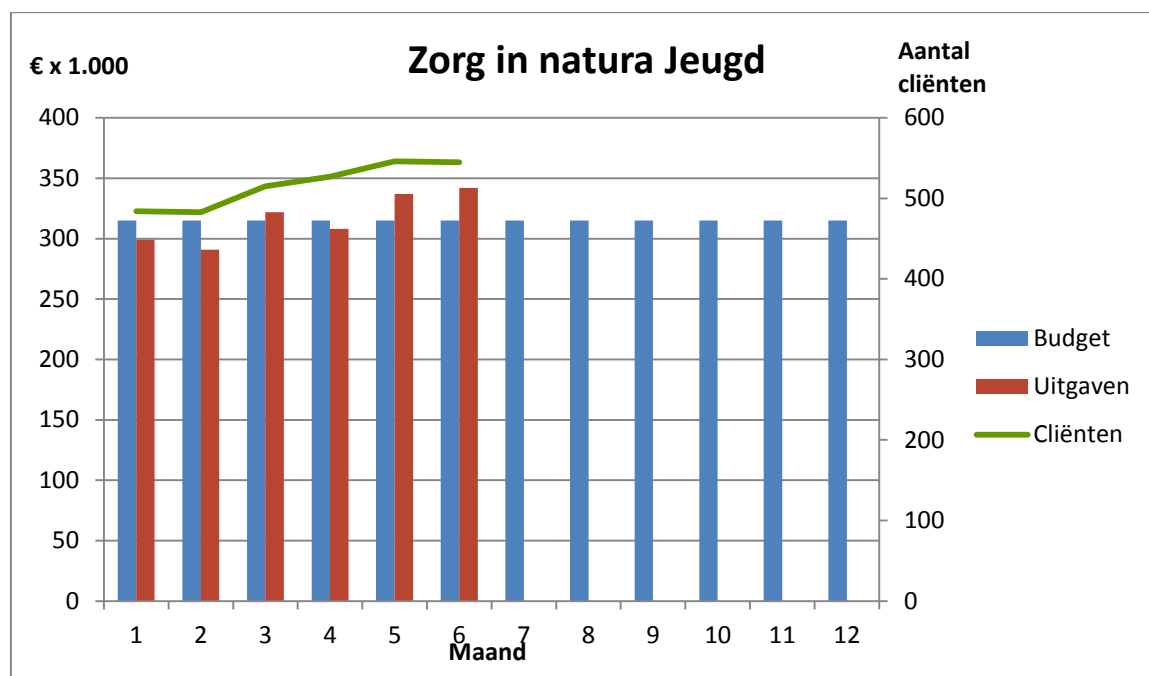

5. Jeugd

Zorg in natura (€3,8 miljoen)

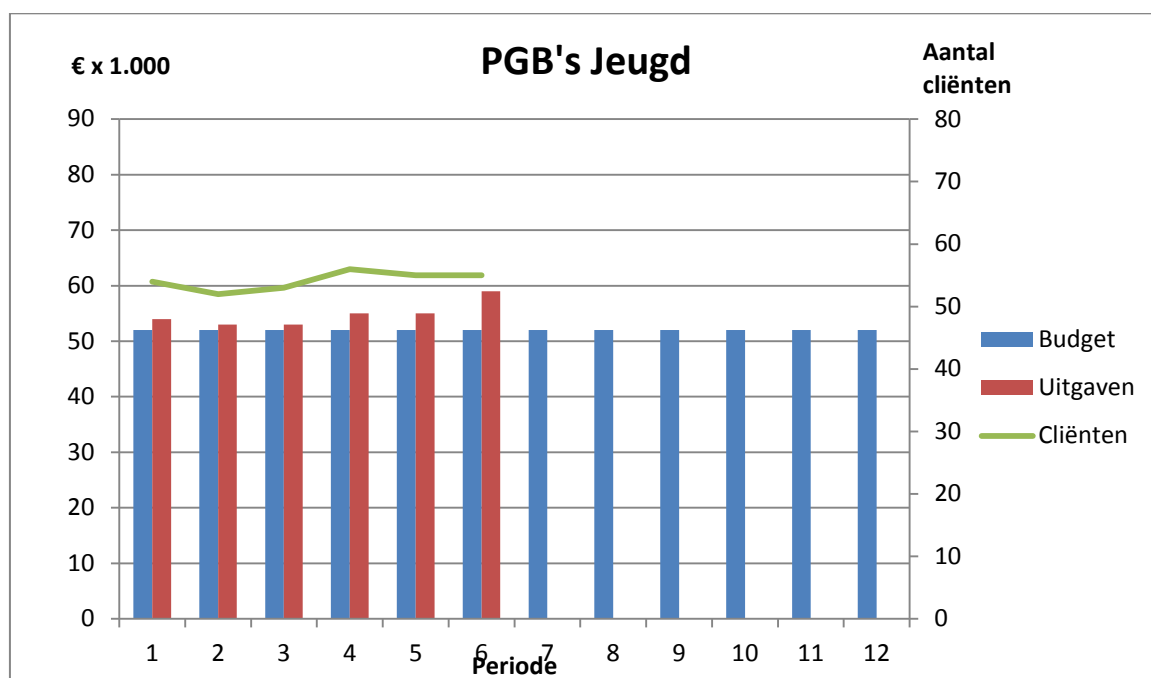
Met ingang van 1 januari 2017 vindt de uitvoering van de Jeugdwet plaats in NMD (Noord- en Midden Drenthe) verband. De financiële uitvoering zal per gemeente gaan plaatsvinden. Wel blijft de bovenregionale jeugdzorg plaats vinden op Drenthe breed niveau.

De uitgaven van de zorg in natura worden onderstaand weergegeven. De cijfers kunnen als voorlopig worden beschouwd omdat de effecten van het resultaat gericht inkopen nog niet volledig in beeld zijn. Desalniettemin laten de cijfers een stijgende trend in zowel de uitgaven als het aantal cliënten zien. Een trend die zich ook voordeed in 2016.

PGB's Jeugd (€630.000)

De uitgaven voor de PGB's zijn onderstaand per periode weergegeven. Het aantal cliënten stijgt licht. Het verwachte bedrag aan uitgaven voor PGB's blijft naar verwachting binnen de gestelde budgetten. Aan de daling van de PGB's, zoals die zich in 2016 voordeed, lijkt een einde te zijn gekomen.

Bovenregionale jeugdzorg (€0,4 miljoen)

De bovenregionale jeugdzorg wordt door de coördinerende gemeente Hoogeveen uitgevoerd. De gemeente Tynaarlo doet een bijdrage in de kosten van €380.000. Uit de eerste halfjaarsrapportage 2017 komt naar voren dat men verwacht binnen de begroting te blijven. Zie onderstaand overzicht.

Bovenregionaal

Onderstaand een overzicht van de gemaakt zorg- uitvoeringskosten in het eerste half jaar van 2017

Bestuursovereenkomst	instelling	begroot 2017	eerste half jaar
bovenregionaal	bovenregionale zorgkosten	€ 3.965.463	€ 1.151.491,98
	Het Poortje	€ 2.508.600	€ 1.254.300,00
Regio			
	subsidie pleegwijzer	€ 50.000	€ 45.000,00
	subsidie spoed4jeugd	€ 302.758	€ 156.579,61
	lectoraat kindermishandeling	€ 14.000	€ 7.000,00
	subsidie academische functie	€ 320.000	€ 320.000,00
	JBJR consultatie en advies	€ 72.000	€ -
Coördinerende gemeente		€ 388.800	€ 187.764,00
monitoring		€ 75.000	€ 13.610,00
totaal		€ 7.696.621	€ 3.135.745,59

De bovenregionale zorgkosten vallen in het eerste half jaar lager uit dan begroot. Vrijwel alle aanbieders van bovenregionale zorg laten een afname zien ten opzichte van de begroting.

6. Participatie

- **Stijging bijstand**

In het eerste trimester van 2017 zijn er meer inwoners terecht gekomen in de bijstand; stijging 16%. De instroom komt overeen met de landelijke ontwikkelingen. Landelijk wordt gesignaleerd dat het vooral gaat om asielzoekers die een verblijfsvergunning krijgen en jongeren. Ook gaat het de groep mensen die anders in aanmerking zouden zijn gekomen voor de Wajong. Het gaat dan vooral om jongeren.

N.a.v. de 1ste bestuursrapportage wordt in het najaar bekeken om wat voor inwoners het specifiek gaat. En of er maatregelen ingezet kunnen worden om de uitstroom te bevorderen.

- **Afspraakbanen en beschut werken**

Zoals het er nu uitziet worden beide taakstellingen die voor 2017 gelden, gehaald.

Afspraakbanen: 8 gerealiseerd.

Beschutte werkplekken: er zijn reeds 2 gerealiseerd, en er moeten nog 2 worden gerealiseerd.

- **Meedoenbanen**

De uitvoering van de Meedoenbanen is later gestart dan was ingeschat. Dit als gevolg van de aanbestedingsprocedure. De uitvoering is in februari 2017 gestart.

Tot nu toe zijn er 3 inwoners geplaatst op een Meedoenbaan. Eén persoon bij

Viso de Brink als assistent activiteiten Landwinkel en 2 personen bij obs. Ter Borch als assistent conciërge. Er wordt nog met een aantal kandidaten gesproken.

De projectdatum eindigt per 1 juli 2019. Door de iets verlate start schuift dit enige maanden op. In het kader van de verhoogde instroom gaan we overleggen met de WPDA of een verlenging zinvol is, zodat nieuwe bijstandsgerechtigden ook gebruik kunnen gaan maken van deze mogelijkheid.

- **Collectieve zorgverzekering opzegging Zilveren kruis Achmea**

Nu Zilveren Kruis de collectieve zorgverzekering voor mensen met een laag inkomen eenzijdig heeft opgezegd, wordt er gewerkt aan een oplossing. Voor november 2017 moet hier duidelijkheid over komen.

- **Evaluatie (op hoofdlijnen) van de Prestatie-overeenkomst WPDA is in gang gezet.**

Aanleiding om te evalueren zijn:

1. de Prestatieovereenkomst tussen de WPDA en de SDA-gemeenten heeft een looptijd van 18 maanden: van 1 juli 2016 tot 31 december 2017.

2. er komen meer inwoners in de bijstand. Het gaat om een groep met een grote afstand tot de arbeidsmarkt; zij kunnen niet binnen 2 jaren worden toegeleid naar de arbeidsmarkt. De kadernota 'Participatie is de norm, werk het doel' richt zich vooral op de inzet op de inwonersgroep die wel binnen 2 jaar naar de arbeidsmarkt kan worden toegeleid.

3. De aanstaande besluitvorming over de toekomst van Alescon, waarmee de ambitie om 1 uitvoeringsorganisatie te realiseren ook daadwerkelijk ingezet kan worden.

Er is een ambtelijke werkgroep ingesteld om de evaluatie-, aandachtspunten en onderzoeksvragen te bepalen. Evaluatie en voorstellen die hier uit voortkomen worden in oktober 2017 voorgelegd aan het DB van de WPDA en vervolgens aan het college.

- **Samenwerking WPDA – Alescon**

Vanaf 1 juni is er een projectleider aangesteld die de verdere koers van de sociale werkvoorziening met de 6 betrokken gemeenten verder gaat uitwerken. Hiermee wordt de ambitie om te komen tot 1 uitvoeringsorganisatie voor de Participatiewet voor de SDA-gemeenten (Tynaarlo, Assen, Aa en Hunze) reëel.

Onderdeel hiervan is ook het onderzoek naar het overnemen van de groen-medewerkers van Alescon (in gemeentelijke dienst nemen of detacheren).

- **Armoedebeleid**

Met als doel om de armoede en schuldenproblematiek in Tynaarlo te verminderen zijn er diverse acties en projecten gestart. Een voorbeeld daarvan: rondom het thema armoede en schuldhelpverlening wordt beter aangesloten bij de behoeften van de doelgroep door een pilot met de methodiek sociale marketing. Doel van deze pilot is om duurzame gedragsverandering bij de doelgroep te realiseren met als resultaat dat inwoners meer en sneller gebruik maken van de regelingen en ondersteuningsmogelijkheden;

Door de extra armoedegelden vanuit het rijk is extra ingezet op het bestrijden van armoede. De extra middelen worden ingezet voor onder andere het betrekken van kinderen bij beleid, het inzetten op generatie-armoede en het inzetten van ervaringsdeskundigen, extra inzet op preventie en voorlichtingsactiviteiten, het beschikbaar stellen van kledingcheques voor kinderen en het opzetten van een meedoenregeling voor inwoners boven de 18.

- **Burgerparticipatie – overheidsparticipatie.**

Er is een voorstel ontwikkeld voor een nieuwe participatievorm met als doel om inwoners vroegtijdig bij beleid te betrekken door middel van co-creatie. Dit zal de huidige structuur van adviesraden in het sociale domein vervangen en zal breder toepasbaar worden dan alleen dit domein. De opstart vindt in het najaar van 2017 plaats.

Gezamenlijk met het VN-panel is een aanzet gemaakt voor de inclusie-agenda met onderwerpen die raken aan wat er in het VN-Verdrag staan en waar we binnen de gemeente aan willen werken. Het Verdrag heeft als doel een gelijkwaardige participatie van mensen met een beperking in de maatschappij.

7. Transformatieplan

Op 12 april 2016 hebben we het Transformatieplan Sociaal Domein vastgesteld. In het sociaal domein stellen we onze inwoner centraal. Kernbegrippen hierbij zijn integraliteit, van zorg naar ondersteuning, samen doen en minder kosten. Om dit te bereiken hebben we vijf speerpunten geformuleerd.

Op basis van de ervaringen van 2015 hebben we prioriteiten benoemd voor 2016 en 2017. Aan de prioriteiten wordt gewerkt in samenspraak met inwoners, verenigingen en instellingen, die in de gemeente actief zijn.

De voortgang op de verschillende speerpunten:

Preventie:

- Het programma sport en bewegen in het sociale domein kent een groot aantal activiteiten voor kinderen, jongeren, ouderen, inwoners met weinig inkomen en mensen met afstand tot de arbeidsmarkt (Sociaal Vitaal, de inzet van de buursportcoach, sporten voor bewoners van de Tussen Voorziening, deelname aan de Nationale Diabetes Challenge). Deze activiteiten lopen en leveren gezondheidswinst voor inwoners en bieden inzicht in het type problemen van inwoners die zichzelf niet zo snel komen melden.

- Transformatie bij sportverenigingen:

We ondersteunen verenigingen bij hun pedagogische en maatschappelijke rol door de aanpak POD Sport. Hierdoor wordt de verbinding gelegd tussen de verenigingen, combinatiefunctionarissen en sociale teams.

- Sociale teams raken meer bekend in de dorpen, oa door hun spreekuren in de dorpen, fietsen voor teamleden, via advertenties in huis aan huis bladen. De teams hebben een tijdelijke uitbreiding van personeel (0,5fte per sociaal team) voor inzet op preventie.

- Verminderen van armoede/schuldenproblematiek door Startpunt Geldzaken (digitool), sociale marketing ten behoeve van gedragsbeïnvloeding in het omgaan met geld, diverse voorlichtingscampagnes, oa voor jeugd, netwerkvorming partners.

- We ondersteunen de start van het Taalhuis in onze gemeente (leren van de Nederlandse taal).

- In Eelde/Paterswolde vond de cursus Grip en Glans plaats, waarbij 60-plussers op een positieve manier, samen met anderen, werken aan meer leefplezier en een groter gevoel van welbevinden ter bestrijding van eenzaamheid.

Participatie:

- Er worden nieuwe vormen van participatie ontwikkeld. Dit gaat om vormen die lichter zijn dan dagbesteding, onder andere via vrijwilligerswerk. Hiervoor hebben we pilots lopen bij Plaats de Wereld, De Stiep en mogelijk binnenkort met een ontmoeting/opvang voor licht-dementerenden en hun mantelzorgers (Odensehuis in Assen)

- Via 'sport maakt actief' bevorderen we participatie voor mensen met afstand tot de arbeidsmarkt. Hiervan is inmiddels de tweede groep gestart.

- We werken samen met de preventie-medewerker van Verslavingszorg Noord Nederland bij hulpverlening aan risico-jongeren en hun ouders.

- In de arbeidsmarktregio wordt in samenwerking met Werkplein Drentsche Aa (WPDA) ingezet op benadering van werkgevers voor het creëren van afspraakbanen.

- Wij onderzoeken het creëren van garantiebanen binnen de eigen organisatie.

- De voorbereiding voor een digitaal toegankelijke sociale kaart is gestart.

Samenhang in de samenleving:

- We werken via nieuwe wegen om de eigen kracht van inwoners te stimuleren, via dorpshuiskamer/koffieochtenden zowel door Trias als door enthousiaste inwoners (De Groeve) georganiseerd, pilot 'laagdrempelig ontmoeten' bij De Stiep, opleiden van netwerkcoaches (Trias), via de cursus Grip en Glans in Eelde/Paterswolde.
- Inwoners betrokken bij onze adviesraden hebben een mooi plan opgesteld om vorm te geven aan burgerparticipatie, 'de burger aan boord'. Dit najaar wordt gestart met deze manier van werken.

Vangnet:

- De inkoop voor Wmo en Jeugdhulp is per 1 januari 2017 afgerond. De implementatie in eigen huis en met externe partijen is in volle gang.
- Mantelzorgers meer ondersteunen: de mogelijkheden van respijtzorg worden nadrukkelijker onder de aandacht gebracht van inwoners. Daarnaast is in de tweede helft van 2016 communicatie in huis-aan huis bladen gestart om de ondersteuningsmogelijkheden beter bekend te maken. Ondersteuning van mantelzorgers via (opleiden van) zorgvrijwilligers (Trias) en via mindfulness-cursus.
- Voorkomen van (problemen bij) vechtscheidingen: hiervoor zijn verschillende voorlichtingen opgezet.
- We hebben onderzoek laten doen naar de redenen waarom inwoners geen gebruik maken van voorzieningen in het sociaal domein. Dit onderzoek is uitgevoerd door I&O Research. Uitkomst is dat 75% van de inwoners zichzelf redt, met behulp van partner en netwerk.
- We intensiveren samenwerking met huisartsen via een pilot waarbij leden van het toegangsteam jeugd spreekuur houden bij de huisartsenpraktijken in Vries.
- Ontwikkeling Toegang: op basis van de resultaten van het Cliëntervaringsonderzoek (CMO Stamm) en de onderzoeken naar de Toegang in Tynaarlo (Movisie en Zorg belang) ontwikkelen we onze dienstverlening de komende twee jaar verder binnen de huidige netwerkorganisatie. Deze periode benutten we om de opdracht, reikwijdte en expertise van de Toegang Tynaarlo nader te definiëren en uiterlijk in 2019 te besluiten op basis van onze organisatievisie Koers welke functies in gemeentedienst worden georganiseerd en welke daarbuiten worden belegd.
- Er worden andere vormen van lichtere zorg worden ontwikkeld. Op basis van de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep stellen we de inrichting van de algemene voorziening Hulp bij Huishouden bij. Hiertoe zijn we in overleg met het Ministerie van VWS.

Monitoring, want we moeten kunnen inspelen op dat wat er gebeurt in de Tynaarlose samenleving

Via een nulmeting willen we een beter onderbouwd beeld krijgen van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. Hiertoe hebben we Eiffel opdracht gegeven tot het ontwikkelen van een dashboard Sociaal Domein. Dit dashboard zal in het najaar van 2017 voor het eerst worden opgeleverd.

Resumerend en Financieel

In het Transformatieplan is een bedrag geraamd van 690.000 euro voor 2017. Op dit moment is hiervan een bedrag van 635.000 euro belegd. Er kunnen zich nog initiatieven aandienen in de het laatste kwartaal van dit jaar.

Onderdeel	Opgave	geraamd 2016	gerealiseerd 2016	geraamd 2017	belegd in 2017
Preventie	meer bekend worden van sociale teams en preventieve activiteiten	50.000	3.000	45.000	95.000
	verminderen van armoede, beperken shv	50.000	1386	75000	42.000
	geschikte woonruimte bevorderen			30.000	10.000
Participatie	nieuwe vormen van participatie:	100.000	26573	100.000	118.500
	risico-jongeren	100.000	0		21.000
	digitale sociale kaart	40.000			40000
Samenhang in samenleving					
eigen kracht	laagdrempelig ontmoeten voor kwetsbare inwoners		1805	150.000	100.000
Vangnet	mantelzorgers ondersteunen	60.000			12.000
	vechtscheidingen			50.000 pm*	
	nieuwe vormen naast beschermd wonen			150.000 pm*	
	doorontwikeling toegang	50.000	30.000		
	onderzoek naar niet-gebruik van voorz	40.000			21.400
	samenwerking met huisartsen				10.000
Monitoring	nulmeting zelfredzaamheid en participatie			60.000	24.000
Uitvoeringskosten transformatie					
	1,0 fte voor 1 jaar--> 0,5 fte voor 2 jaar	50.000	5800	30.000	35.000
	organisatiekosten		520		1.500
		540.000	75.084	690000	634.400
	*is bij contractering 2017 in grotendeels in voorzien				

8 Meerjarenontwikkeling budgetten

De ontwikkeling van de meerjarenbudgetten is zichtbaar in de onderstaande tabel die ontleend is aan de septembercirculaire 2017.

Septembercirculaire 2017 Integratie-uitkering Sociaal domein

Jaar	WMO nieuwe taken	Jeugd	Participatie	Totaal Sociaal Domein	Integratie- uitkering WMO oud	Totaal inclusief Integratie- uitkering
2015*	3.695.915	6.528.674	3.084.403	13.308.992	2.558.721	15.867.713
2016*	4.216.944	5.872.256	3.099.953	13.189.152	2.305.232	15.494.384
2017	4.133.931	5.318.203	610.281	10.062.415	2.445.851	12.508.266
2018	4.146.031	5.625.979	669.472	10.441.482	2.472.308	12.913.790
2019**	4.099.929	5.645.028	702.605	10.447.562	2.493.024	12.940.586
2020	4.094.559	5.677.910	725.973	10.498.442	2.594.634	13.093.076
2021	4.115.783	5.714.326	733.648	10.563.757	2.594.634	13.158.391

Tabel: De ontwikkeling van de Rijksbijdrage voor het Sociaal Domein

*de cijfers van 2015 en 2016 zijn ontleend aan de sept. circ. 2015 resp. dec. circ. 2016. en opgenomen ter vergelijking

** de bedragen vanaf 2019 worden opgenomen in het Gemeentefonds

De belangrijkste ontwikkelingen in de meerjarenbudgetten zijn:

- De Wmo-uitkering voor nieuwe taken kent na 2017 weinig veranderingen. Ook de integratieuitkering WMO oud kent alleen een reguliere inflatiecorrectie in de komende jaren.
- Het budget voor de jeugdhulp stijgt in 2018 naar €5,6 met name als gevolg van de toename van het deelbudget 18+/voogdij. Dit stijgt van € 357.000 in 2017 naar € 782.000 in 2019. Hier staan naar verwachting ook hogere uitgaven tegenover.
- Het budget voor de participatie is voor 2017 aanzienlijk lager dan 2016. Oorzaak is dat het deelbudget inzake de SW subsidie en exploitatie (begroot in 2017 van € 2,2 miljoen) nu door de centrumgemeente Hoogeveen wordt ontvangen en doorbetaald aan Alescon. Het resterende bedrag van de Participatie betreft de participatiegelden werkzoekenden.
- Concluderend kan gesteld worden dat het totale beschikbare budget in het Sociale Domein de komende jaren een licht stijgende trend kent.

Volledigheidshalve is onderstaand ook nog de tabel opgenomen naar aanleiding van de meicirculaire 2017. Deze tabel maakte ook onderdeel uit van de eerder aan de raad gepresenteerde voorjaarsmonitor 2017.

Meicirculaire 2017 Integratie-uitkering Sociaal domein

Jaar	WMO nieuwe taken	Jeugd	Participatie	Totaal Sociaal Domein	Integratie- uitkering WMO oud	Totaal inclusief Integratie- uitkering
2015*	3.695.915	6.528.674	3.084.403	13.308.992	2.558.721	15.867.713
2016*	4.216.944	5.872.256	3.099.953	13.189.152	2.301.715	15.490.867
2017	4.122.562	5.321.566	610.281	10.054.409	2.445.851	12.500.260
2018	4.205.519	5.663.149	669.472	10.538.140	2.472.308	13.010.448
2019**	4.168.693	5.663.157	702.605	10.534.455	2.493.024	13.027.479
2020	4.191.461	5.702.120	725.973	10.619.554	2.594.634	13.214.188
2021	4.184.634	5.702.120	790.452	10.677.206	2.594.634	13.271.840

Tabel: De ontwikkeling van de Rijksbijdrage voor het Sociaal Domein

*de cijfers van 2015 en 2016 zijn ontleend aan de sept. circ. 2015 resp. dec. circ. 2016. en opgenomen ter vergelijking

** de bedragen vanaf 2019 worden opgenomen in het Gemeentefonds

Bijlage 4 Projectenrapportage

Projectenrapportage

Najaarsbrief 2017

INHOUDSOPGAVE	PAGINA
1. Inleiding	74
2. Werkwijze	74
3. Samenvatting en conclusie	74
4. Aandachtspunten en bijzonderheden per project	77
5. Samenvatting projecten	86
6. Kaveluitgifte	87
7. Risicoanalyse en weerstandsvermogen	88
8. Vooruitblik	88
9. Grotere projecten en thema's buiten het grondbedrijf	88

1. Inleiding

Tweemaal per jaar informeren wij u via een projectenrapportage over de voortgang van de grotere en of risicovolle projecten. Vanaf volgend jaar vindt de verantwoording van de projecten plaats via de reguliere stukken in de planning en control cyclus.

Wij informeren u op hoofdlijnen over de voortgang van de grote projecten van het grondbedrijf. Hierbij beginnen wij met een algemene financiële samenvatting van de grote projecten en de lopende grondexploitaties. Vervolgens worden de aandachtspunten en bijzonderheden per project beknopt weergegeven.

2. Werkwijze

Voor de analyse is gekeken naar de lopende grondexploitaties. Met name naar de hoofdposten in relatie tot de ramingen in de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2017. Peildatum van de rapportage is september 2017.

In de projectenrapportage zijn de uitgaven tot september afgezet tegen de jaarschijven zoals deze zijn gefaseerd in de geactualiseerde grondexploitaties.

Bij de actualisatie van de grondexploitaties zijn gedetailleerde en uitgebreide risicoberekeningen gemaakt. Voor een tussentijdse herberekening bestaat hiertoe geen aanleiding.

Er is bij deze rapportage vooral aandacht besteed aan de huidige stand van zaken en relevante afwijkingen of nog te verwachten afwijkingen ten opzichte van de door uw raad op 16 mei 2017 vastgestelde grondexploitaties en vastgestelde kaders.

3. Samenvatting en conclusie

Onderstaand de belangrijkste bevindingen van de analyse op hoofdlijnen.

Verderop in deze notitie wordt daarop nader ingegaan.

- De huidige stand van zaken van de projecten geven op dit moment geen aanleiding tot noodzakelijke tussentijdse herziening van de grondexploitaties.
- De geraamde kaveluitgifte van 67 kavels wordt ruimschoots gehaald. De verkopen lopen voorspoedig. (Zie verder onder kaveluitgifte)
- Zoals bij de jaarrekening aangegeven bedraagt het totaalbedrag aan af te dekken risico's in 2017 ca. € 4,66 miljoen. Op dit moment is er geen reden om de risicoafdekking aan te passen.
- Alle kavels in het project Oude Tolweg zijn verkocht en de verwachting is dat deze alle nog dit jaar worden geleverd. Bij de jaarrekening 2017 wordt een winstneming verwacht.
- Vanuit het project Ter Borch wordt eind dit jaar ook een winstneming verwacht van ca. 2,5 miljoen
- Er zal een voorbereidingskrediet worden aangevraagd voor het centrum Zuidlaren voor de gemaakte en nog te maken kosten. Deze kosten worden nu tijdelijk ten laste gebracht van het budget initiatieven.
- In het project Groote Veen wordt momenteel gewerkt aan de voorbereiding van de fietsbrug naar de MFA en een speelplek voor de 12+ jeugd.
- De grondlevering en dus de opbrengsten voor de supermarktontwikkeling in Ter Borch worden niet meer verwacht in 2017. Deze worden doorgeschoven naar 2018.

De totale boekwaarde per 1 januari 2017 van de lopende grondexploitaties is ruim 30,7 miljoen. Door de voorspoedige verkopen is de boekwaarde tot september met 10,3 miljoen gedaald. Het herstel op de vastgoedmarkt zet door en de verwachting is dat de boekwaarde aan het einde van dit jaar nog verder zal zijn gedaald.

Verloop boekwaarden peildatum september 2017

Project	Boekwaarde 1 januari 2016	Boekwaarde 1 januari 2017	mutaties 2017	Boekwaarde september 2017
Oude Tolweg	-379.864	-194.101	-59.463	-253.564
Donderen	116.756	24.145	4.902	29.047
Ter Borch	23.076.244	22.188.957	-7.924.545	14.264.412
Zuidoevers Zuidlaardermeer	1.434.129	1.317.741	9.278	1.327.019
Vriezerbrug bedrijventerrein	1.865.782	1.751.131	1.146	1.752.277
Business Park Ter Borch	598.017	1.315.735	378.026	1.693.761
Groote Veen	6.580.438	4.333.790	-2.747.955	1.585.835
Totaal	33.291.502	30.737.398	-10.338.611	20.398.787

Zoals blijkt uit onderstaande tabel, in de kolom "begroot 2017", is de verwachting dat we over het gehele jaar in totaal ruim 7,2 miljoen euro investeren in de onderscheiden hoofdposten.

Hiertegenover staan geraamde opbrengsten van ruim 16,5 miljoen (incl. verkoop gronden maatschappelijke voorzieningen)

Op dit moment hebben we voor wat betreft de investeringen 32% en qua opbrengsten ca. 77% is gerealiseerd. Rekening houdend met de seizoensinvloeden worden de meeste werken en dus ook de investeringen vaak in het voor- en in het najaar gedaan. Onderstaande cijfers geven geen aanleiding tot bijstelling van de huidige grexten. Opgemerkt dient te worden dat het gaat om een momentopname.

Totaaloverzicht Grondbedrijf september 2017

Lasten	Begroot 2017	Werkelijk 2017	Vershil
Plankosten/planologie	1.789.102	576.634	1.212.468
Verwervingen incl. planschade	392.735	0	392.735
Bouw- en Woonrijpmaken	4.437.737	1.155.051	3.282.686
Overige kosten (belastingen e.d.)	0	0	0
Niet verrekenbare btw	67.147	0	67.147
Financieringskosten	605.515	605.526	-11
Totaal	7.292.235	2.337.211	4.955.024

Opbrengsten	Begroot 2017	Werkelijk 2017	Vershil
Verkopen	14.855.326	11.025.822	3.829.504
Maatschappelijke voorzieningen	1.650.000	1.650.000	0
Overig	0	0	0
Totaal	16.505.326	12.675.822	3.829.504

Saldo	-9.213.091	-10.338.611	1.125.520
--------------	-------------------	--------------------	------------------

4. Aandachtspunten en bijzonderheden per project

Project: Oude Tolweg Zuid	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppelaar Peildatum : september 2017			

Tijd:

Het project is nagenoeg afgerond. In 2017 zijn de laatste drie beschikbare kavels verkocht. Deze passeren nog dit jaar. Het woonrijpmaken zal ook in 2017 kunnen worden afgerond waarna we het project kunnen afsluiten.

Geld:

Inmiddels hebben we € 1,77 miljoen aan winst genomen. Na afronding van het woonrijp maken kunnen we het project afsluiten met een positief financieel resultaat. Tevens verwachten we dit jaar ook nog een winstneming te kunnen doen.

Kwaliteit:

Het project is niet alleen in financieel positief, maar ook de ruimtelijke en architectonische kwaliteit is positief. De overgang van particulier naar het openbare gebied is bijzonder vormgegeven waardoor er een grote ruimtelijke kwaliteit gerealiseerd is.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Geen bijzonderheden.

Project: Donderen	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			

Tijd:

Op dit moment is 1 kavel verkocht maar nog niet geleverd. Verder hebben we nog 2 kavels in optie. We verwachten de prognose voor 2017 te halen.

Geld:

Er zijn geen bijzonderheden te noemen.

Kwaliteit:

Voorlopig wordt gezien de belangstelling nog even gewacht met het afronden van het woonrijpmaken. Dit om mogelijke schade aan de inrichting van de openbare ruimte voorkomen.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

De ontwikkelingen op de woningmarkt worden actief gevolgd om kansen te kunnen benutten als die zich voordoen.

Project: Ter Borch	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. W.J. Nijsing Peildatum : september 2017			

Tijd:

De tijdsfasering is vastgelegd in de geactualiseerde grondexploitatie voor 2017. De activiteiten hieruit zijn opgestart of in uitvoering conform planning.

Geld:

De uitgaven en inkomsten verlopen binnen de ramingen van de grondexploitatie. Inmiddels heeft het college en raad besloten tot aanpassing aan de Borchsingel en langzaam verkeersroutes te realiseren in relatie tot de ontwikkeling van het supermarktprogramma. De kosten van deze optionele aanpassing bedragen ca. 5,8 ton. De vastgestelde grondexploitatie zal op dit punt bij de eerstvolgende herziening van de grex worden aangepast.
We verwachten eind dit jaar een winstneming te kunnen doen vanuit dit project.

Kwaliteit:

De kwaliteit is vastgelegd in bestemmings- en beeldkwaliteitsplannen. Het bestemmingsplan Ter Borch (moederplan) is geactualiseerd, vastgesteld en na de uitspraak van de beroepsprocedure d.d. 2 augustus 2017 onherroepelijk geworden. Het plan sluit goed aan bij de vraag naar excellente woonmilieu's

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Voor de supermarktontwikkeling in het entreegebied loopt de coördinatieregeling. Conform raadsbesluit is het bestemmingsplan (supermarktontwikkeling) in voorontwerp en het voorlopig bouwplan voor inspraak ter inzage gelegd. Eerder vastgestelde kaders en planproces worden gevolgd waarbij verkeersveiligheid ook een belangrijk thema is. Van de ingediende zienswijzen wordt een inspraaknotitie opgesteld. Vaststelling van het bestemmingsplan en omgevingsvergunning zijn eind dit jaar gepland. Vanwege het verloop van de bestemmingsplanprocedure wordt grondlevering niet meer in 2017 verwacht. De geraamde opbrengst schuift daarom door naar 2018.

De grondverkoop voor de woningbouw verloopt erg goed. De planning wordt ruimschoots gehaald. Dit voorjaar heeft een 1^e uitgifte van de kavels in Rietwijk Noord plaatsgevonden. Alle uitgegeven 24 kavels zijn in optie. Het bouwrijp maken van dit deelplan is gegund en in uitvoering. Het beeldkwaliteitsplan is door uw raad vastgesteld en de eerste kavels kunnen aan het einde van dit jaar worden geleverd zoals gepland.

De grond voor de bouw van een crematorium op het terrein van de voormalige Bungalowbuurt is geleverd. De bouw is gestart en de opening wordt verwacht in februari 2018.

Project: Zuidoevers	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			

Tijd:

In de prognose wordt uitgegaan van een uitgifte van gemiddeld twee kavels per jaar. In 2017 zijn er drie kavels verkocht. Deze zullen ook nog dit jaar worden geleverd. Daarnaast zijn er nog twee kavels in optie en is er nog één kavel vrij beschikbaar. In verband hiermee gaan we dit jaar nog een vervolgitgifte van vier kavels in gang zetten.

Geld:

Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Kwaliteit:

De locatie heeft door zijn ligging in de nabijheid van het meer van Zuidlaren een grote landschappelijke kwaliteit. De uitzonderlijke grootte van de kavels versterkt deze kwaliteit.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

De marktontwikkelingen in dit nichemarkt segment worden nauwlettend gevolgd om kansen te benutten, zodra die zich voordoen.

Project: Bedrijventerrein Vriezerbrug	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			

Tijd:

De verkoop van de kavels ontwikkelt zich gunstig. Na enige jaren van stagnatie wordt er weer verkocht. Ook in 2017 is de belangstelling groot. We verwachten dit jaar meer te verkopen dan de geraamde 6.000 m2. De looptijd is gesteld op eind 2028.

Geld:

Het voorziene resultaat bedraagt ca. €880.000,- op netto contante waarde. In voorgaande jaren is er een voorziening gevormd van ca. €700.000,-

Kwaliteit:

Na het oplossen van enkele knelpunten in de inrichting van de openbare ruimte is de kwaliteit op vereiste niveau gebracht.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Als gevolg van het feit dat de uitgifte van de gronden weer op gang is gekomen, zijn er momenteel geen bijzonderheden te vermelden.

Project: Centrum Zuidlaren	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : mw. N. Ketelaar Peildatum : september 2017			

Tijd:

Op 24 mei 2016 heeft het college de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken van het project Prins Bernhardhoeve en een aantal initiatieven voor het centrumgebied van Zuidlaren. Gezamenlijke conclusie; op basis van de geamendeerde kaderstellende nota januari 2015 gaat er geen ontwikkeling op de PBH komen. Op basis hiervan nis na het inwinnen van extern advies omtrent ontwikkelingen in de detailhandel en een tweetal werksessies met uw raad een denkrichting uitgewerkt en aan uw raad gepresenteerd. Voor het concreet maken van die denkrichting is commitment nodig van grondeigenaar en initiatiefnemers, alsmede maatschappelijk draagvlak. Aan afspraken met grondeigenaar en initiatiefnemers wordt gewerkt. Consultatie van KBG en ondernemers vindt momenteel ook plaats.

22-12-2016; Werksessie met de raad

16-02-2017; Werksessie met de raad

04-07-2017; Presentatie van de denkrichting van het college aan de gemeenteraad

26-07-2017; Overleg met de supermarkten

08-08- 2017; Overleg met VOZ

06-09-2017; Overleg met KBG Zuidlaren

Juli – september 2017; Overleg met Leyten

Geld:

De financiële kansen en risico's voor de exploitatie van de locatie komen voor rekening van de eigenaar. Een van de opties waar naar gekeken wordt is het mogelijk overnemen van de grondpositie van Leyten. Alle financiële kansen en risico's zijn dan, als de gemeente 100% eigenaar is, volledig voor rekening van de gemeente.

De inzet en het tijdelijk inhuren van externe expertise worden tijdelijk ten laste gebracht van het budget initiatieven.

Het gaat hier om niet verhaalbare kosten die vallen onder de gemeentelijke regierol op vooronderzoeken en ruimtelijke verkenningen ten behoeve van ruimtelijke ontwikkelingen.

Op korte termijn komen wij met een voorstel om een voorbereidingskrediet beschikbaar te stellen voor de tot nu toe gemaakte (ca. € 100.000,-) en nog te maken kosten.

Kwaliteit:

Het plangebied, de locatie van het voormalige PBH-complex in Zuidlaren, moet een kwaliteit krijgen die de verdere ontwikkeling van het Centrum van Zuidlaren versterkt en stimuleert. Het moet de vitaliteit en de aantrekkingskracht van de winkelstructuur binnen het Centrum van Zuidlaren bevorderen.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Communicatie met de bevolking, klankbordgroep, omwonenden en winkeliers in het Centrum Zuidlaren is essentieel voor het tot stand brengen van draagvlak voor dit project.

Project: Groote Veen	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			

Tijd:

Inmiddels zijn er 24 kavels verkocht waarvan er inmiddels 13 kavels zijn gepasseerd. Verder zijn er nog 9 kavels in optie. De verwachting is dat de prognose voor 2017 ruimschoots gehaald wordt.

Geld:

In het tweede kwartaal 2017 is conform de raming in de grex, de grond ten behoeve van scholen en sportvoorzieningen geleverd.

Kwaliteit:

Nu de wijk verder ontwikkeld en ingevuld wordt met een gevarieerd woningbouwprogramma komt de stedenbouwkundige en architectonische kwaliteit steeds meer tot zijn recht. Ook de invulling van de maatschappelijke functies zal een impuls geven aan de uitstraling van de wijk. Dit komt niet alleen de leefbaarheid ten goede, maar ook de verkoopbaarheid van de resterende kavels.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Door het huidige verkooptempo is de verkoop geen bijzonder aandachtspunt. De voorbereiding van de fietsbrug naar de MFA en een speelplek voor de 12+ jeugd wordt momenteel uitgewerkt.

Project: Business Park Ter Borch	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. W.J. Nijsing Peildatum : september 2017			

Tijd:

De tijdsfasering is vastgelegd in de grondexploitatie voor 2017. De activiteiten hieruit zijn opgestart of in uitvoering. Vanwege de weersomstandigheden verwachten we dat de archeologische werkzaamheden pas volgend voorjaar zullen gaan plaatsvinden. Dit heeft geen directe invloed op de voortgang van de ontwikkeling omdat dit deel qua planning in de 2^e fase valt. Verder loopt alles conform planning. Er is een start gemaakt met de planologische voorbereiding van de uitwerkingsplannen. De verwachting is dat dit in het najaar in procedure kan worden gebracht.

Geld:

De uitgaven en inkomsten verlopen binnen de ramingen van de grondexploitatie. Ten opzichte van de jaarschijf zijn er minder uitvoeringskosten uitgegeven. Dit najaar zullen de meeste kosten worden gemaakt waarbij mogelijk de kosten voor de archeologische werkzaamheden zullen doorschuiven naar 2018.

Kwaliteit:

De kwaliteit is vastgelegd in bestemmingsplan en stedenbouwkundige uitwerking. Het bestemmingsplan (moederplan) Ter Borch Eelderwolde is geactualiseerd en vastgesteld. Na de uitspraak in een beroepsprocedure is deze onherroepelijk geworden. De ontwikkeling zal plaatsvinden op basis van nader op te stellen uitwerkingsplannen.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

Beeldkwaliteitsplan is in voorbereiding. Dit ter vaststelling van welstandscriteria door de raad.
Marktverkenning is opgestart. Ontwikkeling op basis van kwaliteit en maatwerk.
Het bestek bouwrijp maken is aanbesteed. Planning eind van het jaar 1^e fase bouwrijp en uitgeefbaar. De uitvoering is inmiddels gestart.
Plan van aanpak nader archeologisch onderzoek is opgesteld en gereed voor aanbesteding.
In afwijking op de opbrengstramingen verwachten we dit jaar geen verkopen meer te realiseren. Deze worden doorgeschoven naar volgend jaar.

Project: Centrum Eelde	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : mw. R. de Boer Peildatum : september 2017			

Tijd:

De voorzijde van het perceel Hoofdweg 67 is verkocht ten behoeve van de bouw van appartementen. Een bestemmingsplanprocedure is opgestart. Na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan wordt het perceel geleverd. De herinrichting van de grote parkeerplaats aan de Kerkhoflaan is opgeleverd en de werkzaamheden voor de herinrichting openbare ruimte van de 'ring' rondom het centrum zijn aanbesteed. Medio september is gestart met de uitvoering van de werkzaamheden.

Geld:

De verkoopopbrengst van de voorzijde van het perceel Hoofdweg 67 is pas gegarandeerd na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan. De werkzaamheden voor (her)inrichting van de openbare ruimte zijn voor een lager bedrag aanbesteed dan de oorspronkelijke raming. Of er daadwerkelijk sprake zal zijn van een aanbestedingsvoordeel weten we pas na oplevering van het werk.

De gemeente is via een gerechtelijke procedure aansprakelijk gesteld door RVG. In de voorjaarsbrief is een aanvullend budget gevraagd van € 70.000,- voor de gemaakte en de nog te maken juridische kosten. Afhankelijk van de voortgang van de procedure, verwachten we dat dit budget voor het jaar 2017 voldoende zal zijn.

Kwaliteit:

Er is een door de gemeenteraad vastgesteld beeldkwaliteitsplan. Dit geldt als kader bij de invulling en ontwikkeling van het centrum.

Bijzonderheden, afwijkingen en overige aandachtspunten:

We zijn in gesprek met de Lidl over een mogelijke herinrichting van het parkeerterrein tegenover hun winkel. Mogelijk dat dit naast een bijdrage van de Lidl ook een extra investering voor de gemeente vraagt. De zitting bij de rechtbank over de ingediende juridische claim door RVG is uitgesteld. De zitting zal nu waarschijnlijk pas in het voorjaar van 2018 plaatsvinden.

5. Samenvatting projecten

Project: Oude Tolweg	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			
Project: Donderen	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			
Project: Ter Borch	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. W.J. Nijssing Peildatum : september 2017			
Project: Business Park Ter Borch	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. W.J. Nijssing Peildatum : september 2017			
Project: Zuidoevers	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			
Project: Vriezerbrug	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			
Project: Groote Veen	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : dhr. K. Koppenaal Peildatum : september 2017			
Project: Centrum Zuidlaren	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : mw. N. Ketelaar Peildatum : september 2017			
Project: Centrum Eelde	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bestuurlijk opdrachtgever : mw. N. Hofstra Projectleider : mw. G.H. de Boer Peildatum : september 2017			

6. Kaveluitgifte

De kavelverkoop lopen goed. Begin september hebben we maar liefst 93 kavels verkocht. Hiervan zijn 65 kavels gepasseerd. Medio mei is er een eerste kaveluitgifte geweest in Rietwijk Noord. Er zijn 24 kavels in de verkoop gegaan welke inmiddels allemaal in optie zijn genomen. In totaal zijn er nog 44 kavels in optie.

Ook is er weer veel belangstelling voor de kavels op het bedrijventerrein Vriezerbrug. Inmiddels is 8.074 m² verkocht waarvan 600 m² is gepasseerd. De verwachting is dat de overige verkochte m² ook nog dit naar gaan passeren. Verder is er nog voor ca. 10.139 m² in optie.

Zie voor de aantallen onderstaande tabel kavelverkoop

Project / deelgebied	type	GREX-prognose aantal te passeren kavels 2017	Verkocht * aantal kavels - nog niet gepasseerd	Gepasseerd ** aantal kavels in 2017	Opties op kavels
<i>Parkgebied Tuinwijk Ter Borch</i>					
Kroon van Tuinwijk kavels	projectmatig	2	0	1	1
<i>Waterwijk Zuid</i>					
Ubbinkseiland - particulier	particulier	2	0	2	0
Entreegebouw - Ter Steege	projectmatig	4	0	8	0
Overige kavels Waterwijk incl. Woltsingel	particulier	3	2	2	0
<i>Gampoleiland - Extenzo</i>					
Gampoleiland - Extenzo	projectmatig	9	3	11	0
<i>Rietwijk Zuid Ter Borch</i>					
De Grasjuffer - PC Vastgoed	projectmatig	7	1	8	0
De Grasjuffer kavels oveng	particulier	0	0	0	0
De Waterjuffer (tusseneilanden)	projectmatig	5	0	5	0
De Vuujuffer - particulier	particulier	8	7	11	6
<i>Rietwijk Noord Ter Borch</i>					
De Keizerlibel - particulier	particulier	3	0	0	24
Totaal Ter Borch		43	13	48	31
Groote Veen vrije kavels	particulier	9	5	11	5
Groote Veen - De Esweg	projectmatig	3	0	0	4
Groote Veen - De Hoom PC Vastgoed	projectmatig	2	0	2	0
Groote Veen - Hegeman Noord	projectmatig	4	6	0	0
Totaal Groote Veen		18	11	13	9
Donderen	particulier / projectmatig	1	1	0	2
Oude Tohweg	particulier	3	2	2	0
Zudoevers	particulier	2	1	2	2
Eindtotaal		67	28	65	44

* definitie **verkocht**: verkoopovereenkomst is getekend, maar kan binnen 1 jaar worden ontbonden - het aantal kavels in deze kolom is jaaroverschrijdend, dit is incl. het aantal uit het voorgaande jaar

** definitie **gepasseerd**: aktepassering bij de notaris heeft plaatsgevonden en verkoopbedrag is betaald aan gemeente

7. Risicoanalyse en weerstandsvermogen

Bij de actualisatie van de grondexploitaties worden, conform ons grondbeleid, risicoanalyses en scenarioberekeningen uitgevoerd. Voor deze tussenanalyse is dit niet gedaan omdat dit alleen nieuwe inzichten biedt wanneer ook de grondexploitaties worden herzien.

De afgedekte risico's zoals aangegeven bij de jaarrekening 2016 blijven ongewijzigd en zijn als volgt:

Project	Afgedekt risico 2017
Zuidoevers Zuidlaardermeer	141.449
Bedrijventerr.Vriezerbrug	214.807
Oude Tolweg	0
Groote Veen	682.929
Donderen	120.000
Businesspark Ter Borch	1.079.944
Ter Borch	1.812.004
Dorpskern Eelde	610.000
totaal	4.661.133

Bij de eerstvolgende actualisatie van de grexen (per 1 januari 2018) zal weer worden gekeken of deze risicoafdekking voldoende is. Vanwege de gunstige markt en verkopen is onze verwachting dat de risico's geleidelijk zullen gaan afnemen.

8. Vooruitblik

Naast het volgen van de huidige markt blijven we aandacht besteden aan acquisitie en het vermarkten van Business Park Ter Borch. De uitgifteprognose van zowel de woningbouwlocaties als van het bedrijventerrein Vriezerbrug wordt dit jaar ruimschoots gehaald.

Zoals door uw raad gevraagd zullen we de mogelijkheden om een uitbreidingswijk te realiseren op strategische grondpositie in het gebied Vries Zuid onderzoeken en in beeld brengen.

Tot slot komen we, vanwege nieuwe BBV-voorschriften, nog met een nader voorstel hoe met winstneming kan worden omgegaan. Ook wordt landelijk nog gewacht op duidelijkheid over de uitvoering van de Wet op de Vennootschapsbelasting. Zodra hier duidelijkheid over is, worden beide onderdelen verder uitgewerkt in de nog vast te stellen nota Grondbeleid.

9. Grotere projecten en thema's buiten het grondbedrijf

Het gaat hier om de volgende projecten/thema's:

1. Transformatie Sociaal domein
2. Accommodatiebeleid
3. Tynaarlo Culturele gemeente van Drenthe 2017- 2018
4. Omgevingsvisie
5. Intergemeentelijke samenwerking Drentsche Aa (SDA)

Op de bladzijden hierna wordt per project/thema beknopt in beeld gebracht wat het project inhoudt cq. wat het doel is van het project, hoe de planning op hoofdlijnen eruit ziet, wat de huidige stand van zaken is en hoe het project ervoor staat qua tijd, geld en kwaliteit.

<p>Naam van het project</p>	<p>1. Transformatie Sociaal domein Bestuurlijk opdrachtgever: dhr. H. Berends Projectleider: mw. A.A. v/d Geest</p>		
<p>Omschrijving projectopdracht (beschrijving en doel project) en vaststelling daarvan (datum en orgaan: MT, B&W en/of raad)</p>	<p>Transformatieplan: visie sociaal domein realiseren door transformatie sociaal domein op gang te brengen. Dit te doen via in plan benoemde speerpunten voor de periode 2016-2017. (besluit college dd 12 april 2016).</p> <p>NB betreft uitvoering van vastgesteld plan, is niet als project benoemd.</p>		
<p>Planning van het project, incl. gedane en toekomstige besluitvorming in B&W of gemeenteraad</p>	<p>De speerpunten voor 2016 en 2017 zijn benoemd in het transformatieplan. Hieraan wordt uitvoering gegeven. Bij de jaarrekening 2016 en 2017 worden de effecten/ resultaten geanalyseerd, zodat in de begroting 2018 beleid wordt opgenomen waarbij taak, ambitie en structureel budget met elkaar in balans zijn.</p>		
<p>Korte beschrijving huidige projectfase/stand van zaken</p>	<p>De uitvoering van het plan is gestart in 2016. Was 2016 vooral het jaar van voorbereidingen treffen en initiatieven aanjagen; 2017 is het jaar waarin veel initiatieven, pilots en acties daadwerkelijk gestalte krijgen. In de monitor Sociaal Domein wordt uitvoeriger ingegaan op de activiteiten die op dit moment gaande zijn bij de in het plan benoemde prioriteiten. In het Transformatieplan is een bedrag geraamd van 770.000 euro voor 2017. Op dit moment is hiervan een bedrag van 635.000 euro belegd. Er kunnen zich nog initiatieven aandienen in de loop van dit jaar.</p> <p>De resultaten en effecten van de huidige pilots en activiteiten zullen we bij de jaarrekening 2017 beschrijven.</p>		
<p>Status van het project (geef met kleur aan)</p>	<p>Tijd</p>	<p>Geld</p>	<p>Kwaliteit</p>
			
<p>Bijzonderheden en/of opmerkingen</p>			

Naam van het project	2. Accommodatiebeleid Bestuurlijk opdrachtgever: mw. N. Hofstra Projectleider: mw. R. de Boer		
Omschrijving projectopdracht (beschrijving en doel project) en vaststelling daarvan (datum en orgaan: MT, B&W en/of raad)	Het accommodatiebeleid kent op dit moment twee sporen. <u>Spoor 1</u> : uitvoering van het vastgestelde accommodatieprogramma voor de kernen Eelde-Paterswolde, Vries en Tynaarlo. <u>Spoor 2</u> : planvorming voor de kern Zuidlaren		
Planning van het project, incl. gedane en toekomstige besluitvorming in B&W of gemeenteraad	<p><u>Spoor 1: uitvoering accommodatieprogramma E-P, Vries en Tynaarlo</u> Eind 2015 heeft de gemeenteraad de accommodatieplannen voor de kernen Eelde-Paterswolde, Vries en Tynaarlo vastgesteld en op 5 april 2016 zijn de benodigde kredieten beschikbaar gesteld. Schoolbesturen en gemeente zijn met de afzonderlijke projecten gestart. Voor de planning en stand van zaken van de afzonderlijke projecten wordt verwezen naar de vier afzonderlijke overzichten die hierna volgen (Overall, Eelde-Paterswolde, Vries en Tynaarlo).</p> <p><u>Spoor 2: planvorming Zuidlaren</u> De uitwerking van het accommodatiebeleid Zuidlaren is ter bespreking in de raadsvergadering van 26 september aangeboden. Na besluitvorming in de raad op 10 oktober kunnen de onderhandelingen over de verwerving van gronden en de uitwerking van de plannen met de betrokken schoolbesturen en sportverenigingen worden afgerond.</p>		
Korte beschrijving huidige projectfase/stand van zaken	Zie hiervoor.		
Status van het project (geef met kleur aan)	Tijd	Geld	Kwaliteit
Bijzonderheden en/of opmerkingen	N.v.t		
Overall			
Uitvoeringsovereenkomst	Met Conod, Stichting Baasis en Primenius is overeenstemming over de uitvoeringsovereenkomst		

Eelde-Paterswolde	
Vernieuwbouw obs Westerburcht	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - schoolbestuur heeft definitieve keuze gemaakt voor vernieuwbouw. <i>Planning:</i> <ul style="list-style-type: none"> - start bouw: najaar 2017 - ingebruikname nieuw schoolgebouw: voorjaar 2018
Tijdelijk huisvesting obs Westerburcht	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - gereed
Nieuwbouw Groote Veen	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - er zijn afspraken gemaakt over verkaveling op Groote Veen. - Terrein wordt bouwrijp gemaakt
Nieuwbouw Veenvlinder (fusieschool obs Centrum en obs Dalton Eelde)	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwbouw school is aanbesteed. Schoolbestuur is bouwheer. <i>Planning:</i> <ul style="list-style-type: none"> - start bouw: 1^e kwartaal 2018 - in gebruik name: schooljaar 2019-2020
Nieuwbouw rkbs Mariaschool	Zie nieuwbouw Veenvlinder
Nieuwbouw dubbele sporthal	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Aanbesteding sporthal is in afrondende fase - Start bouw 2018 - In gebruikname: 2020/2021
Sloop / verkoop sportcomplex deMarsch, gymzaal de Kooi, schoolgebouw de Kooi, schoolgebouw Centrum, tijdelijke Mariaschool	N.t.b.

Vries	
Vernieuwbouw obs Vijverstee	<i>Stand van zaken:</i> (Ver)nieuwbouw is aanbesteed. Schoolbestuur is bouwheer. <i>Planning:</i> <ul style="list-style-type: none"> - start bouw: najaar 2017 - ingebruikname nieuw schoolgebouw: medio 2018
Tijdelijke huisvesting obs Vijverstee	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - gereed

Tynaarlo	
Nieuwbouw obs Oelebred	<i>Stand van zaken:</i> <ul style="list-style-type: none"> - Nieuwbouw is aanbesteed. Schoolbestuur is bouwheer voor de school, gemeente voor sporthal. <i>Planning:</i> <ul style="list-style-type: none"> - start bouw 2^e helft 2017 - in gebruikname school en gymzaal schooljaar 2018/2019 - terrein gereed voor 2019
Nieuwbouw gymzaal	Zie nieuwbouw obs Oelebred

<p>Naam van het project</p>	<p>3. Tynaarlo Culturele gemeente van Drenthe 2017- 2018 Bestuurlijk opdrachtgever: mw . M. van Dijk Projectleider: dhr J. Duinkerken</p>
<p>Omschrijving projectopdracht (beschrijving en doel project) en vaststelling daarvan (datum en orgaan: MT, B&W en/of raad)</p>	<p>Algemene doelstelling is het organiseren van een afwisselende en breed gedragen programma van activiteiten en evenementen met een cultuurhistorische inslag, met een zo'n groot mogelijk publiek bereik en hierdoor extra economische spin-off kan genereren. Het projectcontract Tynaarlo Culturele Drentse gemeente 2017 - 2018 is vastgesteld op 09-02-2016 door het College van B&W. Zaaknummer: 2015/22492 Referentienummer: 2016/3810</p>
<p>Planning van het project, incl. gedane en toekomstige besluitvorming in B&W of gemeenteraad</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Projectstartup/-verkenning: afgerond. • Lanceren website, start promotie: mei 2016/ afgerond. • Aftrap-Inspiratiebijeenkomst: 7 april de Kimme Zuidlaren / opkomst 138 personen inbreng van 67 suggesties, ideeën en projecten(plannen)/ afgerond. • Uitvoeren(bovenlokale) fondsenwerving /sponsoring en subsidiemogelijkheden: sponsorwerving is een continu proces. De sponsorbijdragen blijven achter bij de verwachtingen. Veel grote bedrijven hebben minder budget voor culturele activiteiten. Er worden de komende periode nog een aantal middelgrote en kleine bedrijven voor sponsoring benaderd. In afstemming met de Rabobank wordt een gezamenlijke crowdfunding bijeenkomst onderzocht. • Informeren Gemeenteraad: juni 2016 • Opleveren project programma bij Provincie: aug 2016/ beschikking afgegeven /afgerond. • Uitwerken programma: juli 2016 / mei 2017 /afgerond. Niet alle programma onderdelen zijn tot uitvoering gekomen, redenen hiervoor zijn dat beoogde begrotingen niet rond te krijgen waren. • Start Fondsenwerving: oktober 2016/ september 2017. (actuele stand van zaken): Rabobank is met €25.000,- partner van het culturele programma, Nedmag levert een bijdrage van €20.000,- in totaliteit is er nu ruim €85.000 aan sponsoring. Ook het PBC-fonds heeft bijdrages geleverd als tekort financiering aan tal van programma onderdelen van het culturele programma. • Overdracht titel Culturele gemeente: oktober 2016/ afgerond. • Beschikking Provincie: november 2016/ afgerond. • Informeren Gemeenteraad: 30 november 2016 projectplan & 9 december 2016 begroting /afgerond. • Ondernemersbijeenkomst: november 2016/ via een bredere aanpak afgerond. • Vaststellen programma culturele gemeente: dec. 2016 College van B&W /afgerond. • Officieel startmoment culturele gemeente: 12 mei 2017/ 1.300 bezoekers afgerond. • Doorloop programma: mei 2017 /augustus 2018 /actueel. De activiteiten rondom en het Bonfatius Festival waren een groot succes, het gevarieerde jaarprogramma van de kunstenaarsvereniging VANTYNAARLO laat een veelkleurig pallet van exposities en activiteiten zien van een groot aantal kunstenaars uit Tynaarlo, het High Thea Festival in Bunne heeft ruim 1.700 bezoekers getrokken en is in potentie een duurzaam wederkerend festival, Professionele locatie producties als de Koning van het Grasland en "Updiggin' zijn naadloos in het culturele programma zonder meerkosten opgenomen. Samenwerking met het Drents Archief en BUOG hebben geleid naar een breed landelijke promotie van Zuidlaren en het de biografie van Lodewijk van Heiden alias Berend Botje.

	<ul style="list-style-type: none"> • Tussenevaluatie voortgang cult. gemeente: dec. 2017. • Afsluiting culturele gemeente: augustus 2018 • Evaluatie: september / december 2018 		
<p>Korte beschrijving huidige projectfase/stand van zaken</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Op basis van de projectdoelstelling en inbreng van een groot deel van de culturele organisaties en burgers is een conceptprogramma FesTY'vals' met 28 evenementen opgesteld, welke is aangeboden aan de provincie Drenthe. In nov. 2016 is hiervoor een goedkeurende beschikking door de provincie Drenthe afgegeven; Er zijn programma onderdelen komen te vervallen, maar ook nieuwe programma onderdelen toegevoegd binnen de mogelijkheden van de begroting. • In afstemming met de Burgemeester en gemeentesecretaris wordt voortdurend gewerkt aan de uitvoering van bovenlokale fondsenwerving voor grotere project evenementen en lokale subsidiëringmogelijkheden voor de satellietprogramma's. De fundraising heeft inmiddels geleid tot subsidie verstrekking van het Prins Bernard Cultuurfonds aan 11 evenementen in het kader van het programma van het culturele jaar en een partnership in subsidiering van 4 grotere programma evenementen door de Rabobank Assen & Noord-Drenthe. • Dit is de basis voor de oplevering/vaststelling v/h projectprogramma aan het college/gemeenteraad in dec. 2016. • Het projectprogramma is na de goedkeuring van het college van B&W ter informatie voorgelegd aan de gemeenteraad in dec. 2016. Behoudens een technische vraag, welke is beantwoord, zijn er vanuit de gemeenteraad geen opmerkingen gekomen. Er wordt nog steeds gewerkt met een dynamische begroting, wat inhoudt dat de financiering van de programmaonderdelen van het culturele jaar aan te passen zijn op de beschikbare financiën. Dit kan echter wel invloed hebben op de kwaliteit van het programma. In december 2017 vindt een tussentijdse evaluatie van het programma plaats welke wordt teruggekoppeld aan het college en de raad. Aangezien de sponsorbedragen achterblijven bij de verwachtingen en nu nog niet duidelijk is of cultuurfondsen voldoende zullen bijdragen aan de locatie voorstellingen van 'Kinder van Vrees en 'Het Meisje van Yde'. Hierdoor is nu nog niet aan te geven of deze programma onderdelen welke in 2018 gepland zijn ook daad werkelijk doorgang vinden. Dit geldt ook voor het EindFestival- Muziek door de jaren heen, een initiatief ontwikkeld en uitgevoerd met draagvlak vanuit de Raad. 		
<p>Status van het project (geef met kleur aan)</p>	<p>Tijd</p>	<p>Geld</p>	<p>Kwaliteit</p>
			
<p>Bijzonderheden en/of opmerkingen</p>	<p>Het programma behelst 4 uitzonderlijke locatie producties en een expositie met een landelijke uitstraling. De biografie van Lodewijk van Heiden en het mysterie van Berend Botje heeft veel belangstelling gekregen van de landelijke media waardoor Zuidlaren zich mee kan profileren.</p>		

<p>Naam van het project</p>	<p>4. Omgevingsvisie Bestuurlijk opdrachtgever: mw . M. van Dijk Projectleider: dhr J Willemse</p>		
<p>Omschrijving projectopdracht</p>	<p>Doel: Opstellen Omgevingsvisie De Omgevingsvisie is één van de nieuwe instrumenten van de Omgevingswet. Het is een strategisch document waarin een samenhangende visie wordt gepresenteerd op de ontwikkeling van de fysieke leefomgeving van de gemeente op lange termijn. De Omgevingsvisie heeft een breder bereik dan de huidige structuurvisie en kijkt bijvoorbeeld ook naar de sociale leefomgeving. De visie helpt om duidelijke en voorspelbare keuzes te maken over waar welke ontwikkelingen plaats kunnen vinden en welke omgevingskwaliteit gewenst is.</p> <p>Vastgesteld: 6 december 2016</p>		
<p>Planning van het project, incl. gedane en toekomstige besluitvorming in B&W of gemeenteraad</p>	<p>Medio 2019 Omgevingsvisie vastgesteld door de gemeenteraad</p>		
<p>Korte beschrijving huidige projectfase/stand van zaken</p>	<p>Wij bereiden de Omgevingsvisie voor via een interactief proces. Een werkwijze met participatie van bewoners, ondernemers en organisaties. Het gaat om meer vertrouwen geven en gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen en ook nemen voor de kwaliteit van onze leefomgeving en de daarvoor gewenste ontwikkelingen. De raad wordt tijdig meegenomen in de aanpak. Hiervoor is een raads werkgroep ingesteld.</p> <p>Momenteel wordt binnen het project Omgevingsvisie gewerkt aan een startdocument en een participatieplan. De documenten vormen de basis om in de eerste helft van 2018 in gesprek te gaan met de samenleving om input op te halen voor de omgevingsvisie. Het gaat dan om de tweede fase van het project. De omgevingsvisie is naar verwachting uiterlijk medio 2019 gereed.</p>		
<p>Status van het project</p>	<p>Tijd</p>	<p>Geld</p>	<p>Kwaliteit</p>
			
<p>Bijzonderheden en/of opmerkingen</p>	<p>Voor het project Omgevingsvisie is voor de periode tot aan de komende begrotingsbehandeling een budget nodig van € 60.000. Hiervan is € 45.000 nodig voor externe kosten en € 15.000 voor de opvang van uren van deelnemers in de ambtelijke projectgroep. Dit budget is via de VJB aangevraagd.</p> <p>Voor de periode daarna tot medio 2019 wordt bij de komende begroting een krediet aangevraagd.</p>		

<p>Naam van het project</p>	<p>5. Intergemeentelijke samenwerking Drentsche Aa (SDA) Bestuurlijk opdrachtgever: dhr. M.J.F.J. Thijsen Vertegenwoordiger programmateam: dhr J.W. Westen</p>
<p>Omschrijving projectopdracht</p>	<p>Zoals vastgelegd in de op 2 juli 2014 ondertekende samenwerkingsovereenkomst met de gemeenten Assen en Aa & Hunze gaat het om een samenwerking gericht op de bedrijfsvoering (beleidsarm), geleid door de 5 K's (klant, kosten, kwetsbaarheid, kwaliteit en kennis-deling), zoveel mogelijk benaderd vanuit het netwerkperspectief en bij voorkeur geregeld via een 'lichte' en eenvoudige juridische structuur.</p> <p><u>Vaststelling cq. relevante besluitvorming:</u> 10-12-'13: Raad stemt unaniem in met de intergemeentelijke samenwerking STAAN, binnen de kaders van de 5K's 01-07-'14: College stemt in met samenwerkingsovereenkomst en bijbehorend programmaplan SDA 02-07-'14: Ondertekening samenwerkingsovereenkomst SDA</p>
<p>Planning van het project, incl. gedane en toekomstige besluitvorming in B&W of gemeenteraad</p>	<p><u>Gedane besluitvorming:</u> 09-09-'14: College stemt in met business case en samenwerking Belastingen, met behoud van volledige beleidsvrijheid t.a.v. politiek-bestuurlijke issues (standplaats Aa & Hunze) 11-11-'14: Raad stelt Begroting 2015 vast, incl. €150.000,- t.b.v. frictiekosten SDA 19-05-'15: College stemt in met business case en samenwerking PSA (standplaats Tynaarlo) 19-05-'15: College stemt in met raamovereenkomst SDA en dienstverleningsovereenkomst Belastingen 09-06-'15: College stemt in met dienstverleningsovereenkomst PSA 07-07-'15: College stemt in met business case en samenwerking Inkoop (groeimodel naar samenvoeging) 01-11-'15: Start belastingen (Gieten) en PSA (Tynaarlo) op detachingsbasis; 31-05-'16: College wordt stemt in met bewerkers-overeenkomst SDA-gemeenten (t.b.v. naleven verplichtingen Wbp)</p> <p><u>Toekomstige besluitvorming:</u> Eind 2017 : Volledige samenwerking Inkoop (Assen) Eind 2017: Definitieve rechtsvorm voor Belastingen, PSA en Inkoop 2018 e.v. : Verdere samenwerkingsontwikkeling en -besluitvorming</p>
<p>Korte beschrijving huidige projectfase/stand van zaken</p>	<p>In 2015 en 2016 is voorrang gegeven aan de implementatie van Belastingen, PSA en Inkoop. Deze samenwerking wordt nu verder bestendig, Samenwerking op het gebied van basisregistratie grootschalige topografie (BGT), buitendienst GW en juridisch loopt. Ook worden enkele onderwerpen in project/netwerkvorm gezamenlijk opgepakt, zoals ICT/Fysieke uitwijk, Omgevingswet. Security Officer en Functionaris Gegevensbescherming.</p>

Status van het project	Tijd	Geld	Kwaliteit
			
Bijzonderheden en/of opmerkingen	<p>Er heeft een tweede samenwerkingsevaluatie plaatsgevonden , waarbij het accent vooral ligt op het proces en de eerste ervaringen binnen PSA, Belastingen en Inkoop. De evaluatie geeft zicht op de inhoud en het effect/rendement van de samenwerking. Deze evaluatie leidt ook tot aanpassingen in de overeenkomsten per 2018 (de zgn “bestelling”) en levert input op voor de verdere samenwerking(svorm) in de toekomst. Het is op dit moment de verwachting dat daarbij ook een keuze gemaakt wordt t.a.v. de definitieve rechtsvorm (incl. OR-/GO-traject). Bedoeling is de samenwerkingen daar waar ze fysiek worden uitgevoerd te laten landen in de gemeentelijke organisatie. Voor Tynaarlo betekent dit dus dat de PSA hier zal landen. Het OR/GO traject loopt op dit moment nog (proces loopt wat moeizaam), waarna het de bedoeling is eind 2017 de keuzes ter besluitvorming aan de colleges en raden voor te leggen,</p>		